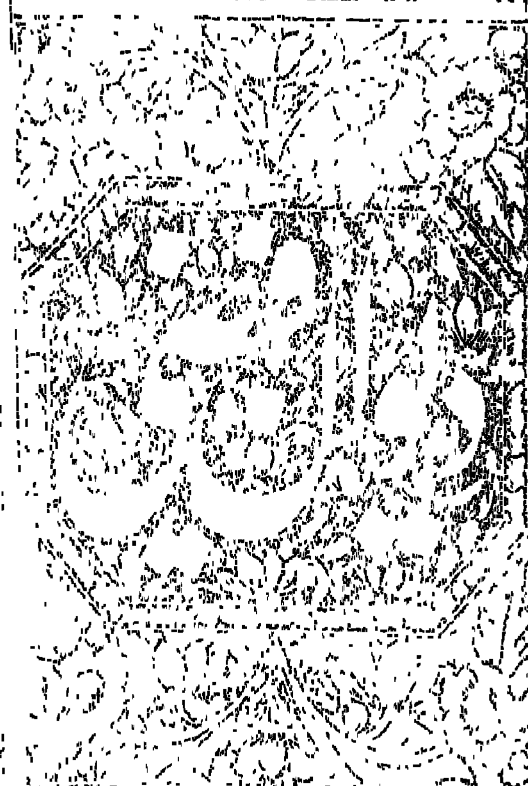
ان اللہ مع الصابرین

بسم الله الرحمن الرحیم

ردیف الف

حریفِ باده کجا عاشقِ خراب کجا
جنونِ عشق کجا نشهٔ شراب کجا

رسید یار و من افتاده ناتوان بیدل
طپیدنِ تو کجا رفتهٔ اضطراب کجا

شب از فراقِ تو خوابم برد خیال است این
شبِ فراق کجا و خیالِ خواب کجا

بدورِ عشقِ تو ای دلربا ستمی دانم
که دل کجا شد و طاقت کجا و تاب کجا

نوشت شعلکدهٔ هم درگرفته ز آتشِ آه
فروغِ شمع کجا خانهٔ خراب کجا

مجوی گرمیِ عشق از دمِ فسرده دلان
سبوی باده کجا شیشهٔ گلاب کجا

طمع مدار ز حاسد فروغِ دل فیضی
سفالِ تیره کجا جامِ آفتاب کجا

شبِ عید است ساقی چرخ ر[illegible]
صلای باده زن فرخ روی کشانِ لاابالی را

قفا و نهاست رستان نگه کن باد[illegible]
به بدمستی که از صدمه برد بی اعتدالی را

حریفِ آن مسیحا مشربم کز ساغرِ عشقش
بیا زادهٔ نوشد شرابِ پرتگالی را

زلالِ خضر بر خاکِ سیه بزم چو اسکندم
که می افزاید این آب ابلندهٔ پیرانه سالی را

تعالی الله چه عید است این که در دوران همایم
دلے از شوق محرومی سحر از ذوق خالی را

بتان در جلوهٔ نازند تا زهم بر خداوندے
که می بخشند برعنایان چنین نازک نهالی را

غنیمت دان بدور خسرو والاجلال لدیں
نشاطِ عید اسفندار مذ ماهِ جلالی را

خوشا اقبال بدمستانِ دریادل که چون فیضی
ز بزم اکبری دارند فیضِ لایزالی را

الٰهی چون جهان آسوده شد در سایهٔ چترش
کسی محدود تا خورشیدِ حشر این ظلِ عالی را

اے همنفسانِ محفلِ ما
رفتید و لے نه از دلِ ما

با دست ز غم نهاده بر سر
غم پائے فشرده در گلِ ما

دریائے غمیم و گوهرِ اشک
کشتی شکستی بساحلِ ما

گنجایش گل نبود اکنون
شد کوهِ فراق حائلِ ما

زوداست که شوق بے سر و پاست
دنباله شتاب محملِ ما

زوداست که آرزو شکسته است
اے عقده کشائے مشکلِ ما

مگذار گره بکارِ فیضی
محمل کشِ سیر منزلِ ما

سحر بمیکده مقبول شد عبادتِ ما
دمید صبح سعادت زہے سعادتِ ما

مریدِ پیرِ مغانیم در طریقتِ عشق
باو درست بود نسبتِ ارادتِ ما

شهیدِ خنجرِ عشقیم و شاهدانِ جهان
بروزِ حشر گواهند بر شهادتِ ما

چنین که بے لبِ جان بخشِ یار بیماریم
روا بود که مسیحا کند عیادتِ ما

زخم بالاے دیدہ است اورا — چشم زخمے رسیدہ است اورا

زاں بابروے او رسیدہ شکست — کہ کماں بس خمیدہ ست اورا

میچکد خوں ز تیغ مژگانش — کس باین رنگ دیدہ است اورا

گلشن جاں بود کہ صد گلِ تر — پیش نرگس دمیدہ است اورا

دلِ خوں گشتۂ شہید انست — خوں کہ بر زرد دیدہ است اورا

حالِ **فیضی** ببیں کز ابرویت
تیغ در دل خلیدہ است اورا

در بادیۂ عشق مزن گامِ تمنا — عاشق نبود آنکہ برد نامِ تمنا

کو آنکہ بہر چشم زدن غمزۂ شوخش — میداد بدست مژہ پیغامِ تمنا

من مضطربِ از شوق و بہم راست نیاید — آغاز وصالِ تو و انجامِ تمنا

ہمکاسۂ آں دُرد کشم من کہ درین جم — زہرابِ فنا ریختہ در کامِ تمنا

اے ولے من و ولے دلِ بہوس ما — زیں گونہ اگر بگذرد ایامِ تمنا

او انجمن آراے حریفان و من از دور — خونابۂ حسرت کشم از جامِ تمنا

پے در پے آں رہروِ عشقم کہ چو **فیضی**
کامِ دلِ خود یافت بہنگامِ تمنا

نماند گر شبِ وصلِ بیقراراں را — سہیلِ طلعتِ آں ماہ بر دیاراں را

سوار چابکِ من رخش چوں برانگیزد — قیامتے بود آں روز خاکساراں را

اسیر طرۂ آں ترکِ سرکشم کہ کشید — بقید حلقۂ فتراک شہسواراں را

بیاد سنبلِ زلفِ سمنبرے کردم — ز دودِ آہ سیہ نو بہاراں را

نبرد که بر دمد از سر گل زمین نرگس
زبس که خاک فرو برده تاجداران را

شراب صافی بتاں در پیاله میریزند
بنوش مے که صفا در صفاست یاراں را

مجو ز بوالهوساں گرمیِ نفس فیضی
که سوزِ عشق ندادند خامکاراں را

زهے بخاکِ درت سجده سرفرازاں را
سرِ نیاز براهِ تو بے نیازاں را

دلم ز دست رها کردهٔ و میخوالی
که سر دهند و نخوانند شاهبازاں را

تبارک الله ازاں غمزه که افسونش
بباد داده خیالِ فسانه سازاں را

چه جادویست ندانم بطرزِ گفتارش
که باز بسته زبانِ سخن طرازاں را

چه چشمهاست که از یک نگاهِ شعبده باز
بساطِ صبر نوردیده پاکبازاں را

توانگرانِ محبت ز گنج بیزارند
بکیمیا نظرے نیست جانگدازاں را

سریرِ کلاهِ تو فیضی بزمگاهِ مسیح
نوا بلند کند ارغنوں نوازاں را

ریخته خونِ جگر از چشمِ ما
کلّ اناءٍ یترشّح بما

ریختم از دیده دمادم سرشک
فامتلأ الارض به والسّما

پرده کش از پیش و نما روے خود
تا دل و جاں پیش کنم رونما

سرکش از من که بجوئی ظلم
سرو قدت یافته نشو و نما

هر که بخورشید رخت گرم شد
سایه نخواهد اگر آید هما

رفتم و بازم دل و جاں بر درت
قد جعل الجنّة مثوا بها

سیمبراں از خرد و صبر و هوش
هرچه ز فیضی ست از آنِ شما

اے حسن تو بربستہ نظر دیدہ وراں را
در دیدہ نمک ریختہ [illegible]

چشم تو کہ ہرگز مژہ از ہم نکشاید
از بخت من آموختہ این [illegible]

دلہا بگدازند و جگرہا بشگافد
این قاعدۂ غمزہ بود عشوہ گراں را

اے درد و غم از من بدہم مرگ بجانید
رہ مست گہہ کوچ خبر ہمسفراں را

سرباختہ بازی آں شاہسوارم
کز پاے در انداختہ زرین کمراں را

اے بوالہوساں دیدہ بہ بندید کہ این عشق
شرطست کہ دل خوں نکند بے جگراں را

چشمے کہ تو فیضی برخ دوست کشودے
باید کہ بآں چشم نہ بینی دگراں را

ساقی و جام و مے و گوشۂ دیر است اینجا
للہ الحمد کہ احوال بخیر است اینجا

نکتۂ عشق مپرسید کہ ہوشم باقیست
سخن از یار مگوئید کہ غیر است اینجا

آب ایں میکدہ جانبخش تر از آب بقاست
بس اے خضر کہ سر منزل سیر است اینجا

بادہ در جلوہ و مرغان چمن میجوشند
کو سلیماں کہ ہمہ منطق طیر است اینجا

فیضی افسانۂ عیسا نفسانم ہوس است
چہ سر قصۂ موسیٰ و عزیر است اینجا

ایں چہ مستی است کہ بے بادہ و جام ست اینجا
بادہ گر خام ننوشند حرام است اینجا

ایکہ از بادیۂ عشق خبر مے پرسی
پاے بردار کہ کونین دو گام ست اینجا

زاہدا منتظر چشمۂ کوثر منشیں
کہ بیک جرعۂ مے کار تمام ست اینجا

ہیچکس نیست کہ در دائرۂ حیرت نیست
صید گاہیست کہ جبریل بدام ست اینجا

راز سربستۂ غم پیش خرد نکشائید
سخن پختہ مگوئید کہ خام ست اینجا

نام و ناموس ز ما خاک نشینان مطلب
این مقامیست که ناموس ز نام ست اینجا

چون شدی معتکف میکده فیضی هشدار
کز دم پیر مغان فیض مدام است اینجا

الله الله چه فریبنده مقام ست اینجا
بهر مرغان اولی اجنحه دام ست اینجا

نیست در انجمن ما خبر از دور فلک
گردش چرخ همین گردش جام ست اینجا

شب وصلست کلیم از ارنی لب بربند
چشم بکشای چه حاجت بکلام ست اینجا

هیچ مرغی به نهانخانهٔ ما پر نزند
جز بط باده که طاوس خرام ست اینجا

قاصدا با تو چه گوییم ز حال دل خویش
یار با ماست چه حاجت به پیام ست اینجا

ایکه سرچشمهٔ حیوان طلبی در ظلمات
کار صد خضر بیک جرعه تمام ست اینجا

فیضی از دائرهٔ پیر خرابات مرو
کز کفش کار دو عالم بنظام ست اینجا

حسنی تمام داده ام آن ماه پاره را
مه کرده ام بزور توجه ستاره را

بنگر تصرف نظر اهل دل که چون
طوفان آتشی بنمودم شراره را

آن قطره که چشم منش داشت در کنار
بحری شد و نهفت ز چشم کناره را

اے آفتاب این همه بر آسمان مرو
من هم عقیق ساخته ام سنگ خاره را

خلقی بحسن چشم تماشا گشاده اند
کو دیده که فرق شناسد نظاره را

آه این چه فتنه هاست که دوران تمام کرد
در روزگار او ستم نیم کاره را

فیضی فریب خوردهٔ عیار پیشه ایست
کز گوش آفتاب کشد گوشواره را

تا صحت است عنصر شاه یگانه را
پیداست اعتدال مزاج زمانه را

درخواب راحت‌اند دو بیمار نرگسش
کوته کن ای طبیب فسونگر فسانه را

گو شمع گوشه گیر که از صبح عافیت
افروخت آفتاب بنش صحن خانه را

دولت نوید عمر ابد میدهد باو
ای بخت گوش دار که گویم نشانه را

ای عیش گر به رفت ز من ورنه کردمی
ایثار مقدمت گهر دانه دانه را

ای خوشدلی که ماندی ازین بزمگاه دور
فرسوده کن ز بوسه زدن آستانه را

فیضی گذشت کز دل بی صبر هر سحر
آهم بآفتاب ساندی زبانه را +

قامتت کرد سربلند مرا
سر زلفت زپا فگند مرا

بوده‌ام همچو قامتت آزاد
زلفت آورد در کمند مرا

تا کے اے خنده زن بزم کسان
غیرت آرد بزهرخند مرا

من دیوانه دل باو دادم
عاقلان پند میدهند مرا

از ازل من ربوده عشقم
نرباید کسے زپند مرا

اے طبیبان جنون من ازلیست
داغ سر نیست سودمند مرا

شعر فیضی مگو پسندم نیست
این سخن کے فتد پسند مرا

سر و سودای تو نگذاشت دل و دین مارا
عشق و زدلیست که با خانه برد کالا را

گره دل اگر از پیک صبا نگشاید
قاصد راز کنم شوق جهان پیما را

حیرتم سوخت که چون طاقت یک لمعه نداشت
آنکه بنمود باعجاز ید بیضا را

جگرم سوخت که چوں طاقتِ یک لمعه نداشت
آنکه بنمود باعجاز یدِ بیضا را

ما ازاں کوه کنانیم که گر کار افتد
از خروشیم بشگافیم دلِ خارا را

گر بروزِ سیهِ ما سوختگاں بنشینند
نفسِ صبح شمارند شبِ یلدا را

محتسب گر نمک انداخته در مے سهل است
وائے آں مست که آتش نزند صهبا را

سوخت فیضی ز دمِ گرم و اگر عشق اینست
آتش آشام کند طوطیِ شکّر خا را

ذوقِ لبت جاں دهد عاشقِ بیچاره را
زهر بود جز شکر مرغِ شکرخواره را

یاد مده غمزه را فتنه که بے حاصل ست
عربده آموختن ترکِ ستمگاره را

گر نه پیاپے رسد ناوکِ دلدوزِ او
از چه فراهم کنم این دلِ صدپاره را

زاهدِ فردوس جو رو که طلبگارِ دوست
کے بدو عالم دهد یک دمه نظاره را

من که و طالع کدام آهِ جهانسوزِ من
داده بباد آسماں سوخته سیّاره را

سنگدلی تا بچند یک نفس آهسته باش
تا بفسونِ وفا موم کنم خاره را

جانِ تو فیضی ز تن رفت و نیامد بجا
خانه نیاید بکار عاشقِ آواره را

گر راه روش این بود آں ناقه دواں را
گمراه کند قافلهٔ کعبه رواں را

کس دیده بر آں شکل و شمائل نگشاید
کز جان و دلِ و نبرد تابِ تواں را

مالی ره و رو کفر ز ایماں نشناسیم
حُسنست که از راه برد پیر و جواں را

خوباں همه مائل بزر و سیم و لیکن
جز نقدِ محبت نبود جاں کرواں را

فیضی چه کنی ناله ز بیداد نکویاں
فریاد چه تاثیر کند ناشنواں را

اے زلفِ تو در سلسلہ جنبانیِ دلہا
در جنبشِ زلفِ تو پریشانیِ دلہا

حسنِ تو بر آراستہ صد خوانِ ملاحت
وانگاہ صلا دادہ بمہمانیِ دلہا

بگذار تغافل کہ محالست بتاں را
بے غمزۂ بیدار نگہبانیِ دلہا

اقلیمِ بتاں نادرہ ملکیست کہ باشد
آبادیِ آں ملک ز ویرانیِ دلہا

سعتی مبر از حد کہ دگر تاب نداریم
اے شوخ حذر کن ز گرانجانیِ دلہا

استادیِ چشمِ تو کشیدہ اہلِ فسوں را
در مکتبِ تعلیم زباندانیِ دلہا

فیضی سرِ خود گیر کز اندازہ برونست
در طرۂ او بے سر و سامانیِ دلہا

من و رندی و سیرِ شبہا
تا بگیرد قرار مذہب ہا

جاں فدا کردہ ہائے جاناں را
چہ تفاوت ز حشر قالب ہا

آں گراں خواب را بخلوتِ ناز
چہ خبر از خروشِ یارب ہا

بخیالش خوشم کہ نگذارد
خواب بر گردِ دیدہ ام شب ہا

غرقِ دریائے عشق آزاد است
از بلندیِ موجِ غبغب ہا

اے فلک سوئے او رہم بنما
ورنہ آتش زنم بکوکب ہا

فیضی از گفتگوئے عشق خموش
سوخت ایں آتشیں زباں لبہا

تا فسوں آموختی آں غمزۂ بیباک را
تا قیامت خواب مستی خفتگانِ خاک را

کشتگانِ او بمحشر زندہ نتوانند شد
صد اجل قربان شود آں غمزۂ چالاک را

میروی چابک سوارِ من با آہنگِ شکار
کاشکے از خونِ من رنگیں کنی فتراک را

آتشم از پرده بیروں شعله زد اے گرمخو
تا بکے در پرده داری روے آتشناک را

عاشقاں از جنبش شوقند سرگردان دوست
نیست تاثیرے بعاشق گردش افلاک را

برق استغنا نیفتد جز بدلہاے خراب
آرے ایں آتش نسوزد جز خس و خاشاک را

طعنه بر فیضی مزن زاهد ببیں از گلرخاں
پاکدامانی رندان گریباں چاک را

غمزه آموزد بچشمت شیوهٔ بیداد را
طرفه شاگردی که میگوید سبق استاد را

از پے دل بردن من چیست چندیں اضطراب
بے تحمل صید چوں آید بکف صیاد را

با هجوم عشق صبر از من چه میجوئی که گرد
لشکر بیگانه ویراں کشور آباد را

ره نوردان بلا بردند هر یک ره بوصل
پا بسنگ آمد دریں ره زاں میاں فرهاد را

بوے زلف او نمی آید بسوے من مگر
طرهٔ او پاے در زنجیر دارد باد را

بگذر از آهن دلی با من که از غیرت بدل
آتشے دارم که بگدازد دل فولاد را

فیضی بیتاب دیگر از سر کویش برو
نازک است اینجا ببر جاے دگر فریاد را

نیست امروز نظر بر من دلسوز ترا
تا چه گفتند حریفان بد آموز ترا

اے که داغ دل من دیده چو گل خنده زنی
هیچ تاثیر ندارد مگر ایں سوز ترا

بر تو روشن نشد ایں آتش پنهاں که مراست
گرچه بینیم همه شب انجمن افروز ترا

بر سرم تیغ بزن کز تو نخواهم گله کرد
که بریں داشته خوے ستم آموز ترا

بو الهوس درهٔ غمزه زناں سهل مبیں
که خطرهاست دریں ناوک دلدوز ترا

بدولے محتشم دهر که ارزانی باد
دل بدبخت مرا طالع فیروز ترا

فیضی امروز ادائے تو جنون آمیز است
دی بایں حال نبودی چہ شد امروز ترا

محتسب بگذر ز من تا چند آزاری مرا	چشم من از گریہ سرخ و مست پنداری مرا
برہمن دیوانہ ہر دم تہمت مستی منہ	من ز خود بگذشتہ ام آں بہ کہ بگذاری مرا
بیخودیہائے کہ من دارم ز جام و بادہ نیست	چشم مستش میبرد از راہ ہشیاری مرا
از کجا گیرم رہ تقوی کہ خط دور جام	داد از ارباب طاعت خط بیزاری مرا
ناصحا از لطف میگوئی کہ ترک عشق گیر	میکنی لطفے اگر معذور میداری مرا
تا یکے از زاہدان شہر بینم سرزنش	از عزیزان جہاں تا کے رسد خواری مرا

داشتم فیضی سرے با عالم آزادگی
عشق پیدا کرد اسباب گرفتاری مرا

بیک دو روز مہ روزہ برد تاب مرا	کہ بشکست چنیں رنگ آفتاب مرا
قدش بجلوہ ازیں بیش داشت مضطرم	کنوں فزودہ بآرام اضطراب مرا
ز تشنگی لب خشک بنگر اے ہمدم!	دگر مپرس سبب دیدۂ پر آب مرا
ز ضعف روزہ بود نے ز روئے استغنا	کہ گر سوال کنم کم دہد جواب مرا
مدار روزہ کہ از صدق نیتی کہ مراست	کند فرشتہ بنامت رقم ثواب مرا
سپہر کاش مہ روزہ را بر اندازد	کہ تلخ کرد شب و روز خورد و خواب مرا

زیادہ دست کشیدم روا بود فیضی
کہ بشکنند دل توبہ ارتکاب مرا

آوارہ کرد عشق بیکبارگی مرا	در عاشقی خوش است بآوارگی مرا

اے ہمدماں بچاشنیٔ شربتم چہ کار
کآموخت عشقِ او بجگرخوارگی مرا

ازصبرِ تلخ چارۂ من مے کند طبیب
بیچارہ ام چہ چارہ زبیچارگی مرا

من در تبِ فراق ببالیں نہادہ سر
مرگ از کنار آمدہ نظارگی مرا

درکف کمندِ غمزہ و بردوش تیغِ ناز
چشمت فریب دادہ بعیارگی مرا

فیضی زنعلِ توسنِ او سے کشم
گر بادپائے چرخ شود بارگی مرا

خواہم کہ بربندم دگر ایں چشمِ عاشق ساز را
در پردۂ معنی کشم ایں عشقِ صورت باز را

اے عندلیباں پر زدن سہلست گرد بوستاں
مے باید از پروانہ آموختن پرواز را

نازم بآں بت کز ادب بہرِ قدومش قدسیاں
از پرِ مرغانِ حرم گستردہ پا انداز را

نیرنگ سازِ من ببیں در گوشہ گیرانِ حرم
تا سحرِ چشمت نشکند ہنگامۂ اعجاز را

با چشمِ ناوک زن بگو کز غمزہ ہا دلخوں کند
گر تازہ دلہا طعمہ دہ آں نازنیں شہباز را

آمد سمند انگیختہ ہر سو شکار آویختہ
فیضی تو یکرہ سر بدہ گلگونِ میدان تاز را

اے کردہ بخوں ریزِ دل از غمزہ کمینہا
در طرہ بصیدِ نظر انداختہ چینہا

ہم سلسلہ پرداختۂ زلفِ تو دلہا
ہم خانہ برانداختۂ چشمِ تو دیں ہا

با اہلِ نظر چینِ جبیں نیست بتاں را
از بسکہ بدرگاہِ تو سودند جبیں ہا

آں طائفہ را خاتمِ عشقِ تو بدست است
کز سنگِ جنوں ساختہ باشند نگیں ہا

گہ آہ کشند از دل و گہ گریہ کنند زار
از سوختۂ عشق عجب نیست چنیں ہا

در راہِ تمنائے تو من ماندم و آہے
در عشقِ تو ثابت قدماں ماند ہمیں ہا

فیضی ز غم و شادیٔ ایام چه خیزد
گر عاشقِ صادق نفسی بگذر از ین ها

وه چه موزون ست آن گلگوں قبا	کاش در بر گیرمش همچوں قبا
با وجودِ حسنِ روز افزونِ او	حسن او را مے کند افزوں قبا
بے دلاں را جاں بروں آید ز تن	از برِ خود گر کند بیروں قبا
چیست گلگوں آں قبا در بر مگر	ریختی خون و زدی در خوں قبا
مے خرامد در قبا آں سروِ ناز	میشود پیراهنم اکنوں قبا
قامتش موزون و موزوں تر بود	در برِ آں قامتِ موزوں قبا

نیست فیضی قدر پیشِ دلقِ فقر
گر کنی از اطلس و اکسوں قبا

اے گرم فسوں داشته بازارِ هوس را	مکشاے لبِ من که اثرهاست نفس را
آں سلسله برپا که پے محملِ لیلی است	داند که بزنجیر چه رازاست جرس را
با غمزه بود چشمِ تو پیوسته هم آغوش	خوش صحبت گرمی ست بهم دزد و عسس را
آزاده دلاں در حرمِ امید نمایند	مرغانِ بهشتی نشناسند قفس را
هر سبز خطے را نرسد پیشِ تو دعوی	رعنائیٔ طاوس ندادند مگس را
خاکِ من از آں کو مبر اے باد که دوراں	اکسیرِ وفا ساخته ایں سوخته خس را

از خوانِ سخن ذوق دگر یافته فیضی
ایں چاشنیٔ فیض نباشد همه کس را

وه که ماواے بلا شد جاے ما	واے برما واے برما ولے ما

رفته رفته عرصهٔ عالم گرفت / موکبِ اشکِ جهان پیمای ما
موجِ خیزِ عشق بیرون میکشد / گوهر راز دلِ دریای ما
ذره مقداریم اما پُر بُود / نه صدف از گوهرِ یکتای ما
ما و زندانِ شکیبائی که عشق / ماند زنجیرِ گران بر پای ما
عشق ما را کرد چون سلطان فقیر / خامشی بس کوسِ استغنای ما

رفتیم از کویت مگر پرسی چه شد / فیضی دیوانهٔ شیدای ما

زهی بغمزه ز ره برده رهنمایان را / گره بکار ز زلفت گره کشایان را
چه غم ز خانه سیاهی تیره بختانش / کسیکه چشم سیه کرده دلربایان را
غریب نیست ز من گر غریب شهر خودم / که کرد عشقِ تو بیگانه آشنایان را
بشوقِ کعبه چنان میروند رقص کنان / که بر زمین نرسد پا برهنه پایان را
درآن مقام که سیمرغِ عقل پر نزند / کنند طعمهٔ زاغ و زغن همایان را
بده بدستِ توکل زمامِ کشتیِ دل / که غیر باد بکف نیست ناخدایان را

طریقِ زهد ز فیضی مجو که مرشدِ عشق / نموده راهِ خرابات پارسایان را

چو عشقِ مغبچه شد از ازل نصیب مرا / کلیدِ کعبه نباشد کم از صلیب مرا
چه کار بارگ و پے دارد آتشِ دلِ من / به نبضِ بیهده ناخن مزن طبیب مرا
ز برگ و شاخِ چمن برترست پروازم / ز اهلِ عشق چه نسبت بعندلیب مرا
چنین که تن بحرم شد اسیر دل بصنم / به پیشِ کعبه بسوزند عنقریب مرا

بخواری عجم میکند چه تدبیر است | | غم تو یافته در شهر خود غریب

چنین که پرده بر افتاد از حقیقت عشق
چه غم ز حاجب و اندیشه از رقیب مرا

منم و عشق و بیقراری ها
تیغ خونی کشیده مے آید
نا امیدم مکن ز نیم نگاه
صد بلا میرسد بدل ز غمت
اشک ما مے فتد ز پردہ برون
بار عشق تو مے بریم بخاک

دمبدم نالها و زاری ها
میرسد وقت جان سپاریها
کز تو دارم امیدواری ها
باشد اینها میان یاری ها
نیست در عشق پردہ داریها
شرط یار نیست بردباری ها

فیضی از گرد چهره پاک مکن
مده از دست خاکساری ها

بتے شد روبرو ناگاه مارا
کسے کاین حسن پیدا کرد ایکاش
نمے آید برون از پردهٔ دل
دل ما مائل بالا بلندی ست
اگر این ست سوز عشق پیدا
چو اختر چشم ما باز است تا صبح
ملامت گر ز پند ما چه خیزد
بحمد الله چو فیضی نسبتی ہست

بیک نظارہ برد از راه مارا
نمیدادی دل آگاہ مارا
بغیر از نقش خاطر خواه مارا
نباشد همت کوتاه مارا
که خواهد سوخت برق آه مارا
مگر پرسد شبے آں ماه مارا
رها کن حسبةً لله مارا
بفیض بزم اکبر شاه مارا

ملائک را بود بر حالِ ما رشک
کہ میخواند سگِ درگاہ ما را

چنیں کہ ترکِ من آغاز کردہ عربدہ را
دگر چہ حال بود عاشقانِ غمزدہ را

زچشمِ ما بجمالِ بتاں تماشا کن
تو کوردیدہ چرا منکری مشاہدہ را

سیاہ نامۂ مستاں ببادہ مے شویند
خبر برید ملامت کشانِ میکدہ را

فریبِ عقل چہ حاصل کہ مے دہد برباد
فسونِ غمزۂ ساقی ہزار شعبدہ را

زمامِ کشتیٔ مے استوار کن فیضی
کہ موج عربدہ خیز است آب نربدہ را

سوادِ کلکِ مرا آفتاب مے داند
کہ بردہ ام بہ بیاضِ سحر مسوّدہ را

کہ بداند قدری لذتِ یکتائی را
بدو عالم ندہی یک دمِ تنہائی را

من و وابستگیٔ عشق کہ دیوانہ دلم
اعتبارے ننہد سلسلہ فرسائی را

ہست ہر ذرۂ از ریگِ رواں مجنونی
کہ ز سر کردہ قدم بادیہ پیمائی را

دست بر سر زدم آں روز کہ زیں کمرال
بشکستند کلہ گوشۂ رعنائی را

گہ بچشمِ تو نظر باز دمم گہ بامژہ ات
دل بیک جا نبود عاشقِ ہرجائی را

اے نصیحت گرِ بے درد چہ داری با من
منع نظارہ مکن چشمِ تماشائی را

فیضی احسنت ازیں عشق کہ دوراں امروز
گرم دارد ز تو ہنگامۂ رسوائی را

لعلِ تو افسانہ کرد عشرتِ پرویز را
چشمِ تو از یاد برد فتنۂ چنگیز را

شاہسوارانِ حسن جلوہ تمکیں کنند
گرم مراں بر سرم ایں ہمہ شبدیز را

نیم نگاہِ ترا ما ہمہ بسمل شدیم
ایں ہمہ بر دل مزن غمزۂ سرتیز را

آہِ سحرگاہِ ما سوختہ دارد نفس
نالہ گلوسوز شد مرغِ سحرخیز را

غمزۂ شیر افگنت پا چو نہد در رکاب
حلقۂ فتراک کن زلفِ دلاویز را
زیستنم مشکلست خاصہ کہ آں چشم مست
داد بدستِ نگہ دشنۂ خونریز را

فیضی از افسونِ تو نیست اثر در دلش
شعبدہ بازی چہ سود عربدہ انگیز را

یا رب بناز پرور نازک نہال ما را
خورشیدِ عافیت کن ابرو ہلال ما را
چوں چشمِ خویش تا کے باشد بناتوانی
در جلوہ آر دیگر مشکیں غزال ما را
سر چشمۂ دلِ ما بشگاف و غم بروں کن
مگذار تیرہ زیں ساں آبِ زلال ما را
بر مصحفِ جمالش مکشائے دیدۂ ما
از آیتِ شفا کن فرخندہ فال ما را
اے عافیت کجائی زیں خانہ سر بدر کن
صافِ نشاط گرداں دردِ ملال ما را
آں ماہ را بر آور از احتراق امشب
مپسند لے سعادت دیگر وبال ما را

در حلقہ ملایک ذکریست تازہ گوئی
فیضی کمالِ صحت خواہد کمال ما را

تا گزیدی دو لعلِ خنداں را
کردہ ام در تو تیز دنداں را
چشمِ جادوگرت بہ نیم فسوں
چشم بربستہ خواب بنداں را
چہ تطاول کہ نیست بر دلہا
غمزۂ عنبریں کمنداں را
خود پسندی مکن کہ اہلِ نظر
کم پسندند خود پسنداں را
سر طوبے فرو نمے آید
پیشِ سروت نظر بلنداں را
بجانم بیا زما و ببیں
از محبت ہزار چنداں را

چشمِ فیضی کجا غنودن گو
مرگ خوابست دردمنداں را

ساقی کشد برقص دلِ خون فسردہ را
گر بر لبم نہد قدحِ نیم خوردہ را

وہ چوں کنم کہ عشقِ تو آوازہ میکند
صد جانِ پے بمنزلِ مقصود بردہ را

اے مستِ ترکتاز یکے بر سرم بنہ
پاے بخونِ اہلِ محبت فشردہ را

اے کاش ہمدمے کہ رساند نامہ ات
گوید بمن حقیقتِ حرفِ ستردہ را

چوں بگذری ز تربتِ من در دو دیدہ کش
خاکے بآستانِ محبت سپردہ را

بہرِ تمام کردنِ ما غمزۂ بس است
در کارِ غیر کُن نگہِ ناشمردہ را

فیضی تو کیستی کہ زند تیغ غمزہ ات
یک زہرِ چشم بس چو تو صد نیم مردہ را

جانشکاری کہ بدیہا تگ و تاز است اورا
مژہ سر تیز تر از چنگلِ باز است اورا

زہرہ ام آب شود تا فگند گوشۂ چشم
وہ چہ خونی نگہ عربدہ ساز است اورا

کُنمش عیب اگر مائلِ خوں ریز افتاد
کایں ہمہ فتنہ بفرمودۂ ناز است اورا

اے دل کام طلبے طپیدم چوں نہ طپد
مرغِ پابستہ کہ سر رشتہ دراز است اورا

میگدازد نظرم تا نکنی مے کمنش
جنبشِ غمزہ عجب دیدہ گداز است اورا

جاے رحم است بر آں غمزدۂ بیدل و دیں
کہ بہر ناز تو صد عرضِ نیاز است اورا

فیضی از شیوۂ دلدزدیِ او آگہ باش
کہ ہمہ قاعدۂ شعبدہ باز است اورا

اے خمِ ابروے تو تیغِ جفا
حلقۂ گیسوے تو دامِ بلا

خنجرِ پہلوے تو تیغِ اجل
غمزۂ بدخوے تو تیرِ قضا

بستۂ بازوے تو ترکِ ختن
کشتۂ آہوے تو شیرِ خطا

در رخِ نیکوے تو نورِ ازل
در لبِ جادوے تو سرِّ خدا

تا فتنہ زانوئے تو دست ہوس	دوختہ ہر سوئے تو چشم ہوا

خستۂ ہندوئے تو فیضی زار
تشنۂ داروئے تو بہر دوا

ردیف ب

میرود آں شہسوار بردہ زجا نہا شکیب	عشوہ معارف شکار غمزہ ملائک فریب
مست و شکار افگناں عرش ملائک بناں	دست جفا در عناں پائے ستم در رکیب
جلوۂ او دل گسل نخوت خرامش بجل	ہر قدم از چشم و دل دیدہ فراز و نشیب
سنگدلی کوہ کوہ فتنہ گروہا گروہ	ہم قدم اش پرشکوہ ہم نگہش پرنہیب
یاسمنش تازہ رو سنبلش آشفتہ مو	طوطی فردوس او دادہ بجبریل سیب
غنچۂ او بادہ نوش لالۂ او گل فروش	برگ گلش سرو پوش سرو قدش جامہ زیب

از دو سو سبزۂ بہشت جلوہ کناں ہر طرف
فیضی بیدل بکف دادہ عنان شکیب

بزم چوں وادی ایمن شدہ پر نور امشب	شمع را خندہ بود بر شجر طور امشب
آں شبستان تجلی است کہ گر دست دہد	دود زیں شمع پے وسمہ برد حور امشب
بزمگاہیست کہ عیسی نفساں می بخشند	شربت صحت جاوید بہ رنجور امشب
بروای محتسب از مجلس رنداں کایں جا	سر خاقاں شکند کاسۂ فغفور امشب
ہمہ مستان طرب را سر ہستی نیست	ساقی آں بہ کہ دہد بادہ بدستور امشب
اہل دل راست بہم زمزمہ کاش دگر	مطرب آہستہ برد دست بطنبور امشب
ہست نزدیک بہم مستی و ہشیاری ما	ایں چہ بزمیست کزو دیدۂ بد دور امشب
اعتدالیست بہ بستاں کہ اگر روئے دہد	عاشق مست زند طعنہ بمستور امشب

فیضی از کنج طرب خانهٔ اش آباداں باد
آنکه ویرانهٔ ما ساخته معمور امشب

دارم ز آتش تب حال مشوش امشب
یاراں دمید بر من افسون آتش امشب

همخوابهٔ اجل را خواهم کشید در بر
کز خون دیده کردم بستر منقش امشب

اے طالع غنوده بیدار شو که بر من
دارد شبیخون هجر پیکش امشب

باید دو اسپه کردن شبگیر ازیں ولایت
کامد بعزم غارت غم رانده ابرش امشب

باز از طپیدن خود مستانه شوق دارم
کز ریش دل رواں شد خونابهاے بیغش امشب

خونابهاے پنهاں گو شو رواں که من هم
خواهم فرو کشیدن بی باده خوش خوش امشب

شرمنده ایم فیضی زیں بیخودی که ناگه
دیوانگی ما را دید آں پریوش امشب

اے نرگس مست تو گراں خواب
در هر مژه ات جهاں جهاں خواب

من کشتهٔ نرگست که پیوست
مستانه کند بگلستاں خواب

هر خواب دو چشم او نگیرد +
گیر است بطبع ناتواں خواب

چشم تو از آں نمیشود باز +
کاموخته ز بخت عاشقاں خواب

پوشم بدرت دو چشم و افتم
چوں سگ که کند بر آستاں خواب

خوابے که درو تو رخ نمائی
بیداری دل شمارم آں خواب

مجلس بسر آمد و حریفاں
کردند همه یگاں یگاں خواب

بیدار نشیں بعیش فیضی
کآخر بردت بناگهاں خواب

ردیف ت

بیار مے کہ غم از روزگار برطرف ست	سپہر دورِ کرم و آفتابِ مے بہ شرف است
مفرحِ دلِ خود ساز اگر غمے داری	از آں گہر کہ بلوریں پیالہ اش صدف ست
پیالہ گیر کہ ناہیدِ حسن پردہ سراست	بعیش کوش کہ ماہِ نشاط بے کلف ست
ز قدر نیچہ بخورشید مے نواند زد	دریں بہار کسے را کہ جامِ مے بکف ست
چرا جگر نخراشد حریفِ مجلس را	کہ از کمانچہ مضطرب خدنگ بر ہدف ست
بشحنہ گو کہ ز آزار ما بدارد دست	کہ مستحقِ خراش و طپانچہ چنگ و دف ست
درا سے غنچہ صدا میدہد ببانگِ بلند	کہ کاروانِ چمن در کمینگہِ تلف ست
مباش غافل ازیں نیمۂ بہار کہ ماند	دریں زماں کہ ز ماہِ ربیع منتصف ست

خوش آں کسے کہ چو فیضی بہ دورِ دولتِ شاہ
ز بادہ در کفِ او جامِ آفتاب تف ست

امشب کہ سپہر بے ملال ست	در طبعِ زمانہ اعتدال ست
بر جبینِ امید در نشاط است	بہرام ہراس در وبال ست
ہم گردنِ وصل سربلند ست	ہم فرقِ فراق پائمال ست
طاؤسِ مراد خوش خرام ست	عنقاے ہوس کشادہ بال ست
خالی نکنیم ساغر از مے	در مذہب ما خلا محال ست
گفتی قدحے دہم بیا پے	ساقی چہ مقام ایں سوال ست

فیضی نبود خموش ما را
پیغامِ دل از زبانِ حال است

زود است کہ در ملکِ تو شور و حشرے ہست	واز گردشِ سلطانِ محبت خبرے ہست
در زائچہ طالعِ اقبالِ تو دیدم	در سلطنتِ حسنِ تو آخر خطرے ہست

تا فتنہ بیغماے کہ خیزد کہ ز خوبان	در مملکتِ عشق قرانِ دگرے ہست
دورِ فلک آن نیست کہ در دستِ تو باشد	آخر شبِ بیدادِ مرا ہم سحرے ہست
اے دیدہ کجائی کہ دل افروز ہی را	با سوختہ سیّارہ بختم نظرے ہست
زان تازہ خبرہا کہ حریفان تو گفتند	ہشدار کہ در مجلسِ ما تازہ ترے ہست

فیضی چہ شوی این ہمہ دل خون ز جفایش
وندان بجگر نہ کہ ترا ہم جگرے ہست

براے کوہکن از کاخِ بے ستون کم نیست	صداے تیشہ ز آوازِ ارغنون کم نیست
اگر ز بزم بر آیم ملامتم مکنید +	کہ جوشِ مستیم از نشئہ جنون کم نیست
کدام ساقی بدست گرم خونریز است	کہ بوے مے بدماغم ز بوی خون کم نیست
زنشا ہراہِ محبت نشان چہ مے پرسی	اگر قدم ہی از صدق رہنمون کم نیست
خمارِ بادۂ وصل است در سرم ورنہ	ببزمِ عشرتِ ما جامِ لالہ گون کم نیست
چہ سود عرضِ تمنا بہ پیشِ غمزۂ او	کہ از دقیقہ شناسانِ فن و فنون کم نیست

صفیرِ کلکِ تو فیضی زبانِ مرغان است
فسانہاے خیالِ تو از فسون کم نیست

چہ ہندوے کہ چو موے تو روی زنگی نیست	بجوہرِ رخت آئینۂ فرنگی نیست
بلشکرِ نگہ و موکبِ کرشمہ مناز	کزین سپاہ بلا غیرِ غمزہ جنگی نیست
کدام مرغِ حرم را شکار خود کردی	کہ شاہبازِ نگاہت بہ تیز چنگی نیست
مگر تو ساقی بدخو حریفِ بزم شدی	کہ لالہ ہاے قدح را شگفتہ رنگی نیست
بصد ہزار بلا مبتلا دلے دارم +	کہ روزگار بآن تیرگی و تنگی نیست

ہلاکِ عشوۂ خوبانِ ہند شد فیضی

خراب چهرهٔ رومی و موی زنگی نیست

امشب وداعِ یار ز هر گم علامت است
شامِ وداع نیست که صبحِ قیامت است

تا من ز کوی او بسلامت گذشته‌ام
از هر طرف که میگذرم صد ملامت است

عمری اگرچه در سفرِ عشق بوده‌ام
اکنون بر آستانِ تو عزمِ اقامت است

در حسنِ خلق کوش که اسبابِ دلبری
تنها نه زلف و خال و خط و قد و قامت است

ما را براهِ میکده ارشاد میکند
معلوم شد که پیرِ مغان را کرامت است

فیضی براهِ دوست اگر سر نهاده‌ای
از جا مرو که شرطِ طلب استقامت است

در دلِ من هوسِ وصلِ کسی افتاده است
که ازو در دلِ هر کس هوسی افتاده است

دلِ من در کفِ طفلیست که از بیخبری
بلبلش مرده بکنجِ قفسی افتاده است

روشِ راهِ بتان از منِ سودازده پرس
که مرا کار بایین قوم بسی افتاده است

صبر در عشقِ تو میکردم و میگفت خرد
دزد را راه بکوی عسسی افتاده است

کاروانِ حرم از بیم نگر تیز گذشت
که بهر گام درین ره جرسی افتاده است

حالِ مرغانِ گرفتار کسی میداند
که جدا از قدمِ همنفسی افتاده است

چشمِ فیضی اگر افتد برخت عیب مکن
تو همان گیر که در باغ خسی افتاده است

مستِ عشقت چه سرِ خویش افتاده است
میِ حسنت چه بعیش افتاده است

میپرسید دلِ ما را چه کنم
لوحِ صورت منقش افتاده است

گه کشم آه و گه کشم ناله
کارِ من در کشاکش افتاده است

چون نگردم بعشق دیوانه
که نگارم پریوش افتاده است

دلم از داغ تازہ مے سوزد
باز در خانہ آتش افتاد است

گنہِ طرۂ پریشاں نیست
بختِ فیضی مشوش افتاد است

صبرم از چرخ بے مدار تراست
روزم از شب سیاہکار تراست

اے کہ مرہم نہی بسینۂ ریش
جگر از سینہ ہم فگار تراست

چوں کسے جاں برد کہ ترکاں را
غمزہ از عشوہ جاں شکار تراست

سوختم از ستارہ پیکرِ خویش
کہ ز بختم ستیزہ کار تراست

اے نہاں در نگار خانۂ دل
دیدہ از دل بخوں نگار تراست

گرچہ از کاہ بیقرار ترم
عشقم از کوہ برقرار تراست

فیضی از آسماں منال کہ او
از تو آشفتہ روزگار تراست

مجلسِ ما کہ ایں چنیں گرم است
از نفسہائے آتشیں گرم است

گو ببر شمع دود تیرہ کہ بزم
ز آفتابانِ مہ جبیں گرم است

تاہم آواز شد بسوختگاں
چنگ را نالۂ حزیں گرم است

عاشقاں بسکہ پائے کوبانند
پا بہر سو نہم زمیں گرم است

من و گلگوں مے اگر بستیز
فتنہ را خانہائے زیں گرم است

بزم شد رزمگاہ بسکہ درو
ترکِ بدمستِ من بکیں گرم است

دلِ من سوخت فیضی از سخنت
کہ ز معنیٔ دلنشیں گرم است

در جهان شوخ پر عتابے هست — آسمان کینه آفتابے هست
چشم برهم زنم چو تیغ کشد — که هنوزش زمن حجابے هست
مشمارید مرده مجنون را — تا چو من خانمان خرابے هست
شب هجران بمرگ مشتاقم — هیچجا اے دیده چشم خوابے هست
من نگویم که تیغ جور مکش — گر بمحشر ترا جوابے هست
تا که خواهد گذشت در نظرم — که بچشم من اضطرابے هست

فیضی آخر بمرگ خواهد مرد
غمزه را گو اگر شتابے هست

عاشق ز پے نقل و مے روح سرشت است — زاهد بهواے شکر و شیر سرشت است
منعم مکن از مے که بدریا نتوان شست — آں حرف که بر ناصیه ام عشق نوشت است
از موجهٔ طوفان غم اندیشه ندارد — آنرا که روان کشتی مے بر لب کشت است
چوں از سر خم خشت بگیرند حریفاں — گر عقل برد نام ملامت سر و خشت است
آں کعبه پرستیم که دیوانه دل ما — قندیل فروز سر ایوان کنشت است
در زلف بتاں طعن اسیران نپسندند — گر خلق بدانند که این رشته که رشت است

داد من از آنست که بیداد به فیضی
خوبان جهان خوب بدانند که زشت است

دی که چشمش جلوه بر شبرنگ داشت — غمزه میدان نظر را تنگ داشت
هم سرم بشکست و هم خونم بریخت — کو بدستے تیغ و دستے سنگ داشت
گرچه رویش ساده لوحی مے نمود — چشم او نیرنگ در نیرنگ داشت

بادپا میراند و صف صف مے شکست	فتنہ فتراک از دو سو در چنگ داشت
انچہ امروز از نگاہش یافتم	با اشارتہاے دوشیں جنگ داشت
از میان تیغش بسختی شد بروں	بسکہ از خونِ شہیداں رنگ داشت

صبحِ فیضی خوش کہ بر یادِ گلے
ہمچو بلبل دل خراش آہنگ داشت

شب کزاں گل مجلسِ ما رنگ داشت	ہمت از عرضِ تمنا ننگ داشت
عندلیبِ دیدہ رنگیں بالِ او	شاہبازِ غمزہ خونیں چنگ داشت
بود با ما نرم دل چوں نخل موم	آنکہ با آہن دلی ہمسنگ داشت
ساختم با تلخ کامی گرچہ او	از طبرزد تنگ را بر تنگ داشت
غمزہ اش پایندگاں درجِ عقیق	بر تبسم روزگارے تنگ داشت
داشت گرچہ صد نگہ در آشتی	ہر نگہ با آشتی صد جنگ داشت

نظمِ فیضی راچہ مے بینی کہ عشق
صد چنیں گلہاے رنگا رنگ داشت

ز مہر سینہ نہادن بداغِ من غلطست	نہفتنِ گہرِ شب چراغِ من غلطست
نرفتہ ام کہ ز راہِ عدم بکردم باز	بحشرگاہِ قیامت سراغِ من غلطست
شگوفہ در جگر الماس پارہ میشکند	دریں بہار تماشاے باغِ من غلطست
چنیں کہ سوختہ ام سر بداغہاے جنوں	نسیمِ خلد زدن بر دماغِ من غلطست
ورع فریب بود دامنِ مے آلودم	نظر بہ پیرہنِ داغ داغِ من غلطست
دلم خروش کشید و سرم بجوش آمد	ترانہ سنجی بزمِ فراغِ من غلطست

چو فیضیم که بخونابهٔ جگر مستم
نگاه باده کشان بر ایاغ من غلط است

چشمم ز خواب گوش ز افسانه پر شده است — ساقی مرا گذار که پیمانه پر شده است
مطرب ز ارغنون قدری دست باز کش — کین بزمگه ز نعرهٔ مستانه پر شده است
یارب که فاش کرد چنین بوی باده را — کز زاهدان صومعه میخانه پر شده است
چشم گهر شناس نداری چه گومیت — کین نه صدف چگونه بیکدانه پر شده است
این است گر کرشمهٔ گرم پری رخان — فردا زمین حشر ز دیوانه پر شده است
شمع من از هجوم اسیران میانه تنگ — فانوس دیده که ز پروانه پر شده است

فیضی سر نیاز نیارد بکس فرو
یعنی ز خود تهی و ز جانانه پر شده است

روز عید است و مرا بادهٔ گلگون هوس است — دور گل گر نبود دور شهنشاه بس است
بزم رنگین شهنشاه مرا یاد و بس — ورنه این لاله و گل در نظرم خار و خس است
سرفرازان جهان دست مرا می بوسند — که بپابوس شهنشاه مرا دسترس است
نی که در بزم شهنشاه سرافراز آمد — صحبتش را نگذاریم که صاحب نفس است
شاه عیسی نفس خضر بقا اکبر شاه — که می ساغر او آتش موسی قبس است
هر کجا مجلس او عیش و طرب صف بصف است — هر کجا موکب او فتح و ظفر پیش و پس است

قدر دانا دل فیضی مده از دست که آن
طفل اقبال ترا طوطی رنگین قفس است

دوش خشت از سر خم باده گساری برداشت — گوئیا از دل ما غمزده باری برداشت

کعبہ ویران مکن اے عشق شمع رہِ ماست	ہر کہ سنگے ز سرِ راہگذارے بر داشت
با ہمہ کوہِ غم و درد کہ دارد دلِ من	نتواند ز تو معشوق غبارے بر داشت
مکن اندیشہ دلم را چو بدست آوردی	شہسواری چہ شد از راہ شکاری بر داشت
باغ دل مے برد امروز مگر ابرِ بہار	نسخۂ حسن ز ہیچوں تو نگارے بر داشت
اے خوش آں سر کہ ز کوئے تو غباری بر چید	وے خوش آں دیدہ کہ از راہ تو خارے بر داشت

چند پرسید کہ با ایں ہمہ حسرت فیضی
رخت بر داشت ازیں مرحلہ آرے بر داشت

دل گرم خریدارئ آں عشوہ پسند است	زآں شوخ بپرسید کہ یک عشوہ بچند است
دل سوختۂ برق نگاہے ست کہ در چشم	بر آتش رویش گلِ فردوس سپند است
آزادہ تر از عاشقِ بیدل نتواں یافت	گر پاے بزنجیر دگر سر بکمند است
تا دامنِ مقصود بچنگِ کہ در آید	بس ناخنِ امید کہ در دل ز تو بند است
مشکل کہ بود طاقتِ گرمئ نگاہش	آنرا کہ بر خسار ز گلبرگ پرند است
اے از پے خونریزئ ما تیغ حمائل	خنجر بنہ از کف کہ نگاہِ تو کمند است

فیضی چہ غم از شعرِ تو حاسد نہ پسندد
المنۃ للہ سخنت شاہ پسند است

فتنۂ نیست کہ آشناے تو نیست	یا بلاے کہ مبتلاے تو نیست
چہ بلا عشوہ ساز و فتنہ گری	کہ بلا نیز بے بلاے تو نیست
فتنہ سر کن کہ نیست آشوبے	کہ کمر بستہ در قفاے تو نیست
نتواں یافت فتنہ آبادی	کہ در و آہنیں بناے تو نیست

آتش افتادهٔ سے نے بینم + کہ سپند کرشمہائے تو نیست
دوش عشرت در دلم میزد نالہ فریاد زد کہ جائے تو نیست

فیضی از عشق نا امید مشو
ہیچ غم نیست کز برائے تو نیست

مستانہ برخ نقاب بشکست مہ بر سرِ آفتاب بشکست
مست آمد و از لب مے آلود بازارِ گل و گلاب بشکست
زانگونہ سوار شد بتمکیں کز بارِ گراں رکاب بشکست
من کشتۂ آنکہ زہرِ چشمش نرخِ شکر و شراب بشکست
در سینہ نگاہِ دیر دیرش صد دشنۂ اضطراب بشکست
ترسم کہ ز دیدہ سر برآرد خارے کہ بپائے خواب بشکست

در نظم طرازیٔ تو فیضی
مارا قلمِ جواب بشکست

مرا براہِ محبت دو مشکل افتاد است کہ خوں گرفتہ ام و یار قاتل افتاد است
زبادہ نوشی بدمست من مپرس امشب کدام بادہ کہ آتش بمحفل افتاد است
بخاکِ تربتِ من استخواں چہ مینگری کہ پل شکستہ و زخمم بساحل افتاد است
بگردنم ز تو تعویذِ دوستی ایں بس کہ زخم تیغِ شہادت حمائل افتاد است
مسافرانِ طریقت ز من جدا مشوید کہ دور بینم و چشمم بمنزل افتاد است
میانۂ من و آں شوخ تا چہ انجامد من آتشیں دل و او آہنیں دل افتاد است
شکار ہمتِ فیضی بسوی صید گہیست کہ صد ہزار ہمانیم بسمل افتاد است

ہواے عشق مرا تازہ در دل افتاد است	نظر کنید کہ دریا بساحل افتاد است
گمان مبر کہ بدریوزہ دست بکشایم	مرا کہ گوہرِ شب تاب درگل افتاد است
پرید مرغِ دلِ من بطرفِ صید گہے	کہ صد فرشتہ بہر گام بسمل افتاد است
خداے را چہ کنم چوں زیم مسلماناں	کہ سیمتن بتِ من آہنیں دل افتاد است
مپرس رہ کہ ز سرہاے رہروانِ حرم	نشانہاست کہ منزل بمنزل افتاد است
زمن بقافلہ سالارِ راہِ عشق بگوے	کہ ناقہ ماندہ و در دشت محمل افتاد است

مپوش چہرہ ز فیضی کہ پاک بیناں را
نظر بآئینۂ دل مقابل افتاد است

بزمِ نشاط بادہ کشاراں غنیمت است	ساقی بیا کہ صحبتِ یاراں غنیمت است
فریادِ عاشقاں بکشاید ز دل گرہ	گلبانگِ دلکشاے ہزاراں غنیمت است
در جلوہ اند تازہ نہالانِ بوستاں	رقصِ چمن ز بادِ بہاراں غنیمت است
برخیز تا ز خانہ بمیداں بروں رویم	جولانِ رخشِ شاہسواراں غنیمت است
خود را اسیرِ حلقۂ فتراکِ غمزہ کن	صید افگنیٔ شیر شکاراں غنیمت است

فیضی درونِ کلبۂ تاریک گریہ چند
بر سبزہا تراوشِ باراں غنیمت است

شب کزو خانۂ ما حاجتِ مہتاب نداشت	چشمش از کشمکشِ غمزہ سرِ خواب نداشت
دیدہ بدمست نظرِ شوق ہم آغوشِ ہوس	دل ہیخواست ولے حوصلہ ام تاب نداشت
اے دلِ سوختہ بسیار طپیدی امشب	ورنہ ریشِ کہنت اینہمہ خوناب نداشت
بست ہمسایۂ من بارِ اقامت آخر	چہ کند طاقتِ فریادِ جگرتاب نداشت

دوش هر باده که بر یادِ حریفان خوردم	دلِ من سوخت و لے گرمیِ احباب نداشت
صد جگر سوز داز آں باده که در لب داری	جامِ جمشید بدیں گونه مے ناب نداشت

دلِ فیضی که تو با خاک برابر داری
تاجِ خورشید جبیں گوهرِ شبتاب نداشت

در فراقت چشمِ گریانم بخاک و خوں یکیست	گر هزاراں نامه بنویسیم همان مضمون یکیست
کم بر و سر بستهٔ طومارِ جنونم پیشِ یار	گرچه مرغِ دشت بیدا ام که با مجنوں یکیست
میرود بیدادِ او بیداد بر من چوں کنم	هجر بیداری دریں ایام با گردوں یکیست
اے درونِ بزم با شیریں لباں پیمانه کش	گاه گاهے هم بیاد آور که در بیروں یکیست
تا ترا کشتی رواں بر دجلهٔ میشد بغیر	زنده رودِ چشمِ پر خونِ من و جیحوں یکیست
جامِ امیدت ز صهباے طرب لبریز باد	گرچه مارا بے تو خونابِ مے گلگوں یکیست

از خیالت نیستم فارغ نخواهم بود هم
با غمت عمریست فیضی را دلِ محزوں یکیست

سر کرده ام رهے که خطر ها در و کم است	طے کرده وادئے که اثر ها در و کم است
بر ساحلِ مراد رسیدن نه حدِ ماست	گردابِ آرزوست که سر ها در و کم است
اے خضر همتے که مرا قطع کردنی است	دشتے که کوه ها و کمر ها در و کم است
در ذوقِ آرزو نگوارد طبر زدم	زهرے چشیده ام که شکر ها در و کم است
قاصد برو برو که بمن روے کرده باز	عشقے که نامه ها و خبر ها در و کم است
در بر رخم مبند که در عالمِ خیال	راهم بخانه ایست که در ها در و کم است
منگر بجوهرِ دلِ فیضی بچشمِ کم	ایں نیم قطره بیں که گهر ها در و کم است

در چشمِ ما محیط بساحل برابر است
آبِ بقا بزهرِ هلاهل برابر است

غافل مشو که دیدهٔ اہلِ نظر بود
پیمانهٔ که با قدحِ دل برابر است

ناصح مرا گذار که دیوانهٔ بتان
با صد هزار مردمِ عاقل برابر است

زنجیرِ آهنین من دیوانه گرد را
در گردنِ هوس حمائل برابر است

مجنونِ عشق را چه بزنجیر بستگی
یکتارِ مو و قابِ سلاسل برابر است

بی رحم دل سپرده‌ام از ناز خون مکن
کین مرغِ پرشکسته ببسمل برابر است

فیضی براهِ عشق منم آن قتیلِ دوست
کش خونبها بغمزهٔ قاتل برابر است

آنکه بنشست براهت زسرِ دل برخاست
وانکه افتاد درین بادیه مشکل برخاست

رشکِ صد نعرهٔ زنجیر بود مجنون را
بانگِ غلغل که از دامنِ محمل برخاست

نیم کشت نگهم کن که شهیدانِ ترا است
رشک بر حالتِ آن مرغ که بسمل برخاست

ای خوش آن صبح که عاشق زشکرخوابِ وصال
دست در گردنِ معشوق حمائل برخاست

زین همه عفو که بر دوشِ عنایت بستند
خونِ ما بود که از گردنِ قاتل برخاست

خسروِ عشق بگرخانه برانداز رسید
چه غبار است ندانم که زمنزل برخاست

دوش رندان نشنیدند ز فیضی غزلی
که نه صد نعرهٔ مستانه زمحفل برخاست

بر سینه‌ام زبارِ محبت کوهسارهاست
وز خونِ دل بهر طرفش لاله زارهاست

احوالِ عاشقانِ بلاکش زمن مپرس
کین قوم را بقدرِ جنون اعتبارهاست

اندیشه زوبالِ ابد کن که عاقبت -
در حشر کشتگانِ ترا با تو کارهاست

پیمانِ من اگر شکنی جائے شکوہ نیست
خوئے ترا بعہدِ تو دائم قرار ہاست

ذوقِ خدنگہائے تو از دل نمے رود
ما را ز لطفہائے تو با خود شمار ہاست

گلگوں سوارِ من چہ بلا تند میرود
فتراکِ او اگرچہ گراں از شکار ہاست

فیضی تو از کجا پے گلگونش از کجا
آہستہ رو کہ در کفِ پائے تو خار ہاست

مرو کہ نخلِ قدت سروِ نو رسیدۂ ماست
طراوتے کہ تو داری ز آب دیدۂ ماست

بداغِ عشق بلا ہا کشم نمے گوئی
کہ ایں ز سوختہ ہائے بلا کشیدۂ ماست

ترحمے بدلِ مبتلائے ما میکن
کہ ایں اسیر غریبِ فراق دیدۂ ماست

فغاں ز خوئے ستم پیشہ کہ در مجلس
بہ تنگ آمدہ از حرفِ ناشنیدۂ ماست

بخونِ دل کہ دما دم چکد ز دیدہ خوشم
کہ ایں ز بزمِ محبت مے چکیدۂ ماست

گزیدہ ایم ز یاراں غمِ نہانی را
کہ او ز ہمنفساں یار برگزیدۂ ماست

بشوق تازہ گلے گفتہ ایں غزل فیضی
بیاد دار کہ از نکتہ ہائے چیدۂ ماست

کدام سر کہ درو خارِ خار سودا نیست
کدام سینہ کہ خاریدۂ تمنا نیست

کدام دیدہ کہ از دیدنت فریب نخورد
کدام دل کہ ز عشقِ تو ناشکیبا نیست

کدام کوہ نوردی کہ سر بسنگ نہ زد
کدام بادیہ گردی کہ خار در پا نیست

کدام عرصہ کہ نظارہ گاہِ عشق نشد
کدام گوشہ کہ ہنگامۂ تماشا نیست

کدام ذرہ کہ دیدیم و آفتاب نبود
کدام قطرہ کہ چوں بنگرند دریا نیست

کدام وعدہ کہ بر روزِ حشر موقوف است
کدام رتبہ کہ آنجا دہند و اینجا نیست

کدام سوختهٔ فیضی که تو به عشق نیافت
کدام خم که درین بزم پر ز صهبا نیست

گر باده در کف من ساغر شکسته نیست
نومید نیستم که در فیض بسته نیست

برخاستند بزم نشینان پی سماع
غیر از سبو بمجلس ما کس نشسته نیست

عشاق درد عشق بصد جان خریده اند
بی درد سینه که ز تیغ تو خسته نیست

اختر شناس رو که من تیره روزگار
زان فارغم که کوکب بختم خجسته نیست

مردان راه سلسله جنبان محنت اند
یک شیر دل ز دامگه عشق جسته نیست

یارب چه ظالمی تو ندانم که در جهان
آزادهٔ دو کون ز قید تو رسته نیست

فیضی ز دست سنگدلان اهل بزم را
خم گو شکسته باش اگر دل شکسته نیست

عاشقم سرگرمی من از شراب ناب نیست
ورطهٔ دریای آتش جلوه گاه آب نیست

بخت بیدارم ببین کآرامگاه چشم من
از خیال او چنان پر شد که جای خواب نیست

عشوه مفروش ای فلک چندین که شبهای فراق
تیره شامان محبت را سر مهتاب نیست

روی با دیوار آوردن دلیل کافری ست
سجده گاه عارفان را حاجت محراب نیست

زین کجی هاے که با دل میکنی آزاده ام
کین نهنگ مست را اندیشه از قلاب نیست

ما کجا و ذوق عشرت خانهٔ سلطان کجا
در خور آتش نشینان بستر سنجاب نیست

فیضی آب دیده خون آمیز میریزی هنوز
این جراحتهای پنهان تو بی خوناب نیست

عید پیروزان درین ایام نیست
روزه داران بلا را شام نیست

بخورم هر کاله پرکاله جگر / نقلِ عاشق لختهٔ بادام نیست
گلشکر و تعلیمِ آدابم مکن / گرهم بود با فرصتِ احرام نیست
تا کی گوئی که تنها هم آمدن / منتظر را حاجتِ پیغام نیست
بر سمندِ طبعِ دل سرعت مران / هر که در آتش نسوزد خام نیست
کاروانِ کعبه شد منزلِ نفیس / رهروانِ عشق را آرام نیست

نشئهٔ فیضی بود از بزمِ خاص
جرعهٔ جامش ز فیضِ عام نیست

یک دل ز آفتابِ ازل بے شعاع نیست / هر ذرهٔ که می‌نگری بے سماع نیست
ناصح بعقل و ما بجنون شهره گشته‌ایم / در کارِ حجت هیچ کسے را نزاع نیست
در سینهٔ تنگ تنگ غمِ دل نهاده‌ایم / در چار سوے عشق ازین به متاع نیست
من دردمندِ عشقم و پیوسته پیشِ من / آمد شدِ طبیب بغیر از صداع نیست
بر گریهاے زارِ من اے سنگدل مخند / عشق از قدیم آمده است اختراع نیست
رازِ فلک مجو ز منجم که عقل را / بر حکمتِ قضا و قدر اطلاع نیست

فیضی خرابِ نشئهٔ دورِ دمادم است
ساقی بیا که فیضِ ترا انقطاع نیست

خوشم که در دلِ من ذرهٔ تمنا نیست / کمینه ناامیدیِ عاشق کم از تقاضا نیست
بپاک دامنیِ حسنِ یوسفی نازم / که عشق بازیِ او در عصمتِ زلیخا نیست
دگر بوعدهٔ روزِ قیامتم مفریب / که تشنهٔ صله را انتظارِ فردا نیست
توئی که گردِ سراپردهاے مژگانت / هجومِ قطره چندان شد که نازِ جا نیست

دلم گرفته فراموش کرده‌ای چه کنم — بکار بندگی کسی چون تو دیر پروا نیست

چه سود سوی تو دیدن بدل نگه کردن — که تا نگاه و نگر کرده‌ایم ازما نیست

ترا چه زهرهٔ دیدن بسوی او فیضی
که تاب جلوهٔ دیدار کار موسی نیست

زهی لعلت بافسون روح راقوت — دو چشم ساحرت هاروت و ماروت

چه رنگین است یا رب خط بر آن لب — که پیوست این زمرد را بیاقوت

برای کشته بالا بلندان — ز شاخ سدره باید نخل تابوت

خیال روی او در دیدهٔ تر — رأینا طالعاً کالشمس فی الحوت

طبیبا ورده آن شربت که باشد — جوان سازندهٔ پیران فرتوت

پروبال از نظر [illegible] که داریم — سر پرواز با مرغان لاهوت

برای عشق فیضی بگذر از خود
که سالک نگذرد الا ز ناسوت

[illegible] — سلطان عشق بر سر یغمای دیگر است

[illegible] دلم [illegible] بیشتر [illegible] — کشور خراب معرکه آرای دیگر است

یا رب [illegible] توکه چشم من از رخت — در هر نگاه محو تماشای دیگر است

ای دل صبور باش که در بارگاه دوست — نومیدی تو عرض تمنای دیگر است

آه از دروغ وعدهٔ من کز پی فریب — فردای حشر طالب فردای دیگر است

عاشق چگونه سیر تواند نظاره کرد — جایی که هر نگاه تقاضای دیگر است

فیضی حریف عشق تو کس نیست [illegible] — سربسته نکتهٔ تو معمای دیگر است

ساقی برو که مستیم از جای دیگر است — سر گرمیم ز آتش سودای دیگر است
پروانه وار عاشق هر شمع نیستم — سوزندهٔ دلم ز انجمن آرای دیگر است
ای خضر سوی آب حیاتم چه می بری — مخمورِ عشق تشنهٔ دریای دیگر است
آن مرغ نیستم که خوشم ز شاخ و گل — فریادِ من ز قامت و بالای دیگر است
بوی گل بهشت ندارد دماغ من — داغ دلم ز لالهٔ صحرای دیگر است
حالِ مرا ز حالتِ مجنون مکن قیاس — دیوانهٔ تو بادیه پیمای دیگر است

بکشا دگر بگفتهٔ فیضی زبانِ طعن
ای مدعی برو که سخن جای دیگر است

باز آتشی که داشتم افروختن گرفت — وز سر درونِ سوخته ام سوختن گرفت
عشقت ز بهرِ خانه بر انداختن رسید — در روت متاعِ حادثه اندوختن گرفت
جان از وصال صفحهٔ امید ساده یافت — دل از فراق حرفِ غم آموختن گرفت
گویی نداشت از دلِ صد پاره ام خبر — آنکس که چاکِ پیرهنم دوختن گرفت

زد آتشی بخانه چو فیضی بشامِ غم
دیوانهٔ که شمعِ من افروختن گرفت

فروغِ شمعِ محبت ز آتشِ دگر است — درونه سوختهٔ او بلاکشِ دگر است
درختِ وادی ایمن نسوزد آتشِ طور — که بهرِ سوختنِ همه آتشِ دگر است
براهِ عشق مرا نسبتی بمجنون نیست — ربودگی دلم از پری وشِ دگر است
سرم بعشوهٔ ساقی فرو نمی آید — که مستی دلم از جامِ بیغشِ دگر است
بنقشِ کوچهٔ گردون مگو که طفلِ دلم — فریب خوردهٔ لوحِ منقشِ دگر است

مکن ملامت فیضی اگر قدح نکشید
که او ز بادهٔ توحید سرخوش دگر است

بحر غم بیکرانه افتاده است — ولی مرا در میانه افتاده است
عشق بحریست بیکرانه که هر — کشتی بر کرانه افتاده است
سمند شهسوار من نگرید — کز کفش تازیانه افتاده است
شب که آهی کشیده ام چون — مرغ از آشیانه افتاده است
غرض از هر دو کون چیز نیست — باده خوردن بهانه افتاده است
عشق و چندین هوس کسی چه کند — رسمها در زمانه افتاده است

گرچه فیضی براه زهد افتاد
غزلش عاشقانه افتاده است

من براهی میروم کآنجا قدم نامحرم است — از مقامی حرف میگویم که دم نامحرم است
خوش شدم گر دیدهٔ من شد سفید از انتظار — کز پی دیدار جانان دیده هم نامحرم است
با خیال او نگنجد یاد خوبان در دلم — هر کجا سلطان کند خلوت حشم نامحرم است
ای اسیر عشق طعن بیغمی بر من مزن — خلوتی دارم بیاد او که غم نامحرم است
ما اگر مکتوب ننوشتیم عیب ما مکن — در میان راز مشتاقان قلم نامحرم است
منزل تردامنان نبود حریم کوی عشق — هر که نبود پاک دامن در حرم نامحرم است

فیضی از بزم نشاط ما حریفان غافلند
هر کجا ما جام می گیریم جم نامحرم است

روی زمین ز گریهٔ ماتم گرفته است — طوفان اشک ماست که عالم گرفته است

مشکل که نیم کاه کشد بار آرزو / زینسان که پشتِ طاقتِ ما خم گرفته است
ای من حریفِ آنکه بطبعِ زمانه ساز / پیمانهٔ طرب ز کفِ غم گرفته است
آسایشِ دلی که ز خاطرِ شکستگان / داغِ ترا قرینهٔ مرهم گرفته است
محروم باد از تو کسی کو بر غمِ من / خود را ببزمِ وصلِ تو محرم گرفته است
بیهوده بر کسی مفشان آستینِ ناز / کو دامنِ امیدِ تو محکم گرفته است

فیضی ببزمِ شاه حریفیست کامیاب
کو جامِ آرزو ز کفِ جم گرفته است

امشب نه بس که آتشِ گل در گرفته است / شب خویش را بروز برابر گرفته است
شمع از صبا بمیرد و در باغ شمعِ گل / از بادِ صبح زندگی از سر گرفته است
نه هر چراغ صبح فروغ و چراغ گل / هر صبح روشنائی دیگر گرفته است
هر نکته که بر ورقِ گل نوشته اند / بلبل ز روی خوانده و از بر گرفته است
اهلِ جهان همه پی کاری گرفته اند / خوش وقتِ آن حریف که ساغر گرفته است
فیضی کتابِ عشقِ ترا جدول طلا / یا پادشاه نظمِ تو در زر گرفته است

آن خسرو یگانه که در گلشنِ جهان
جز نرگس از سرِ همه افسر گرفته است

دوش از شمع نه پروانه بدعوی میسوخت / ملکی بود که از نورِ تجلی میسوخت
گر شجر ماند سلامت چه عجب کآتشِ طور / آتشی بود که از وی دلِ موسی میسوخت
نیست بر دیدهٔ مجنون سرِ کوی تو حجاب / ورنه از آهِ سیه خانهٔ لیلی میسوخت
خانه در روی هوس ساختمی گر نه چنین / برقِ عشقت خس و خاشاکِ تمنا میسوخت

پرتوِ روے تو بگرفت جہاں را وہنوز
دلِ زاہد زغمِ جنتِ اعلیٰ میسوخت

بود محروم دل از جلوۂ آں پردہ نشیں
گرنہ از آتشِ مے پردۂ تقویٰ میسوخت

شب کہ فیضی سخن از سوزِ دلِ خود میگفت
دلِ صاحب نظر از گرمیِ معنی میسوخت

طرۂ کاں شوخِ فتنہ گر بشکست
صد گرفتار را کمر بشکست

بندۂ ساقیِ نگہ خیزم
کہ خمارِ مرا سحر بشکست

ہرکجا باغِ عاشقی گل کرد
عقل را خار در جگر بشکست

فتنہ سر زد ز ہر گوشہ
تا کلہ گوشہ را ز سر بشکست

سینہ ام چاک زد دلم خوں کرد
حقہ بر سنگ زد گہر بشکست

آفریں بر شکارپیشۂ من
کہ ز مرغانِ روح پر بشکست

دلِ فیضی درست نتواں کرد
کہ ز اندازہ بیشتر بشکست

پیوستہ ترکِ چشمِ تو جویاے بسمل است
صیاد را ہمیشہ تمناے بسمل است

دلبستگانِ عشقِ تو دانند گاہِ قتل
کز بہرِ چیست بند کہ برپاے بسمل است

اے خوں گرفتگاں ہمہ بر تیغ سر نہید
کاں طفل را سرے بتماشاے بسمل است

جاں یافتند تازہ شہیدانِ غمزہ اش
شمشیرِ عشق زندگی افزاے بسمل است

از خوں مشوے جیبِ کنارِ شہیدِ عشق
کیں داغِ تازہ بال و پر آراے بسمل است

دل صید کافریست کہ در صیدگاہِ ناز
نے حاجتش بہ بند و نہ پرواے بسمل است

فیضی چنیں کہ دوختۂ ناوکِ تو شد
بسم اللہ اے حریف دگر جاے بسمل است

حسنت کہ بہ اندیشہ حیرت زدہ بست
چشمم ہمہ بکشاد و لے راہِ نگہ بست

دلہا ہمہ در چاہِ زنخدانِ تو افتد
زیں گونہ کہ آں سبزۂ نورس سرِ چہ بست

بر فرقِ شہنشاہ بود چترِ سعادت
بر روے ہوا پردہ کہ از ابرِ سیہ بست

آلودہ نگردد بہوس دیدۂ پاکاں
بر دوشِ ملایک نتواں بارِ گنہ بست

آں کج کُلہ امروز چناں رفت کہ یکدل
طرفے نتوانست از آں طرفِ کُلہ بست

لے آمدہ غافل زغم دیدۂ عشاق
آں زنگ ندیدی کہ بر آئینۂ مہ بست

یاراں ہمہ در طاعتِ حق دست بہ بندند
فیضی کمرِ بندگیِ حضرتِ شہ بست

ہر جا حکایتِ دلِ دیوانۂ من ست
مجنوں بخاک گوش بر افسانۂ من ست

ترسم کہ رفتہ رفتہ شود برقِ خانہ سوز
ایں شمعِ دلفروز کہ در خانۂ من ست

چندے کہ در نشیمنِ مجنوں مقام داشت
در جستجوے گوشۂ ویرانۂ من ست

نزدیک شد کہ سترِ ملایک بر افگند
ایں شوخ چشمئے کہ زجانانۂ من ست

از پردہ سازِ مجلسِ جمشید فارغم
رقصِ دلم ز نعرۂ مستانۂ من ست

حسنِ ازل بدیدۂ من بیں کہ کس نیافت
ایں بادۂ کہن کہ بہ پیمانۂ من ست

فیضی بہ بحرِ دیدۂ من گر فرو روی
خورشید نرخ گوہرِ یکدانۂ من ست

بد مستِ من نہ چشمِ خود از خوابِ ناز بست
کآں چشمِ مست راہِ ہزاراں دراز بست

از حسن بندہ شاہ شود ورنہ از چہ رو
پورِ سبکتگیں دلِ خود در ایاز بست

روے تو دیدہ و بسرِ خویش مے زند
آں دستہا کہ زاہدِ ما در نماز بست

بے صبر بودم از نگہش وحشت دیدہ ام
تا ترکِ اضطراب کند چشم باز بست

گوئی ز کعبہ دلِ مجنون خبر نداشت
لیلے شبے کہ محمل راہِ حجاز بست

تنہا ہمین نہ نغمۂ عشق است پردہ در
بس نقشِ دلفریب کہ آں پردہ ساز بست

فیضی بکید و معنیِ رنگیں نزدہ مرو
بسیار در زرّیں کہ بکشاد و باز بست

ہر کس بکار مرتبۂ ارجمند یافت +
فرہاد کوہ کند و مقامِ بلند یافت

روزِ ازل نصیبۂ خود برد ہر کسے
عاشق ازآں میانہ دلِ دردمند یافت

از محتسب کجا شکند قدرِ مے کشاں
میخانہ گر شکستی ازاں نالوند یافت

غافل مشو ز گریۂ مستاں کہ میتواں
صد گوہرِ مراد ازیں آب کند یافت

رُو از بلا متاب کہ آسودۂ وصال
کامے کہ یافت از دلِ مشکل پسند یافت

عیار پیشہ ہندوے زلفِ تو از دو سو
تا دست برد کنگرِ دل در کمند یافت

فیضی کہ مست بود سحر بوسہ از لبش
دانم کہ یافت لیک ندانم کہ چند یافت

رفتہ ز چشم فروغ گریہ گواہِ من ست
مردمکِ دیدہ نیست خونِ سیاہِ من ست

نیست طبیب ایں ہمہ سوختنِ من ز تب
خونِ دلِ من بجوش از تفِ آہِ من ست

خونِ جگر میچکد از مژہاے ترم
آنکہ بخوں پرورش یافت گیاہِ من ست

گرچہ نکویاں بچشم گرم درآیند لیک
در نظر آتش فگن برقِ نگاہِ من ست

لالہ و گل زیرِ پا رفتہ حریفان و من
ہر طرفے میروم سنگ براہِ من ست

قافلۂ عقل و ہوش راہِ دگر میرود
وادیِ خونخوارِ عشق مرحلہ گاہِ من ست

فیضی اگر روزِ حشر کار بہ نیت فتد
طاعتِ قدوسیاں نیم گناہِ من است

تبسم چابکِ من کز لبش فسوں میریخت | برہنہ بود چو تیغ برہنہ خوں میریخت
بہ تیز دستیٔ آں شوخِ فتنہ گر نازم | کہ کس ندید کہ خونِ حریف چوں میریخت
اگرچہ بستہ ہزاراں خرد بہر سرِ موے | ولے ز بہرِ شکنش مایۂ جنوں میریخت
چہ گریہ بود سحر چشمِ خوں فشانِ مرا | چہ بادہ بود کزاں جامِ سرنگوں میریخت
بدورِ تازہ بہارِ جمالِ او چہ عجب | کہ سیلِ دیدۂ باراں غمِ فزوں میریخت
مرا تحیرِ حسنِ تو بست راہِ سرشک | وگرنہ دیدہ چہ خوں نابہاے خوں میریخت

فسونِ چشمِ تو امشب زبانِ فیضی بست
وگرنہ قصۂ شوقِ تو از دروں میریخت

عالم خرابِ حسنِ قیامت نشانِ کیست | دورِ کدام فتنہ گرست و زمانِ کیست
در بزمِ اہلِ حال حدیثے کہ میرود | ہنگامہ سازِ خلوتیانِ آستانِ کیست
ناوک زنانِ قلب شکن صف کشیدہ اند | تیرے کہ بر نشانہ رسد از کمانِ کیست
خنجر کشیدہ از پئے خونریزِ عالمیست | ایں فتنہ در جہاں ز دلِ بدگمانِ کیست
از دیدہا تراوشِ خونابۂ جگر | از زخمِ خنجرِ مژہ خوں چکانِ کیست
قربانِ آں تغافل و آں پرسشم کہ گفت | فریادِ من شنیدی و گفتی فغانِ کیست

فیضی توئی بزمِ سخن آتشیں نفس
خاموشیست ز غمزۂ جادو زبانِ کیست

گرم خوے من کہ خویشش آتش اندر آتش است | چوں پری در طبع پنداری سراسر آتش است

دل اگر در پہلویم نالاں بود معذور دار — چوں ننالد درد مندے را کہ بستر آتش است
من کہ آتش پرورِ عشقم بہ گلگشتم مخواں — ہم تو میدانی کہ گلزارِ سمندر آتش است
عاشقاں را نیست امکانِ صبوری در فراق — صبر و مہجوری یکے خاشاک و دیگر آتش است
کافرِ عشقم و مے بینیم در روے بتاں — ہمچناں کآتش پرستاں را نظر بر آتش است
آتش ایمن تواند سوخت مستی کلیم — گرمئ خورشیدِ دیدارش نہ در ہر آتش است

سوخت فیضی در تمنای لبِ شیرینِ او
آدمی را در مزاج گرم شکر آتش است

گرچہ جاں بے تو بلب نزدیک است — دور بودن بادب نزدیک است
گر کمند افگنی از رشتۂ جاں — کنگرِ وصل عجب نزدیک است
راہِ امید کہ دور است و دراز — چوں نہی گام طلب نزدیک است
زار جاں میدہم از دوری او — اے اجل رو کہ سبب نزدیک است
قدر شامِ غم اگر بشناسی — از تو تا صبحِ طرب نزدیک است
گفتۂ شب بتو نزدیک شوم — روزِ عشاق بشب نزدیک است

سوخت فیضی و طبیباں دانند
گرمئ عشق بہ تب نزدیک است

اے خونِ خلق ریختہ چندیں وبال چیست — چندیں ہزار سر بہت پایمال چیست
نزدیک و دور در رہِ عاشق برابر است — اے بیخبر فراق کدام و وصال چیست
خونخوارگانِ عشق نگیرند جامِ مے — با آتشِ تو لذتِ آبِ زلال چیست
گر جست وجوے گم شدہ مجنوں ہمیکنند — در دشت ہر طرف تگ و پوی غزال چیست

گر کبر باے حسن ندارد ہیولے عشق
چندیں تجلیات جلال و جمال چیست

ناصح ملامت من دیوانه میکند -
تا درد مند عشق چه داند که حال چیست

فیضی ز قامت تو سخن تا بلند کرد
دانسته ام که مرتبهٔ اعتدال چیست

صبر و قرار با من محزوں نمانده است
جمعیتے که داشتم اکنوں نمانده است

خوں میخورم ز دست جفاے تو عمرہاست
ویں طرفه ترکه در تن من خوں نمانده است

با من یگانه باش که در گوش روزگار
جز قصهٔ ز لیلے و مجنوں نمانده است

مجنوں ہمیں نمانده ز سرگشتگان عشق
ریگ رواں بعرصهٔ ہاموں نمانده است

یارب چه ساحری که بدوران غمزه ات
تاثیر در تصرف افسوں نمانده است

گر روزگار زیر و زبر شد مرا چه غم
عاشق مدار کار بگردوں نمانده است

فیضی حریف مجلس رنداں بود مدام
ہرگز قدم ز دائره بیروں نمانده ست

بازم دل پُر خوں ز غم ہم نشینی ست
شورابهٔ اشکم بخیال نمکینی است

آں چشم که عمرے بہ تو بخشودم
سیاره فشاں از غم خورشید جبینی است

از رہزنی غمزه زناں باک ندارم
در راه نظر گرچه بهر گام کمینی ست

ہرچند بود دام محبت خم زلفش
ہر چینے از آں حلقه نہانخانه کینی است

گر غمزهٔ ترکش نگرم فتنه شہریست
در ہندوے چشمش نگرم آفت دینے ست

بے دوست بجاں کندن از انم که ز غم
ہر روز که بے او گذرد روز پسینے ست

از نالهٔ فیضی مگذر ایں ہمه فارغ
زنہار بیندیش که فریاد حزینے ست

گل کرد عشق و در کف من خار غیر نیست | خون شد دلم چه کار کنم کار غیر نیست

گر میکنی بنای محبت غیور باش | کین خانه را مدار بدیوار غیر نیست

خود را بسوی غیر مکش ورنه بگسلد | سررشتهٔ وفا که نگهدار غیر نیست

ای درد تغافل از گرهِ سینه‌ام مباش | کین ناشگفته غنچهٔ گلزار غیر نیست

چون غیر نیست زاد رهِ کعبهٔ مراد | ای خوش سبکدلی که گرانبار غیر نیست

آسوده سینه که بر و بار عاشقی است | آزاده خاطری که گرفتار غیر نیست

فیضی ز باغ او همه گلچین عشرتند
در گلشنش نصیبهٔ من خار غیر نیست

دوش غم رخت قامت از دل ناشاد بست | کز درم تنها در آمد یار و در را باد بست

گفتیم خاموش چون ماندی ز افغان پیش من | آرزو در دل گره شد کار بر فریاد بست

عاشق از نیروی غیرت کوه بردار در پیش | بگذر ای خسرو که نتوان راه بر فرهاد بست

زار نالیدم بحال تو گرفتاران عشق | هر که از دام فریبی صید را صیاد بست

دی که دست افشان ز زلف آشفته در باغ آمدی | باد دست سرو را از طرهٔ شمشاد بست

سر بخاک افگنده شمشیر آن کافر دلم | کز فسون چشمش زبان خنجر جلاد بست

ماند پیکانهای او فیضی بچاک سینه‌ام
سنگدل بنگر در عیش من که از فولاد بست

ساربان از محمل لیلی که بر جمازه بست | بر دل مجنون ز هجران بار بی اندازه بست

غلغل زنجیر مجنون ناقه را وادار برقص | ساربان چندین جرس بیهوده بر جمازه بست

نی همین تنها رخ زردم بخون آغشته شد | عشق رنگ آمیز از بس باز نقش تازه بست

بندهٔ آں رندِ یکتایم کہ از غوغاے خلق — در درونِ خانہ رفت و از بروں دروازہ بست
زلف و رخسارست کز دل میبرد صبر و قرار — دیدهٔ کوتاه بیں تہمت بمشک و غازہ بست
ساقیا از بادهٔ دوشینہ مخمورم بسے — میتواں از جرعۂ مے راہ بر خمیازہ بست

رشتۂ معنیٔ باریکم زبس رنگیں فتاد
میتواں دیوانِ فیضی را بآں شیرازہ بست

ہزار جان بپے آں شوخ جرعہ نوش برفت — کہ جاے گرم مجلس نکردہ دوش برفت
کدام وعدہ بیاد آمد و چہ شد کہ چنیں — سخن نگفتہ تغافل زناں خموش برفت
چہ بادہ بود دریں انجمن کہ از بوئیش — سرم بجوش درآمد دلم ز ہوش برفت
تو خضرِ راہ نشو اے ہمنفس مسیح مرا — کہ بر لب آمدہ جانم بیک خروش برفت
بہ دُردنوشیٔ ما محتشم مزن طعنہ — کہ صاف بادۂ رندانِ نیم جوش برفت
فسانۂ جم و جامش مگو کزیں دستاں — بسے بگوش درآمد بسے زگوش برفت

چہ شکر است بہندوستاں ترا فیضی
کہ آبروے دکانِ شکر فروش برفت

باز در سوختنم خوے تو آتش خیز است — کاسۂ چشم تو از زہر نگہ لبریز است
دل بجوے تو گرفتار و تو بے پروا است — از کبابم خبرے گیر کہ آتش تیز است
باکہ آمیختۂ بادہ چہ انگیختۂ — کہ بکامم شکرِ ناز تو زہر آمیز است
کوہکن را منگر خوار دریں رہ شیریں — کوہکن نیست کہ بنیادکنِ پرویز است
پردۂ عافیت از خود ندریدم چہ کنم — جنبشِ غمزۂ بدمست بلا انگیز است
کیمیا در عملِ حسن بہ بینیم ورنہ — دامنِ پاکِ من اکسیرِ محبت بیز است

فیضی از ہند شدم سوے خراسان مرا
تازہ گلدستۂ دیوانِ تو دست آویز است

بازہ بر نامہ نئے کلک تو آتش خیز است
باز نوکِ مژہ چوں خامہ سیاہی ریز است

باز صورِ نفسم راشدہ آواز بلند
کہ بصحرائے دلم جنبشِ رستاخیز است

کاغذ و کلک چہ از سوزِ دلم بر تابد
خس و خاشاک بکف دارم و آتش تیز است

عیبِ من نیست اگر حرفِ پریشاں گویم
دود سودا ز سرِ خامہ جنوں انگیز است

داروے تشنگی افزاے جگر مے سازم
کہ ز یاقوتِ سرشکم مژہ گوہر ریز است

گردِ دل خود ز سرِ نامہ مرآویختہ ام
دوستاں خُردہ مگیرید کہ دستاویز است

فیضی از حالِ دل و دیدہ سخن میرانی
کہ سیاہیِ سرِ کلکِ تو خوں آمیز است

سرِ ازل از فلک مجوے کہ دور است
روز و شب اینجا حجابِ ظلمت و نور است

نیست کلیمی کہ چشمِ دل بکشاید
ورنہ بہر ذرہ تجلیِ طور است

پاے ببالا منہ کہ پایہ بلند است
دم ز تقرب مزن کہ شاہ غیور است

نکتہ سربستہ گو کہ مجلسِ انس است
بادہ باندازہ کش کہ بزمِ حضور است

پردۂ ہستی بسوز و حسنِ ازل بیں
روی نماید عیاں چو آئینہ عور است

چند طلب میکنی نشانِ قیامت
از دمِ ما غافلی کہ نفخۂ صور است

بہرِ تو آراستند عالمِ دیگر
خیمہ بروں زن کہ رفتنِ تو ضرور است

طالبِ دیدار بزمِ خلد نخواہد
زاہدِ ما عاشقِ کرشمۂ حور است

مردہ دلی فیضی از نشاط قدم کش
ماتمِ خود دار ایں چہ مجلسِ سور است

دلِ خوبانِ شہر مائل تست
سنگِ آہن ربا مگر دلِ تست

گر ز آہن دلی بریں وارد
از چہ آئینہ در مقابل تست

گر دلم خوں شد از تو نیست عجب
طائرِ قدس نیم بسمل تست

خیز و در چشمِ پاکِ من بنشیں
دلِ پُر خونِ من نہ منزلِ تست

ہر کرا عشق کرد دیوانہ
بستۂ عنبرین سلاسلِ تست

تو چنیں مست و ہر کجا کہ روم
مجلسے از نوائے محفلِ تست

مشکلات حل نکردہ کس فیضی
مشکلِ کائنات مشکلِ تست

فغاں کہ چشمِ تو بر بارہ بلا نگذاشت
ہجومِ غمزہ پئے یک نگاہ جا نگذاشت

ز بس کہ عربدہ انگیز شد کرشمۂ تو
میانِ ما و اجل ذرۂ صفا نگذاشت

چناں ز خوئے تو بیگانگی رواج گرفت
کہ صبر را بخیالِ تو آشنا نگذاشت

چہ ساحری تو ندانم کہ دردمنداں را
فسونِ عشقِ تو تاثیرِ دردوا نگذاشت

ز بس ہجومِ ہوس پرورانِ کام پرست
سفر ز کوئے تو میخواستم وفا نگذاشت

تبارک اللہ ازاں غمزہ ہائے پے در پے
کہ آرزوے جہاں گرد را گدا نگذاشت

ہزار مرتبہ فیضی ز عشق ممنونم
کہ در ہوس کدۂ سینہ مدعا نگذاشت

ردیف تاءِ مثلثہ

ساقی ذل ما خواست دریں دیرِ حوادث
آں دخترِ رز راکہ بود اُمّ خبائث

بودم ز ازل تا بہ ابد محوِ تماشا
حسنِ تو قدیم ست و دگر ہا ہمہ حادث

زان فتنهٔ ایام بپرسید که حشرش
آشوب و بلای و جهان را شده ثالث

مشکل که شهید تو سر از خاک برآرد
گر روز قیامت نبود شوق تو باعث

طوفان غمست ای دل ازین جا دفنه خود را
در کشتی میکش که نه نوحست و نه باعث

عشاق تو مردند و غم درد تو بمردند
این طائفه چیزی نگذارند بوارث

فیضی ز فلک غم مخور امروز که فردا
صد چرخ ز جا میرود از سیل حوادث

مگو که بر اجل من طبیب شد باعث
طبیب را چه ملامت نصیب شد باعث

چنین که محل امید بستم از در دوست
زمن مپرس که حال غریب شد باعث

جفا و جور رقیبان تفاوتم نکنند
بلاست این که برینها حبیب شد باعث

بلاکشان که ز وصل حبیب نگسستند
ستیزه کاری خوی رقیب شد باعث

ز تار سبحهٔ من ای دل بشاهراه وصال
که تا نفس زده عنقریب شد باعث

نه مست بوی گلم در چمن که شوق مرا
خروش بیخودی عندلیب شد باعث

چنین که رندی و مستی است مشرب فیضی
نهیب واعظ و پندار ادیب شد باعث

ردیف جیم

کیست در پرده برین ناقهٔ مشکین هودج
که ازو قافلهٔ کعبه روان ماند زحج

ناقهٔ حضرت سلمی ست که مشتاقان را
نیست ره در حرم محملش از هیچ بهیچ

ناقه گرم رو اوست شتابان چو سپهر
گر چه سها بودش انجم خورشید درج

محمل دوست گذارند و ره کعبه روند
هرزه گردان که ندانند ره راست ز کج

نہ لب آگہ بود از حرفِ تمنّا نہ زباں	حرفِ عشق است کہ بیروں بود از ہر مخرج
از دلم تا شب تواں بُرد ی و جاں مطلبی	نامرادیست بر وانیہمہ مپسند حرج

صدق پیش آر براہِ طلب و **فیضی**
[۵۱] اِنَّمَا الصِّدْقُ اِلٰی حَضْرَتِہٖ اَقْرَبُ نَہَج

بدہ ساقی آں آبِ آتش مزاج	کہ باشد دلِ افسردگاں را علاج
شراب است آبے کہ شد در ازل	بآں آب خاکِ مرا امتزاج
بیا تا فروشیم دیں را بمے	کہ بازارِ تقوے ندارد رواج
اگر منکرِ مے شود شیخِ شہر	ندارند رنداں باو احتیاج
چہ بے روشنائی ایں بزم بس	فروغِ شراب از صفائے مزاج

بود **فیضی** آں خسروِ ملکِ عشق
کہ از ترکِ تاجش بود ترکِ تاج

ساقی غنیمت است نشاطِ دمِ صبوح	آں گرم و تر بیار کہ دارد مزاجِ روح
رندی کہ بوے مے چو فتش در دماغ رفت	از خشتِ خم شکست سرِ توبۂ نصوح
بکشا درِ طربکدہ و آنکہ سرِ سبوے	تا دمبدم ز غیب کشاید درِ فتوح
عمرِ دراز چیست حیاتِ ابد بخواہ	کوتہ نہند در نظر خضر عمرِ نوح
حسنت چو عشقِ من چہ عجب گر جہاں گرفت	[۵۲] لِلْبَدْرِ اَنْ یَّلُوْحَ وَلِلْمِسْکِ اَنْ یَّفُوْحَ
آزادہ ام ز نامہ و قاصد براہِ عشق	[۵۳] تِبْیَانُ شَوْقِیْ غَنِیٌّ عَنِ الشُّرُوْحِ

فیضی ترانۂ سحری مے کند بلند
[۵۴] لَاحَ الصَّبَاحُ فَاغْتَنِمُوْا عِشْرَۃَ الصُّبُوْحِ

۵۱ [illegible]

سعادتیست جوانِ صبیح و جامِ صبوح | که آں مفرّحِ ذات است واین مروّحِ روح
مجردانِ طریقیم و مرشدِ رہِ دیر | بود ز غیب رسد بادہ بر سمِ فتوح
ملامتی و قدح خوار رند و بے باکیم | باہلِ حال نمودیم حالِ خود مشروح
فتادہ ایم ز طوفانِ غم بگرداب | کہ غرق گشتہ در آں صد ہزار کشتی نوح
بیار ساقی از آں مے کز و فرو شویم | ز لوحِ خاطرِ خود نقش تو بہائے نصوح
بگوی مطرب از آں صوتِ دلخراش دگر | کہ زخمہائے دلِ ما را نمیکند مجروح

زفیض بادہ شوی آگہ از شود فیضی
درے ز میدارِ فیاض بر دلت مفتوح

بہار شد بکشا دستے از برائے قدح | کہ دور دورِ گلست و ہوا ہوائے قدح
نفس نفس غم و شادیست دُر دلو شانرا | زگریہائے صراحی و خندہائے قدح
اگر قدح چو من از غصہ خوں خورد چہ عجب | کہ غافلند حریفاں زماجرائے قدح
بمجلسے کہ مسیحا پیالہ مے گیرد | نمیرود زرِ خورشید در بہائے قدح
بشود درونہ دل و میدمد ز بادہ صاف | گرت ہوا است کہ یابی بخود صفائے قدح
خرابِ عشوۂ آں ساقیانِ جان بخشم | کہ گنجِ عقل ستانند رونمائے قدح

اگر در آرزوے بادہ جاں دہد فیضی
بلوحِ تربتِ او نقش کن دعائے قدح

برکف نہادہ ساقیِ خورشید رو قدح | دست از قدح مکش بکشا ز دستِ او قدح
از خوے تند نیم کش ناز مے کند | وہ چوں زیم اگر کشد آں تند خو قدح
خم خم بدہ شراب کہ از فیضِ پیرِ دیر | دریا کشانِ میکدہ را شد سبو قدح

کردی ہزار جوش و خروش از خمارِ من　گر داشتی بسانِ صراحی گلو قدح

زاہد عجب کہ پاک ز تر دامنی شوی　دلق ترا اگر نکند شست و شو قدح

در فصلِ نو بہار خوش آنہا کہ میکشند　در پائے گل صراحی و بر دوشِ جو قدح

فیضی اگر کسے ز تو پرسد بدورِ گل　کز بزمِ بادشاہ چہ خواہی بگو قدح

ردیف خاء

کرد از بادِ بہاری جلوہ شاخ　غنچۂ دلتنگ راشد دل فراخ

گل بر آورد از نقابِ غنچہ سر　صبح چوں خورشید ازیں فیروزہ کاخ

لالہ را بنگر کہ سر بر زد ز کوہ　ہمچناں کآتش جہد از سنگلاخ

نقشبندانِ لطافت مے برند　صفحۂ گل را ز بہرِ انتساخ

مرغِ روحِ عندلیبانِ چمن　مے پرد بر کنگرِ کاخِ صماخ

دل دریں گلزار مے بستم ولے　برگ ریزِ عمر نزدیک است آخ

کلکِ فیضی میدہد گلہائے تر　میبرد معنیِ رنگیں شاخ شاخ

بہ بے نیازیِ معشوق چوں کنم آوخ　کہ در وصالِ زمن تا باوست صد فرسخ

بہ بند دیدہ ز خوباں کہ رہروان گیرند　بشاہراہِ حقیقت مجاز را برزخ

چہ حاجت ست کہ صد خانہ کرد زیور بر　کرشمہائے سمن غبغبانِ سادہ زنخ

منم کہ از نفسِ گرمِ من زبانہ کشد　ز جوشِ چشمۂ فردوس شعلۂ دوزخ

خوشست نشتہ جانہا ز خونِ دل گلگوں　فراقنامۂ عشاق را چہ رنگ نسخ

اگر دو کون نثارت کنم ز من بپذیر
ز دست مورچه آید بغیر پاے ملخ

حذر کن از نفس سرد مدعی فیضی
که آب چشمۂ خورشید ازاں بہ بندد یخ

ردیف دال مہمل

دہر را مژدہ که روزے دگرے پیدا شد
که ز خورشید سحر خیز ترے پیدا شد

خفتہ بختانِ شبِ تفرقہ بیدار شدند
که در آفاق مبارک سحرے پیدا شد

آسماں دید شب و روز چو بگردی او
گفت خورشید مرا ہمسفرے پیدا شد

اے که از نیّرِ اقبال نظرے خواہی
چشم بکشاے که صاحب نظرے پیدا شد

نیست باقی رہ ز خورشید ضمیرش پنہاں
ہمچو خورشید عجب دیدہ ورے پیدا شد

گمرہانِ رہِ تقلید بحیرت بودند
شکر کیں قافلہ را راہبرے پیدا شد

چند تاریک نشینی شبِ ہجراں فیضی
خیز کز صبحِ سعادت اثرے پیدا شد

سروِ من پاے چو در جلوہ گہِ ناز نہاد
ہر کجا مرغ دلے روے بپرواز نہاد

اے سلامت وازیں شہر بروں و که دگر
ترکِ عاشق کشِ من رو بتگ و تاز نہاد

واداز اں فتنه که آں عشوۂ پرکار نمود
آہ ازاں قاعدہ کاں غمزۂ طناز نہاد

گوہرِ اشک که در ہر صدفے نتواں یافت
عشق در دیدۂ زندانِ نظر باز نہاد

کاشکے اشک من از پردہ نیارد بیروں
آنکه در درجِ محبت گہرِ راز نہاد

چه تواں کرد که دیوارِ غم افتاد بلند
کیں بنا نیست که آں خانه برانداز نہاد

قصۂ فیضی ز رسوائی او بشگفت
ہر که در انجمنے گوش بر آواز نہاد

دست قضا که طاق بلند تو خم نهاد
طرح بلا فگند و بنائے ستم نهاد

هنگامه بر شکستن رندان بزم را
یک لحظه میتوان مژه بالاے هم نهاد

روز یکه عشق معرکه آرائے فتنه شد
بر دوش آفتاب قیامت علم نهاد

منّت پذیر دولت عشقم که از ازل
غم بر غمم فزود و الم بر الم نهاد

این واژگونه بختی عاشق نظاره کن
کز آتش جگر مژه ام رو نیم نهاد

هر کس ز تنگنائے عدم وادئے گرفت
فیضی بشاهراه محبت قدم نهاد

تا طرح کرشمه یار ننهاد
بر غمزه بنائے کار ننهاد

در نیم نگه هزار خون ریز
مژگان تو در شمار ننهاد

دوران نه کشید نقش یوسف
تا لوح تو در کنار ننهاد

آسوده سبک روی که در عشق
بر دوش امید بار ننهاد

سرگشته شکارئے که بے خود
سر در پئے آن سوار ننهاد

در عشق کدام رسم بیداد
کان ترک ستیزه کار ننهاد

فیضی سر تن ببر ز کویش
کس رخت بہ رہگذار ننهاد

ترکے که شوخ کج کلهش نام کرده اند
تیرے که میزند نگهش نام کرده اند

آن طره که چون پر طاوس دلکشا ست
مرغان قدس دام رهش نام کرده اند

قومے که غافلند ز ناز و کرشمه اش
خورشید خوانده اند و مهش نام کرده اند

یارب ز سیل میکده طوفان رسیده باد
بتخانه که خانقهش نام کرده اند

در سجده که سر بتن نشود جدا — در ملّتِ وفا گنہش نام کرده اند

جانہاے اہلِ ذوق که در جنبش آمدست — مستان نسیمِ صبح گنہش نام کرده اند

فیضی بچشمِ غمزه گری تا نگاه کرد

عشاق خان و مان سپہش نام کرده اند

شوخِ من چند در سخن پیچید — بر سرِ ہر سخن بمن پیچید

بس که پیچید ہر سخن زو دست — که زبانِ تو در دہن پیچید

چوں کشائی ز طره نافه چیں — نافِ صد آہوے ختن پیچید

عشقت آنرا که گوشه گیر کند — پاے در دامنِ کفن پیچید

باغباں دیده آں کلاه و قبا — بر سرِ سرو یاسمن پیچید

فیضی اوراقِ نظم بکشاید

غنچه طومار خویشتن پیچید

زلفِ تو دلم شکسته دارد — مژگانِ تو سینه خسته دارد

من کشتهٔ آنکه در جگرہا — صد تیرِ اجل نشسته دارد

ناوک فگنیش بہر دلِ من — لطفے است که جسته جسته دارد

مشکل که کند ساز زلفش — یکدل ز شکنج رسته دارد

گلشن چه کند که از دو ساعد — گلہاست که دسته دسته دارد

دل بستهٔ او که در کفِ ناز — صد رشتهٔ جاں گسسته دارد

گفتی چه بود بدستِ **فیضی**

دیوان شکسته بسته دارد

ترک چشمی که تیر مژه سوی می دوزد
هر که دارد نظری دیده بر روی می دوزد

جامهٔ را که بپوشند ببالای بلا
فتنه بر قامت آن عربده جوی می دوزد

دل من خستهٔ چشمیست که بر فن نگهش
سینه میدوزد و بسیار نکوی می دوزد

آنکه پیراهن خوبی بقد یوسف دوخت
حالیا خلعت آن غالیه بوی می دوزد

گر نه چشم ز فغان طعن صبوری مکنید
محرم عشق ز فریاد گلوی می دوزد

سیر در روی تو دیدن نتوانم چه کنم
عشق چشم هوس از شرم فروی می دوزد

چشم میدوخت ازین بیش زمستان فیضی
حالیا لب بلب جام و سبوی می دوزد

ساقیان دست بجام می بنغش کردند
خضر را تشنهٔ این چشمهٔ آتش کردند

این چه می بود که ساقی بقدح ریخت فرو
که مسیح و خضر از رشک کشاکش کردند

خضر را آب ز حسرت بدهان می آید
زانچه در میکده رندان قدح کش کردند

این چه مستیست که اصحاب بدستار فشانی
طیلسان فلک از باده منقش کردند

ساقیا را بچه باده بران قوم حرام
که دماغ طرب از عقل مشوش کردند

وقت آن مغبچگان خوش که ز مینا نه بدو
زاهدان را ابلهین را بچه سرخوش کردند

به نه کردند که دیوانهٔ دل فیضی را
بستهٔ سلسلهٔ مویان پریوش کردند

آنی که تمنای تو در سینه نگنجد
خورشید جمال تو در آئینه نگنجد

حیران فسون سازی عشقم که خیالت
از دیده برون آمده در سینه نگنجد

نزدیکتر آنکس که فرو تر ز غم عشق
در کیش بتان نسبت دیرینه نگنجد

هرچند گدائیم ولے در کهر ماست — آں گوہرِ یکتا که بگنجینه نگنجد
زاہد گذر از زرق که زنارِ محبت — تازیست که در خرقۂ پشمینه نگنجد
واعظ شده از غلغلۂ بیهده برباد — زانگونه که در مسجدِ آدینه نگنجد

اے حاسد بیچاره مندیش ز فیضی
خوش باش که در سینۂ ما کینه نگنجد

بمجلسے مے از آں لعلِ آتشیں نچکید — که خونِ گرم من از دیده بر زمیں نچکید
لبِ تو دوش بدنداں گرفته جاں دادم — اگرچه زاں لبِ شیریں جز انگبیں نچکید
گهے خرام چو گیسو گره زناں میرفت — چه مشک تر که از آں زلفِ عنبریں نچکید
چکید خونِ دل از پردہاے دیدۂ من — بزمِ پیرِ مغاں باده ایں چنیں نچکید
نشد زمی عرق آلود عارضش که از آں — خوے خجالتِ خورشید از جبیں نچکید
چناں چکید خوی از گوشۂ بناگوشش — که شبنمِ سحر از برگِ یاسمیں نچکید

نماند گریه کناں دست بر جبیں فیضی
که خوں بگوشۂ داماں ز آستیں نچکید

مسافراں که قدم زیں جہاں بروں زده اند — بپای توسنِ خود نعلِ واژگوں زده اند
فلک بکام نگردد دگر نه گرم رواں — چه تازیانه بریں توسنِ حروں زده اند
بحاجیانِ درِ کعبه کس نمے گوید — که شب روانِ حرم نقب در درون زده اند
نه داغ بر سرِ دیوانها که اہلِ خرد — بنامِ جور کشاں سکۂ جنوں زده اند
تواں ز قهقهۂ شیشه و صراحی یافت — که خنده ها همه بر عقلِ ذوفنون زده اند
زراز چرخ کسے سر بروں نکرد دریغ — چه غوطها که دریں بحرِ نیلگوں زده اند

شراب عیش مجو **فیضی** از جهان که سپهر
خم تهی است که بر خاک سرنگون زده اند

ساقیا امروز نوروز است فردا روز عید	یکدو روزی می‌توان جام می عشرت کشید
جام می بر دست گیر و پا بگلشن نه که باز	با دوست افشان در آمد آب پاکوبان رسید
عشرت نوروز را نتوان بعید انداختن	داد عیش امروز باید داد فردا را که دید
دامن گلزار را چون سبزه می باید گرفت	خرقهٔ صد توبه را چون غنچه می باید درید
عاقلان را دامن صحبت از و چیدن خوش است	هر که دامن دامن از گلزار عشرت گل نچید

ناصحا امروز از صوت غزل گوشم پر است
جای آن دارد اگر پند تو نتوانم کشید

دوش ز دیدار دوست بزم پر از نور بود	شمع برافروخته چون شجر طور بود
پرتو رویش ز زلف دیدهٔ بیدار را	نور فشان برق غیب در شب دیجور بود
عاشق مشتاق گر تیز نگاهش نکرد	گرم ملامت مشو سوخته معذور بود
عاشق بیصبر و دل زهرهٔ دیدن نداشت	بس که بنور جمال روی تو مستور بود
کشتن عاشق بود بهر سرفرازیش	دار بمیدان عشق رایت منصور بود

حیرت **فیضی** کشید پرده ز روی نظر
ورنه به نزدیک من صبر ازو دور بود

گرد گلشن چو بتان بر زده دامن گردند	از کجا سوخت کرد دل من گردند
دست در سر زدن مانده هیچ اثر	هر کجا سیمبران دست بگردن گردند
سوی من بین که نظرم نبین انداز زند	شهسواران که برانگیخته توسن گردند

اگر آمیزش اغیار چنین ست بتو / دوستان زود بکام دل دشمن کردند
لے که سر هوس قتل اسیران داری / چه شود کشتنی چند معین کردند
چون کنم جا بدل سخت نکویان فیضی / که نه آئینهایند که روشن کردند

شمع بر خرمن پروانه بهم بر نزند / این متاعیست که هر مرغ در و پر نزند
پُر حذر باش ازان غمزهٔ بیباک که او / جنگ جوئیست که جز بر صف محشر نزند
چین ابروی تو ام کشته چو خلقت بگره / هر کرا زور کمان است بخنجر نزند
شوخ من مے شکند سحر که سیمبران / آه ازین حجت که بجز لشکر کافر نزند
بگذر اے بوالهوس از عشق که آن غمزه مست / شاهبازیست که بر صید محقر نزند
خال هندوی تو شوخیست که از جان دزدد / چشم بے باک تو مستیست که ساغر نزند
چون زید فیضی ازین درد که دارد در عشق / دردمندانه او است که از دو سر نزند

رندان گروه که ره دل گرفته اند / ناکرده قطع بادیه منزل گرفته اند
دل خون مکن چو صید خود خوش کرده که خلق / شهباز را ز ناز پی بسمل گرفته اند
دعوی خون درست نباشد بروز حشر / زان کشتگان که دامن قاتل گرفته اند
زحمت مکش طبیب که دل خستگان عشق / جان داده اند زهر هلاهل گرفته اند
آسان مبین وصال که لب تشنگان هجر / دریا فرو کشیده و ساحل گرفته اند
دل داده ام بموی میانان که در سخن / بر مو هزار نکتهٔ مشکل گرفته اند
فیضی منال از ستم چرخ کاهل فضل / پای سریر خسرو عادل گرفته اند

یارب آن شوخ ز من تنگ چرا می آید — هردم از نام منش ننگ چرا می آید
ما بجولان گه نازش سپر انداخته ایم — او بصد عربده و جنگ چرا می آید
سیر سد چهره برافروخته شمشیر بکف — غرضش چیست باین رنگ چرا می آید
گر نه دیوانه خود یافت من سوخته را — سویم آن طفل بکف سنگ چرا می آید
گر نه با غیر سر مطرب و ساقی دارد — هر شب از بزم وی آهنگ چرا می آید
جیب جان چون نزنم چاک که بیباکانه — دامن وصل تو در چنگ چرا می آید

گر نه **فیضی** بخیال دهنت نکته سرا ست
پیش او قافیه تنگ چرا می آید

دل بیقرار عاشق چو بغم قرار گیرد — ببلا حریف گردد باجل قرار گیرد
با سیر کردن دل مکن انتظار چندین — که شکار پیشه صیدی بصد انتظار گیرد
ز شهید کردهای نگهش کراست طاقت — که بحشر دامن او بکف استوار گیرد
چو سفید گشت چشمم بوصال خوشدلم کن — که درخت چون شگوفه نمود بار گیرد
بهرای سپند خاکم بهوا ز جلوه گاهش — که ز گرد من مبادا دل او غبار گیرد
سگ آن غزال چشمم چه شود بردر اهم — چو سگان خویش بهره ز پی شکار گیرد

نه فروغ دیده ماند و نه فراغ دل ندانم
که هنوز کار **فیضی** زکجا قرار گیرد

گر سوی حرم آن بت یکره نظر اندازد — هم قبله بگرداند هم کعبه بر اندازد
گر کعبه شود حیران سهل است که عشق از نو — کاخی دگر افرازد طرحی دگر اندازد
آنرا که برد دولت سوی حرم وصلش — صد خار بلا اوّل در رهگذر اندازد

شب چوں زلیخم درخوں زنیساں کہ خیالِ او
درخوابگہِ عاشق صد نیشتر اندازد

آں ساقی سرمستاں چوں جرعہ فشاں آید
اربابِ کرامت را خوں در جگر اندازد

شوریست عجب زاں لب در بزم گلستاں
آں مست نمک تا کے در گل شکر اندازد

سر دہ بہ ہش فیضی کاندر صفِ سربازاں
معشوق کشد تیغ و عاشق سپر اندازد

وہ چہ گویم کہ بمن چرخ ستمگار چہ کرد
کوکبِ سوختہ و بخت سیہ کار چہ کرد

کس ندانست کہ آں چشم ستمگر چہ نمود
کس نپرسید کہ آں غمزۂ خونخوار چہ کرد

اے کلیم ایں ہمہ از جلوۂ خویش منال
کوہ را بیں کہ بیک پرتوِ دیدار چہ کرد

ہمچو منصور بگو راز سراپردۂ وصل
شاہ را بیں تو کہ آں محرم اسرار چہ کرد

گرنہ لیلی ہوسِ ہمرہیِ مجنوں داشت
ناقہ را بیہودہ در راہِ گرانبار چہ کرد

آنکہ میکرد ہمہ را منع پرستیدنِ بت
در حرم رفتہ طوافِ در و دیوار چہ کرد

عشق صبر و خرد و ہوش ز فیضی بربود
دزد را بیں کہ باں قافلہ سالار چہ کرد

نہ بتاں دل بردو گیر نگہ داشتہ اند
خسرواں ملک بتدبیر نگہ داشتہ اند

حسن و خوبی نہ گرہ در خمِ کاکل زدنست
ملک و دولت نہ بزنجیر نگہ داشتہ اند

دل ما را بدہ از کف کہ بہ پیری برسند
نوجواناں کہ دلِ پیر نگہ داشتہ اند

رہ بدلہا کن و صبر و خرد و ہوش ببر
کہ دریں بادیہ نخچیر نگہ داشتہ اند

بیتواں از دہنِ تنگ دہاناں دریافت
کہ قلم در رقمِ تصویر نگہ داشتہ اند

دلِ فیضی بکفِ موی میاناں غنیمت است
کہ بسر رشتۂ تقدیر نگہ داشتہ اند

هر حرف که بر ناصیهٔ جام نوشتند
رمزیست و حریفان همه آشام نوشتند

هر گردش چشمی که کند ساقی بدستا
پر فتنه تر از گردش ایام نوشتند

هر نامه که شد نامزد اهل ملامت
سرنامه بنام من بدنام نوشتند

بر لاله و گل آن خط رنگین که تو بینی
از لاله عذاران گل اندام نوشتند

چون وصل بتان قسمت عشاق نمودند
در طالع ما بوسه پیغام نوشتند

دل سوختگان که چو من پختهٔ عشقند
دل در تو نهادن طمع خام نوشتند

هر دو نظر پاک چو دادند به **فیضی** !
گنجینهٔ کونین با نعام نوشتند

در عشق بیقراری ما را نگه کنید
سیماب کیمیا رو فا را نگه کنید

سست است وعده ها باسیران نوید قتل
باز این دروغ راست ما را نگه کنید

آه نشیمن دل ما تنگنای عشق
عنقای آشیان بلا را نگه کنید

از یک نگاه قافله از راه می برد
صاحبدلان بلای خدا را نگه کنید

بوی گل به بلبل شیدا نمیرسد
بد مستی نسیم صبا را نگه کنید

صد پیرهن بخون دل آغشته میکنند
این گلرخان تنگ قبا را نگه کنید

دیوانه **فیضی** ز رقم عشق پر شده
ای اهل ذوق طرز وفا را نگه کنید

بجان رسی تو گر از تن سفر توانی کرد
بسر روی تو اگر راه سر توانی کرد

اگر بسینهٔ سوزان بخاک و خون غلطی
چو آفتاب شبی را سحر توانی کرد

نگه بچو نظر بر رخش قبول افتد
که غسل دیده بخون جگر توانی کرد

حمائلِ تو شود ساعدِ عروسِ مراد — ز طوقِ نفس اگر سر بدر توانی کرد

حجابِ دوست ز کوتاه بینیِ تو بود — نقاب برفگند گر نظر توانی کرد

رموزِ اہلِ حقیقت بگویمت **فیضی**
اگر بطالبِ معنی خبر توانی کرد

دشمناں باز بہم انجمنے ساختہ اند — از زبانم بتکلف سخنے ساختہ اند

یارب آں تازہ گلِ گلشنِ امید کجاست — کہ بہر گوشہ ز بویش چمنے ساختہ اند

کعبہ و بتکدہ یکرنگ حریفاں دو بیں — خود مسلمانی و خود برہمنے ساختہ اند

رشکم آید ز مقیمانِ نہانخانۂ خاک — کہ ز اسبابِ جہاں با کفنے ساختہ اند

بوی از دوست بسند است کہ یوسف طلباں — بہمیں رایحۂ پیرہنے ساختہ اند

چہ کسم در چہ شمارم منِ مسکیں ہیہات — کہ غم و دردِ تو با ہمچو منے ساختہ اند

خنک آں سوختہ جاناں کہ چو فیضی دلِ خویش
ہدفِ غمزۂ ناوک فگنے ساختہ اند

بسیار مہ و مہر بناکام برآید — تا ہمچو تو یک فتنۂ ایام برآید

آزادہ دلاں را ہمہ در قید کشیدی — عنقا نتواند کہ ازیں دام برآید

شد قسمم نہ چنانست بوصلِ تو کہ ہرگز — کامِ دلم از نامہ و پیغام برآید

مشتاقِ حرم گر نگرد ہمچو توئی را — در نیمہ رہِ کعبہ ز احرام برآید

زیں گونہ بہر صبح گر از بام برآئی — خورشید ز خجلت پس ازیں شام برآید

زیں طالعِ برگشتہ محالست کہ ہرگز
کامِ دلِ **فیضی** ز تو خود کام برآید

مسوز دل که ز گرمی هلاک خواهی شد ‌‌‌‌ مباش این همه آتش که خاک خواهی شد
بآب دیدهٔ خود هیچ شست و شو نکنی ‌‌ مگر در آتش سوزنده خاک خواهی شد
مباش غرّه باطلس که عاقبت چون گل ‌‌ بخاک با کفن چاک چاک خواهی شد
بسر بلندی سند منازا ای مغرور ‌‌ که سر نگون بدرون مغاک خواهی شد
ز صیدگاه اجل جان برون نخواهی برد ‌‌ بحیله گر ز سمک تا سماک خواهی شد
بشادمانی ایّام دل مده زنهار ‌‌ وگرنه تا ابد اندوهناک خواهی شد

مشو فریفتهٔ دوستی کس **فیضی**
که هم بدوستیٔ او هلاک خواهی شد

دردا که در جهان بجز افسرده دل نماند ‌‌ نبض زمانه را حرکت معتدل نماند
روی زمین ز دود دل تنگ شد سیاه ‌‌ یک سبزهٔ نشاط درین تیره گل نماند
برخاستند سیم برانان تن پرست ‌‌ یک تن ز صوفیان ثریّا گسل نماند
نام و نشان اهل کرم بود در سخن ‌‌ شد نام ناپدید و نشان سخل نماند
خلقے گرفته پیش عملهای نادرست ‌‌ و آنهم که ماند از عمل خود خجل نماند
شستند کارنامهٔ معنی بآب زر ‌‌ جز نقش کارخانهٔ چین و چگل نماند

فیضی - بر آستانهٔ تجرید سر بکش
دانی که تخت طغرل و تاج قزل نماند

عشقبازان شمع در فانوس گلگون بنگرند ‌‌ کشتهٔ تیغ بلا را جامه پُر خون بنگرند
گرچه شد پروانه شیدا شمع را هم شد غم ‌‌ مرغ بر سر موی ژولیده چو مجنون بنگرند
آتش دل را ز آب دیده تسکین میدهند ‌‌ شمع را آتش شود از گریه افزون بنگرند

بال افشاں برزباں پروانہ در فانوس رفت	طالع فرخندہ و بخت ہمایوں ننگرند
ہمچو فانوس آتشِ پنہانِ من شد آشکار	دوستاں سوزِ درونِ من زبیروں ننگرند

آتشیں طبعاں چرا از سوز فیضی غافلند
یک نفس دیوان او گیرند و مضموں ننگرند

عشق تا کے شرمسارِ کفر و ایمانم کند	نے مسلماں سازد و نے نامسلمانم کند
در دلِ قندیل سوزِ کعبہ آتش در زنم	عشق گر آتش فروزد کافرستانم کند
بندۂ آں چشم طنازم کہ چوں بندد نظر	از پسِ مژگاں اشارتہای پنہانم کند
سختی از حد می بری با من چہ بیہودست ایں	تہمتم ایں سنگیں ولیہا یت گرا سنجانم کند
جذبۂ کو کز دلم بیروں برد شغلِ دو کون	تا بکے جمعیتِ خاطر پریشانم کند
از مسیحا مشربے دلقِ بقا خواہم گرفت	ہجر تا کے با اجل دست و گریبانم کند

نظم من تسخیر خوباں کرد فیضی عاقبت
ایں دعا گیرا کہ من دارم بہ بیخوانم کند

آنی کہ در دلِ تو وفا را اثر نماند	در ذوقِ فتنۂ تو دعا را اثر نماند
کو و بلا چہ گونہ کشد دل کہ در جہاں	در جذبِ کاہ کاہ ربا را اثر نماند
پژمردہ شد نہالِ محبت دریں چمن	درگاہِ عشق مہر گیا را اثر نماند
یارب چہ آفتے کہ بعہدِ کرشمہ ات	آشوب را فشاں و بلا را اثر نماند
طبعِ جہاں ز مرتبۂ اعتدال رفت	در جانِ دردمند دوا را اثر نماند
افسردہ غنچۂ طرب و سبزۂ نشاط	در بوستاں نسیم صبا را اثر نماند
فیضی اگر فقیہ زبانم نمیگرفت	میگفتم اینقدر کہ قضا را اثر نماند

مست گلگون سوار من نگرید ترک مردم شکار من نگرید
دارم از یار خود امید وفا دل امیدوار من نگرید
انتظارش بچشم خواهم برد غایت انتظار من نگرید
منم از جام عشق زهر آشام تلخی روزگار من نگرید
نالۂ زار زار من شنوید در جگر خار خار من نگرید
نگهش خون خلق میریزد شوخ خنجر گذار من نگرید

همچو فیضی ز وصل محرومم
بخت ناکامگار من نگرید

از عشق بمن خبر بگوئید زین منزل پر خطر بگوئید
ای گرم روان وادی عشق ماهیت این سفر بگوئید
من پند کسان نمیکنم گوش این را بکسی دگر بگوئید
اندیشه ندارم از ملامت این قصه بلند تر بگوئید
ای سنگدلان نماند صبرم گویم بغم خود اگر بگوئید
بر من شب هجر می کند ظلم یاران خبر از سحر بگوئید

ای راهروان دل چه فیضی
ز دوست کرشمه سر بگوئید

حسن تو بداستان نگنجد در عالم دل زبان نگنجد
گر ناله کنم گناه من نیست در تنگی دل فغان نگنجد
از شوق تو جان بتن نگنجد سیمرغ در آشیان نگنجد

در پردهٔ دیده ام در آمد — حسنے که بلا مکاں نگنجد
من مهر تو چوں نهفته دارم — کیں گنج بخاکداں نگنجد

یک نقطه ز حرف عشق فیضی
در دائره بیاں نگنجد

چه بلاست کز خرامش ز بلا ختم بجنبد — مژه چوں بجنبش آرد و دو سو علم بجنبد
چه کنم قرار عالم من و عشق شهسوارے — که به نیم جلوهٔ او عرب و عجم بجنبد
بخیال بت چنانم که بدوش من ملک را — ز گرانی گناهم عجب ار قلم بجنبد
سر زلف یار جنباں بدل صنم پرستم — به از آنکه حلقهٔ زر بدر حرم بجنبد
نفسے اگر در آری لب پر فسوں بجنبش — لب خیال مشکل ز مسیح دم بجنبد
بجبرا ملک نگرد و تو تیغ در میرا به — چو ترا نگاه دیدن مژه دمبدم بجنبد

بهشت شاخ طوبی ز خرام باز ماند
چو قلم بدست فیضی ز پئے رقم بجنبد

ز خانه سنگدل من بدر نمی آید — امیدوارم و امید بر نمی آید
بجاں رسیدم و جانان من نمے پرسد — ز پا فتادم و عمرم بسر نمی آید
خیال یار چناں جا گرفته در دل من — که غیر جلوهٔ او در نظر نمی آید
عجب که کار من از هجر تا بروز کشد — نوید وصل تو امشب اگر نمی آید
رقیب قدر سرشک مرا نمی داند — گهر شناسی ازاں بد گهر نمی آید

بر آر دست دعا بهر وصل او فیضی
اگر ز دست تو کارے دگر نمی آید

در آتش عشق انجم و افلاک نسوزند
در مطبخ سلطان خس و خاشاک نسوزند

دل سوختۂ داغ نہاں را چہ تفاوت
در آتش دوزخ کہ بجز خاک نسوزند

بے سوز بود گریہ زاہد عجبے نیست
در آتش اگر ہیمۂ نمناک نسوزند

آتش نفساں را دلِ صد چاک پسند ست
از بہر چہ پیراہن صد چاک نسوزند

آں سوختہ جاناں کہ نشستند در آتش
کے پاک بر آیند اگر پاک نسوزند

فیضی نفس گرم بر انگیز کہ خام اند
آں طائفہ کز شعلۂ ادراک نسوزند

خطے کز فتنۂ جاناں نوشتند
گناہِ غمزہ بر مژگاں نوشتند

بشہر نیکواں ہر دل کہ گم شد
بنامِ خندۂ پنہاں نوشتند

چو ناوک در کفِ مژگاں نہادند
نشانِ قتل بر پیکاں نوشتند

بنامِ ہندوی چشمِ سیاہش
خطِ تاراج ترکستاں نوشتند

فسونِ غمزہ چوں یکیک رقم یافت
فریبِ عشوہ درباناں نوشتند

رقم کردند چوں طومارِ ہستی
حدیثِ عشق بر عنوان نوشتند

دراں کشور کہ جانبازانِ عشق اند
مسیح و خضر را بیجاں نوشتند

چو برخواندند رنداں شعر **فیضی**
ہزار احسنت بر دیواں نوشتند

علی الصّباح کہ بادِ بہار می آید
مرا ز آمدنش بوی یار می آید

بجانِ تو کہ نیامد ز ہجر بر جانم
ہر آنچہ بر دلم از انتظار می آید

خبرِ آمدنِ قاصدِ تو میگویند
ولے اگر تو نیائی چہ کار می آید

تسلی دل من در فراق ممکن نیست	اگر ز نامه و قاصد هزار می آید

مگو که از اثر گریه ام بود **فیضی**
چنین که گفتهٔ من آبدار می آید

شب دل از یاد تو در عالم حیرانی بود	هوس عشق مرا ذوق حدی خوانی بود
نام فرهاد مبر کان هوس اندوخته را	خانه در کوه گرفتن ز گرانجانی بود
یاد آن زلف دلاویز که شب تا بسحر	بر در شوق تو در سلسله جنبانی بود
میکشم آه شرربار چه میدانستم	کاتش آشنایی دل را شرر افشانی بود
شوق بیطاقتی دل بمن آورد هجوم	بروای صبر که در معرکه ناتوانی بود
سالها غمزه باسباب سلامت بودیم	وه که جمعیت ما علت پریشانی بود
حرف مقصود ز اوراق فلک باز بجست	هر که آگه ز سواد خط پیشانی بود

فیضی آن بخت کجا رفت که در عالم عشق
سر و سامان من از بی سر و سامانی بود

کوهکن گرچه فلک دور ز شیرینش کرد	کوه بشگافت چو از دل سنگینش کرد
خاک و خون خوابگه عیش و طرب ساخت مرا	آنکه از غنچه و گل بستر و بالینش کرد
نیم بسمل دل من بود سراسیمه بخاک	غمزه اش دشنه به پهلو زد و تسکینش کرد
زاهد از سنگ در کعبه نیارد بستن	عشق آن سنگ که در بتکده تزئینش کرد
آنکه بگشاد ز باغم ز ملامت یکچند	عشق رسوای دو عالم بچه آئینش کرد
باغبان پیش تو شب آب بگلشن میداد	غنچه بس خنده که بر لاله و نسرینش کرد
فیضی این شعر چه سحر است که در مجلس شاه	دید دیوان ترا حاسد و تحسینش کرد

افسونِ تو در زبان نگنجد	مجنونِ تو در جہان نگنجد
جائی کہ دہی تو عرض خوبی	خورشید در آں میاں نگنجد
کو رخش جفا بران کہ ہرگز	در دستِ ستم عناں نگنجد
عشقت خرد از سرم بروں کرد	کیں مغز در استخواں نگنجد
اے عقل ترا چہ کار با عشق	در ملکِ یقیں گماں نگنجد
گفتم درمِ وصل کے بود گفت	در وعدۂ ما زماں نگنجد

بر شکوہ بود زبانِ **فیضی**
زانگونہ کہ در دہاں نگنجد

ابر با برقِ جہانتاب رسید	سبزہ را تا بکمر آب رسید
گل بباغ آتشِ گوگرد افروخت	آب لغزندہ چو سیماب رسید
دیدہ از پرتوِ مے خرقہ زصد	بکتاں آنچہ زمہتاب رسید
زندہ مے نوش کہ بیفائدہ بود	تو شدار و کہ بسہراب رسید
شاہد و بادہ و گل یکجا شدہ بود	عیش را ایں ہمہ اسباب رسید
آں رسید از نظر شاہ بمن	کہ بمستاں زمے ناب رسید
شاہ خورشیدِ علم اکبر شاہ	کز دلش نور با قطاب رسید

ولہ

چہ می پرسی ز من حالِ دلِ غمدیدہ ذات چوں شد	دلم خوں گشت خونم آب آبا ز دیدہ بیروں شد
سپہرا رحم کن بر تیرہ بختیہاے من یکرہ	کزیں خورشید رخساراں سپہر ناکِ من شفق گوں شد
رفیقاں میروید از پیشِ من گر باز پرس افتد	خبر گوئید یاراں را کہ آں فرزانہ مجنوں شد

نگردد پیچ سنگِ راهِ عشق گر نیم الی   بہبیں گر تندیِ سیلابِ اشکم کوه ہاموں شد
اشارت نامہ کردم رقم در حسبِ حالِ خود   که غیر از یار نتواند کسے آگہ ز مضموں شد
اگر از بزم او دورم و لے اقبال میگوید   که هم یارم بجنگ افتاد و هم کارم بقانوں شد

مرا بخواب دارد قصۀ فیضی چه دانستم
که بهر خواب هندی خواهد این افسانه افسوں شد

ترکِ من با سپاهِ ناز رسید   فتنه با وقتِ ترکتاز رسید
هم جفا چنگ فتنه ساز گرفت   هم بلا ارغنوں نواز رسید
لطفِ کج باز در نورد یابند   دورِ رندانِ پاکباز رسید
وقت فریاد و لخراش گذشت   دمِ آهِ جگر گداز رسید
دیده حیراں که تا چه بر جانم   زاں نگاه کرشمه ساز رسید
آں رسید از تو دلفریب بمن   که بمحمود از ایاز رسید

فیضی از وصل دست کوته کن
که ملامت زباں دراز رسید

خطے که بگردِ لبِ آں ساده نوشتند   بر لعلِ لبِ او گنهِ باده نوشتند
من بندۀ آنہا که وفا نامه جاوید   بر بندگیِ مردمِ آزاده نوشتند
پنہاں نگہے رسمِ بتاں بود و لیکن   آں رسم بدورِ تو بر افتاده نوشتند
شد سجدۀ زهاد قبول از سرِ اخلاص   تا نامِ بتاں بر سرِ سجاده نوشتند
بر صفحۀ برگِ گلِ فردوس ملائک   از خوبیِ آں حور پری زاده نوشتند
این مطلعِ رنگیں ز غزلهای تو فیضی   عشاقِ بخونِ منِ دلداده نوشتند

دلم هزار ملامت ز هر کران دارد
که یک دل است و تمنا جهان جهان دارد

ببند در به رخ من که آه نیم شبم
سر گشادن درهای آسمان دارد

زمانه زیر و زبر شد هنوز میگویند
که دور حسن تو هنگامهٔ صد قران دارد

سزاست گر به سر دار عبرت آویزند
هزار پاره دلی را که نیم جان دارد

رواست چشم تو کز خواب بر ندارد سر
که هیچ غمزهٔ بیدار پاسبان دارد

حذر کنید خدا را ز چشم کافر او
که تیغ در کمر و تیر بر کمان دارد

مپرس قصهٔ فیضی که از شکایت تو
هزار ریزهٔ الماس بر زبان دارد

هی نالم و دلم ز پی ناله میرود
وین نیم جان مانده ز دنباله میرود

ابر بهار قطره زنان میرسد ولی
زین شست و شو نه داغ دل لاله میرود

ای جوهری ز حقهٔ یاقوت لب ببند
کاینجا سخن ز جوهر سیّاله میرود

ده چون کنم ز چشم ملائک فریب او
کز یک نگاه طاعت صد ساله میرود

ای وای چون زیم که چو می نالم از فراق
با ناله از دلم دو سه پرکاله میرود

دورم بدان ز موکب آن شهسوار حسن
گر من نمیروم ز پیش ناله میرود

فیضی بگردش آر قدح و مبادهم که تا
گجرات فتح کرده به بنگاله میرود

عشاق را مگو که بهم گرم کینه اند
کاینها یکی گر چو شیشه و آبگینه اند

جامم وفا کشیده بهم در شب عدم
تا صبح حشر مست شراب شبینه اند

ساقی بیار باده که مستان بزم عشق
با هم چو شیشه صاف دل و صاف سینه اند

دلهاے عاشقان همه با هم موافقست / گرواژ گونه نقش چو نقش نگینه اند
غافل مشو ز کنج محبت که خسروان / سرکرده پای در طلب این خزینه اند
طوفان فتنه خیز بهر جا که سر کشد / دریا دلان عشق بهم چون سفینه اند
فیضی قرین انجمن اهل عشق باش / کین قوم در طریق وفا بیقرینه اند

گدا این نه بدست آئینه دارد / که چون آئینه خود سینه دارد
برخ آئینه دارد در برابر / چرا آئینه بر آئینه دارد
مسلمانان فغان کان ناخدا ترس / مسلمانست و در دل کینه دارد
ز فیض محتسب میخانه امروز / هوای مسجد آدینه دارد
ز سر موئی که بستر وست زاهد / همه در خرقهٔ پشمینه دارد
غلامم گرم خوئیهاے در دم / که پیوندے بدل دیرینه دارد
نگو فیضی تهی دستست کز آه / کلید فتح گنجینه دارد

آنها که بر وجود و عدم در نبسته اند / طرفے ز راحت دو جهان بر نبسته اند
همت بلند دار درین ره که عاشقان / خط وفا ببال کبوتر نبسته اند
از جان مترس تا بحیات ابد رسی / بر آب خضر سد سکندر نبسته اند
در خود ببین که چهره کشایان نقشبند / نقشے ز سادگی تو خوشتر نبسته اند
بکشا دلی بسیر کنج که کار آگهان بخت / اقبال را بسلسلهٔ زر نبسته اند
دل در چمن مبند که گر دست نشتر گری / نخلی بقامت تو برابر نبسته اند

فیضی خموشی تو برین آستانه چیست
بانگی بزن که حلق برین در نه بسته اند

دیگر عنانم از کفِ تدبیر میرود	سر در کمند و پای بزنجیر میرود
این ترکتاز کیست که از کشورِ عدم	صبر برهنه پای بشبگیر میرود
در خاک و خون فتادنِ فرهاد را چه قدر	جائی که قصه شکر و شیر میرود
با کعبه رو بگویی که از کوی دیده هم	راهی بکار خانه تقدیر میرود
باور مکن که جان و هم از زخم تیر تو	کین جان خون گرفته چه پی تیر میرود
چندان نگاه میکند آن ترکِ تند خو	تا زهره جوان و دل پیر میرود

فیضی چه ساحری تو ندانم باین نفس
کز هند جادوئی تو به کشمیر میرود

دست چو طرهٔ مشکگون زند	بر مه و خورشید شبیخون زند
زهرهٔ هاروت فریبت بسحر	بابلیان راهِ افسون زند
هر که می از دستِ بدمست خورد	سنگ بشیشهٔ گردون زند
بر جگرِ من که چکاند نمی	گر نه دلم آبلهٔ خون زند
چشمِ تو ام از مژه دلدوز کرد	ترکِ خدنگ از همه افزون زند
عقل که در حلقهٔ زلفِ تو رفت	کی قدم از دایره بیرون زند

زد رهِ فیضی صنمی گو رفیق
طعنه که هرگز نزند اکنون زند

ببارگاهِ قیامت که ماجرا بخشند	گناهِ کعبه بخاکِ کلیسا بخشند

بشاهراهِ ارادت بروئے گرد آلود ‌ ‌ نشسته ایم بدریوزه تا چها بخشند

بخاک راه یکے شو که در ولایتِ عشق ‌ ‌ سریرِ وصل برند برهنه پا بخشند

زکار بستهٔ دل غم مخور که عشوه گراں ‌ ‌ گره زنند پس آنگه گره کشا بخشند

سر از زمینِ ادب بر ندار کاہلِ نظر ‌ ‌ بخاک خاصیتِ سایهٔ هما بخشند

کجا من و دلِ اندوه کش و لے چه کنم ‌ ‌ چو تابِ کوه ربائی بکهربا بخشند

دمے زصدق برآور که آرزو بخشاں ‌ ‌ هزار گنجِ اجابت بیک دعا بخشند

مکن تامل اگر قصدِ خونِ ما داری ‌ ‌ که کشتگانِ تو هم با تو خونبها بخشند

بزمِ شاه چو خوانند نظمِ **فیضی** را
سزد که نقدِ دو عالم بیک ادا بخشند
۱۶۹۹م

ساقیٔ جاں خیز که شد صبحِ عید ‌ ‌ صبّحک الله بصبحٍ جدید

از شکرِ هند شرابم بده ‌ ‌ تا کشمش همچو حجازی نبید

رقص کناں کعبه به پهلوے من ‌ ‌ از چه کنم بیهده منزل بعید

جانِ من و سلسلهٔ زلفِ تو ‌ ‌ علقت الرّوحُ بحبلِ الوَرید

چشمِ تو بس کرده زخونریزِ خلق ‌ ‌ غمزه بفریاد که هل من مزید

گر تو نداری سرِ قربانِ من + ‌ ‌ میکشم از دستِ تو خود را شهید

بر دمِ تیغِ قضا کردهٔ نقش ‌ ‌ انت حدیدٌ لک باسٌ شدید

گر تو دهی وعده بخونریزِ هم - ‌ ‌ پیشِ من از وعده به استاں وعید

فیضی آزاده اسیرِ تو شد
اَسعدک الله بعبدٍ سعید

حدیثِ عقل و دیں با ما مگوئید — خردمنداں سخن بیجا مگوئید

کجا عقل و کجا دین و کجا من — بمن دیوانه را اینها مگوئید

من از حرفِ ملامت سر نه پیچم — ولے ایں را بمن تنها مگوئید

مرا در عشق پروائے کسے نیست — بگوئید ایں حکایت یا مگوئید

دلم گو خوں شود جاں گو بروں آئی — بآں بدمہرِ بے پروا مگوئید

بصد خواری گذشتم زاں سرِ کوی — عزیزاں سرگذشتم وا مگوئید

چه غم آں آہنین دل را ز فیضی — زحالِ شیشه با خارا مگوئید

دلم آنقدر شکایت زجفای یار دارد — که زبانِ تیر امشب لبِ من فگار دارد

چه شد آں سوار کز ہم مژه‌ها نمیگشاید — مگر از ہجومِ جانہا رہِ او غبار دارد

چو قدم نہد ز مستی برکابِ مرد باید — که عنانِ صبرِ خود را بکف استوار دارد

بجبینِ عرق فشانش نظرے تبارک الله — که بہارِ جلوۂ او چه کرشمه زار دارد

طپیدم دل و تحیر ز خیالِ یار دارم — که به بیقراریٔ دل بدلم قرار دارد

خطِ جادوانه زاں لب بہزار فتنه سر زد — چه بلا رسد بباغے که چنیں بہار دارد

زبلای عشق فیضی بکسے مبر شکایت — تو بعشق کار داری بتو عشق کار دارد

چو من گریه کردم ترا خواب برد — ترا خواب برد و مرا آب برد

خیالت ز دل صبر و ہوشم ربود — چو دزدے که از خانه اسباب برد

نگرداشت زاہد غمِ ابرویت — که سر در گریبانِ محراب برد

رخت آفتابیست کز روی حسن
بمه تاب داد و ز من تاب برد

ز تاب لبت نیست چندان عجب
اگر آب از لعل سیراب برد

خدنگت بسوز دلم ساز راست
که از کج بآتش توان تاب برد

بود فیضی آن طوطی ملک هند
کز آن لب بسے شکّر ناب برد

چه شد که چشمهٔ خورشید زرد مے خیزد
ز صبح عیش نفسهاے سرد مے خیزد

هزار غوطه فلک را بخون زدیم و هنوز
غبار ازین صدف لاجورد مے خیزد

اگر زمانه چنین تلخ بگذرد دانم
که خضر را دل ازین آبخورد مے خیزد

بدرد ساز و از ناله لب فرو بند و
نگردلے که از ذوق درد مے خیزد

شدیم خاک و لیکن ببوی تربت ما
توان شناخت کزین خاک مرد مے خیزد

بپشت رو که سراسیمه همچو ریگ روان
هزار عاشق دیوانه زگرد مے خیزد

فسانه خوانی مجنون مکن که در رهِ عشق
چنین هزار بیابان نورد مے خیزد

فتادگان رهِ عشق تجلّے دارند
مگر ز خاک شهید تو گرد مے خیزد

توان شناخت ز آغاز فیضی انجامش
که فرو رفته ز کونین فرد مے خیزد

ردیف ذال

هر مصوّر که کشد نقش ترا بر کاغذ
باید از سیم کند خامه و از زر کاغذ

در نظر بس که جدا صورت خوب تو گذشت
پردهٔ دیدهٔ من شد چه مصوّر کاغذ

هر کجا از سنبل زلف تو نوشتم حرفے
چون ورقهای چمن گشت معطّر کاغذ

گر گشاید بدیوان چمن دفتر گل	رقم چیست تو نامه شود از هر کاغذ
مژده اید دل که بسر منزل ما می آید	هدهد آورد سعادت زده بر سر کاغذ
چیست مکتوب من دل شده را این همه سوز	شعلهٔ شوق تو افتاد مگر در کاغذ

فیضی از سوز درون چون تو بمکتوب نوشت
آتش افتاد ز دل سوخت سراسر کاغذ

منویسید برای من محزون تعویذ	که خطش بسته ام از رشتهٔ جان چون تعویذ
بی خط یار ز هر کاغذ پیچیده چه سود	پیش عاشق بود افسانه و افسون تعویذ
چون دلم بستهٔ زنجیر پریرویان شد	ای پریخوان نه دهد فایده اکنون تعویذ
دیدم آن زلف گره گیر بجو می پیچم	وه که آشفتگیم ساخته افزون تعویذ
بهر دل خون شده زلف و رخ مشک خطان	گاه از مشک نویسند گه از خون تعویذ
بهر بیش بدر کعبه خدا را کامشب	دست لیلی شده در گردن مجنون تعویذ
زلف لیلی صفتی دیدم و دیوانه شدم	عاقلان را بجهان ساخته مجنون تعویذ
چشم خود را من سودازده خونبار کنم	تا نویسد برای دلم از خون تعویذ

در تپش حکم ز درد دل فیضی دل سوخته را
آتشی هست که زان سوخته بیرون تعویذ

برآر قاصد شوق از بغل برون کاغذ	که دیده ام بر هست شد سفید چون کاغذ
خطی بمجنون اسیران هجر آوردی	وگرنه بی سببی چیست لاله گون کاغذ
فراقنامهٔ غم مینویسیم آن بهتر	که خون بگریم و رنگین کنم ز خون کاغذ
نه خجسته که پیامم مرا برد بدرون	نه همچو که برون آورد و از درون کاغذ

بنامه دل ننهادم که هیچ کم نکند | ز بیقراری دلهای بی‌سکون کاغذ

حدیث بلبل و گل کی توان تمام نوشت | اگر ز برگ گلستان شود فزون کاغذ

بگفت سفینهٔ معنی در انجمن فیضی
فسونگریست که دارد پر از فسون کاغذ

ردیف را

ساقیا گرم شود ساغر می زود بیار | بهر سرگرمی من آتش بی‌دود بیار

همه پست قدم چند ز لعلم دارد | آب فرعون بده آتش نمرود بیار

دمبدم باده‌ام از ساغر زرین رده | تاج اقبال هم از لعل زراندود بیار

یاد در جلوه و مرغان سلیمان مستند | مطربا از پردهٔ تو نغمهٔ داود بیار

عود سهل است که در بزم برند از پی سوز | از پی ساز گرت دست دهد عود بیار

حاجی بادیه پیما ز کجا می‌آئی | خبری داری اگر از رهِ مقصود بیار

فیضی این بزم نشاط است لب شوق مبند
از سخن زمزمه‌های طرب آلود بیار

ای کوکبهٔ حسن تو با ماه برابر | از من بتو تا ماه فلک راه برابر

خورشید بین از عاشق خود روی مگردان | در راه چو آئیم بتو تا گاه برابر

لب تشنه دلم در ذقنت رفت بآن زلف | ترسم نبود رشته بآن چاه برابر

هر روی چو روز تو شب لعب بچو لال | گه کم شود و گاه فزون گاه برابر

با طوبیش از سرو مگوئید که نبود | بالای بلند و قد کوتاه برابر

در عشق مپرس از شجر و طور که آمد | صد کوه درین بادیه با کاه برابر

گفتی ز جنونِ تو و مجنوں چہ تفاوت — رسواے توام خواہ کم و خواہ برابر

فیضی مرو از دیر بمسجد کہ نباشد
صد غلغلِ تسبیح بیک آہ برابر

ہاے دردہانت تنگی ز شکر — ہردو لب تو قند مکرّر
تابندہ ماہ است از برج خوبی — خندیدہ لعلت بر درج گوہر
وصفِ جمالت طفلاں اشکم — ناخواندہ آرزو کردند از بر
ہر روز آرد در بزم حسنت — خورشید تاباں سوزندہ مجمر
چشم تو جانہا بردہ پیاپے — زلف تو دلہا بستہ سراسر
چوں دو رخِ تو نبود بگردوں — مہر منیر و ماہِ منوّر عارض

فیضی کہ رویت صد بار دیدہ
خواہد کہ بیند صد بار دیگر

ساقیا جامِ شکرخند بیار — بادۂ تلخ تر از پند بیار
جوہرِ چشم نظرباز بدہ — صیقلِ جامِ خردمند بیار
جاں فدایت کہ ازآں جاں دارد — کہ بجوں دارد پیوند بیار
زود بر مستیم امشب ہوس است — از پیے ہم قدحی چند بیار
غم ز اندازہ بروں پاے نہاد — بہرِ بدمستیٔ او بند بیار
خواہش از مجلسِ ما بیروں ست — چوں بپاے دل خرسند بیار

فیضی از جامِ طرب مست شدی
سجدۂ شکرِ خداوند بیار

صبا به گلشنِ اسرارِ قدس راه ببر   بنوبهارِ کرم زاری گیاه ببر

خروشِ تشنه زبانی بموج نیل بگو   فغانِ تیره نشیتی باوجِ ماه ببر

اگر بکنگرهٔ کبریات ره نبود   طنابِ ناله بگیر و کمندِ آه ببر

دلِ مرا که قدم برتر از فلک ننهد   بنرد بانِ نفسهاے صبحگاه ببر

ز آسمان قدری بیشتر چو بخرامی   بآستانهٔ شاهنشهی پناه ببر

ببزمِ عشرتِ سلطانِ چار بالش ناز   نیازمندیٔ درویش خانقاه ببر

حدیثِ من پیٔ تعویذ آں کمر بسال   دعاے من پےِ طومارِ آں کلاه ببر

ببند تازه دو گلدسته از دل و جگرم   بار مغانیِ مستانِ صبحگاه ببر

فراق از غمِ نادیدنش دلم خوں کرد   دو دیده ام بکنش وازپےِ نگاه ببر

تنم اگر ز گرانی سے توانی برد   سرم بریده بدرگاهِ بادشاه ببر

کنوں که شد سپه آراے فتح هفت اقلیم   غبارِ من بره گردِ آں سپاه ببر

هنوز نیم دمے از حیاتِ من باقیست   فغانِ من زپےِ رفعِ اشتباه ببر

براے سوختنِ منکرانِ شعلهٔ شوق   ز ریزشِ نفسِ آتشیں گواه ببر

صریرِ خامهٔ فیضی که نالهٔ سحریست
بگوشِ شاه چو فریادِ دادخواه ببر

اے آنکه منع دُرد کشاں میکنی ز دیر   نشنیدهٔ که ماصنع الله فهو خیر

فیضی همیشه خانهٔ ما را دو در بود
یک در بسوے کعبه و یک در بسوے دیر

از پے خاکِ همت در دیده ظاهر   غبارِ توسنت کحل الجواهر

خیالِ خود بہیں در دیدہ و دل ‌ ‌ کہ ظاہر گشتہ در چندیں مظاہر
کسے داند جنونِ عشقبازاں ‌ ‌ کہ باشد بر فنونِ عشق ماہر
ردائے زرق آلود تو زاہد ‌ ‌ نگردد جز بجوں دیدہ طاہر
نمے ترسند ہیچ از باطنِ ما ‌ ‌ فَوَاوَیلٌ لِاَصحَابِ الظَّوَاہِر
چرا با ہر کسے گویم غمِ دل ‌ ‌ فَاِنَّ الحَالَ عِندَ الخَلقِ ظَاہِر

ملامت میکند ناصح بہ فیضی
نہ بیند چشمِ ظاہر بیں بظاہر

اے بر سمند فتنہ عناں را نگاہدار ‌ ‌ تیرِ نگہ بس است کماں را نگاہدار
سلطانِ ملکِ دل توئی امروز در جہاں ‌ ‌ از دست بردِ فتنہ جہاں را نگاہدار
در حشر کشتگانِ ترا با تو کارہاست ‌ ‌ جاں دادہ میروند نشاں را نگاہدار
ما مستِ جرعہ ایم کہ مے افگند بخاک ‌ ‌ گو بہر غیر رطلِ گراں را نگاہدار
اے مدعی نظارۂ آں شہسوار کن ‌ ‌ گر گنجدت بحوصلہ جاں را نگاہدار
اے دیدہ اشکِ حسرت و خونابِ غم مریز ‌ ‌ وے دل تو نیز آہ و فغاں را نگاہدار

فیضی چو شمع آتشِ دل در میاں منہ
سر میرود بباد زباں را نگاہدار

بادہ در جوش است و رنداں منتظر ‌ ‌ ساقیا خذ ما صفا دع ما کدر
در خراباتِ مغاں نگذر کہ ہست ‌ ‌ ہر صراحی چشمہ ہر ساقی خضر
بندۂ ساقی شوم کز یک قدح ‌ ‌ منکرانِ عشق را سازد مُقِر +
اے رفیق از من مشو غافل کہ ہست ‌ ‌ عشق در فرہاد و مجنوں منحصر

عشق نتوانست پوشیدن ز غیر
شد از آں مجنوں بعالم مشتہر
گر دلم بشکست خوشحالم کہ وحشت‌ہا
مشتعل شد عشق قلبِ منکسر

جامِ مے خواہی بجز شیشی [illegible]
ہمچو حافظ ایّہا الساقی اَدِر

اے تشنہ لب بچشمۂ حیواں رسیدہ گیر
آبِ خضر ز دستِ مسیحا کشیدہ گیر
دستِ ہوس مبر بگریبانِ آرزو
پیراہن بکوے ملامت دریدہ گیر
از آسماں چو میرسدت عاقبت زوال
خورشید ساں بمشرق و مغرب دویدہ گیر
چوں از بہار بوے وفاے نمیرسد
بادِ خزاں بگلشنِ عالم وزیدہ گیر
از ہمدمیِ مردہ دلانم فسردہ دل
اے آفتابِ صبحِ قیامت دمیدہ گیر
چشمِ ہوس بدوز ز نظارۂ بتاں
خونابہا ز دامنِ مژگاں چکیدہ گیر

فیضی بہ بند دیدہ ز نقش و نگارِ دہر
ہر صورتے کہ خوشتر ازاں نیست دیدہ گیر

ردیف زا

پا براہِ عشق سودم گرم رفتارم ہنوز
با وجودِ کوہِ غم سبکبارم ہنوز
عالمے سرشارِ وصل و من ہماں خمیازہ کش
دیگراں برخوردہ و من دانہ میکارم ہنوز
درتنم یک قطرۂ خوں نگذاشتے پیمانِ عشق
مدعی داند کہ من با چشمِ خونبارم ہنوز
ہجورم صد زخم و بیش و مجالِ آہ نیست
جاں بلب آید و دم بر نمے آرم ہنوز
برسرم افتاد دیوارِ ملامت‌ہا دوش
ہمچناں از دستِ ہجراں سر بدیوارم ہنوز
غمزہ در کارِ من کردی و گشتم نیم کش
ساقیا پیمانۂ دیگر کہ ہشیارم ہنوز

گرچه فیضی خواست عذر شکوه آن پیمان گسل
ریزهٔ الماس مے بارد ز گفتارم هنوز

ای ز سر تا بقدم مایهٔ ناز
ابرویت قبلهٔ ارباب نیاز

جز بروے تو نه بینم هرگز
چشم محمود بود سوے ایاز

هر کس از نخلِ قدت بر نخورد
همه کس را نبود عمر دراز

حال من از غم خود پرس که نیست
جز غم هجر کسے محرم راز

بجفا چاک زدی سینهٔ من
بر دلم شد درِ احسانِ تو باز

ز آسمان تا بزمین یکسانست
در رهِ ما چه نشیب و چه فراز

فیضی از سوزِ فراقِ تو گداخت
نشدی آگه ازین سوز و گداز

بیا و در دل خم آتش شراب انداز
به نیم جرعه مصلاے من بآب انداز

قدح زیاده بگردش در آر دیدهٔ حسن
زمانه را و فلک را به پیچ و تاب انداز

سپاهِ فتنه برانگیز در کمینِ سپهر
غبارِ حادثه در چشم آفتاب انداز

غنوده دیدهٔ عشق و فسرده سینهٔ شوق
بجلوهٔ دو جهان را در اضطراب انداز

هزار پردگی حسن پرده سوز تر است
بروے دختر رز برقعِ حباب انداز

حریم مجلسِ رندان مقامِ بیداریست
نمک بخندهٔ ساقی بچشم خواب انداز

خمار بخت بر آشفت عشرتم فیضی
مرا ببزم شهنشاه کامیاب انداز

اے عشق بنه بر دلِ ما داغِ جگر سوز
در کعبهٔ ما آتش زردشت بیفروز

هیهات چه گفتم من واز عشق شکایت — تا چند نصیحت گر من عقل بد آموز

کو غره به بر شیشهٔ من سنگ بیندازد — کو صاعقه بر خرمن من برق بیندوز

گر مشعل ما خرد زهی اختر فرخ — در خانهٔ ما سوخت زهی طالع فیروز

زین بخت نگون با که بگوییم و چه سازیم — کز روی سفیدان جهانیم سیه روز

مشتاق دلان لذت نظاره نیابند — تا چشم بپیچیده نکند شوق نگه دوز

فیضی پی هندی صنمان رو که زجا شد
یغماگری ترک نژادان قراقوز

نماند فتوت فقیران درین گروه آز — بحیله سازی سگ لابکان روبه باز

زاستمداد فرومایگان چه در عجبی — بحیله خواری کرگس ببین و عمر دراز

ز ننگ خیره سری غراب تیره نهاد — تراست توبهٔ عنقای مغرب از پرواز

زکوه بادیه بگرفت خاطرم تا چند — بخار سازیم بزم و بسنگ گوییم راز

مگیر بر من اگر سر بجای پا ماندم
که باز سر نشناسم درین نشیب و فراز

ردیف س

عمری بسر کوی تو بودیم همین بس — خود را به سگان تو نمودیم همین بس

آئینهٔ رخسار تو در پیش نظر بود — یکچند بر و چشم گشودیم همین بس

گر ترک تمنای تو کردیم همان به — در سر لقد پهای تو سودیم همین بس

هر کس سخن اهل وفا گوش نکردی — بسیار سخن از تو شنودیم همین بس

جا داشت غم سبز خطی در دل فیضی — این زنگ ز آئینه زدودیم همین بس

نشان راه بیابان عشق ہاں بشناس — که هست یک وانش ز زبدهٔ الناس
ز بهر شگرف بیابان که پیچ گم ست درو — هزار قافلهٔ عقل و کاروان قیاس
کسے که سر کند این دشت غیر مجنون کیست — که پائے عقل درین راه نکند آماس
چه وادیئے که دو تا نهاده یک دو قدم — بپا سوخته هم خضر ماند و هم الیاس
گذار ناقه و محمل گرت سفر هوس ست — که غیر فتنه درین ره کسے ندا ردپاس
چه طرف بندم ازین رهروان قافله کش — که میکشند نخست از تن حیات لباس

من و تنگ و دوایں راه پُرخطر فیضی
اگرچه زهرهٔ من آب میشود ز هراس

ردیف ش

ندیده ام چه شد کامروز باز از گرمی خویش — ز چین زلف مے بینم فزون چین بر روش
کجا ماند مرا تاب نظر دیدیم خونریزی — که در گیسوش گیسو بود خنجر به پهلویش
بپچندین حیله چادر بهر آن پیمان گسل کردم — ولے میترسم از بیم سخن سازان بدگویش
زبس غیرت ہوس اغیار یکجا بند میدانم — که بار آرزو بر بندم آخر از سر کویش
مشو مگو بر رخ خود خال تیل از بہر چشم بد — که تعویذ دل خود بسته ام از تار گیسویش

نمیگویم بکش تیغ و مکش این سخت جانان را
و لیکن رحم مے آید مرا بر دست بازویش

بخواب رفته مبین چشم فتانش — که زیر هر مژه باشد نگاه پنهانش
زپا فگنده جولان چابکی شده ام — که شهسوار نظر نیست مرد میدانش
چرا زجا نرود آدمی که از حرکات — زمین بلرزه در آید بگاه جولانش

نگاه دمیدمش چیست بر شکسته دلان ‌ ‌ ‌ چو صف شکست چه حاجت به تیر بارانش

دلا ز رهزنی غمزه اش چه می پرسی ‌ ‌ ‌ سر بریده ببین در چه زنخدانش

ز فرق کرده قدم رو بعالمی دارم ‌ ‌ ‌ که کعبه ذرهٔ ریگ است ز بیابانش

حدیث فیضی بیدل بخوان که اهل نظر ‌ ‌ ‌ ز خون دیده رقم کرده اند دیوانش

حذر کنید ز خونریز چشم فتانش ‌ ‌ ‌ که کرده اند سیه تاب تیغ مژگانش

باهل دل که جهان کرد عالم نظرند ‌ ‌ ‌ پیام غیب دهد غمزهای پنهانش

چنین که برزده دامن سوار میگذرد ‌ ‌ ‌ چگونه دست اسیران رسد بدامانش

بخنجر باز سر قتل عالمی دارد ‌ ‌ ‌ مگر هجوم قیامت کند پشیمانش

نشان گرمروان حرم چه می پرسی ‌ ‌ ‌ که غیر ریگ روان نیست در بیابانش

فغان که رحم نیارد بتلخکامی من ‌ ‌ ‌ فسونگری که شکر ریزد از نمکدانش

بعشق تنگ قبایان ملامت فیضی ‌ ‌ ‌ بآن رسید که دامن شود گریبانش

نگه که خانه بود رشک گلشن از رویش ‌ ‌ ‌ ببند در که مبادا برون رود بویش

کدام گلشن و کو گلستان که صد فردوس ‌ ‌ ‌ فدای لاله رخسار و سنبل مویش

بساده لوحی آن ترک گرم خو نازم ‌ ‌ ‌ که نیست چین بجبین و گره در ابرویش

سیاه چشمی خورشید روی من بنگر ‌ ‌ ‌ که چون رسیده از آفتاب آهویش

بیک زبان چه توانم چنین که نکته سرا است ‌ ‌ ‌ بصد هزار زبان ابروی سخن گویش

نه بسته نقش ز حسن آفرین بصورت او ‌ ‌ ‌ ز چشم زخم بدان دور روی نیکویش

کجاست سحر نگارے کہ شعر فیضی را
نویسد از پئے تعویذ دست و بازوئے خویش

میگذاری ہر نفس آئینہ پیش
عاشقیہا میکنی با روے خویش

اے طبیب دردمنداں خستہ ایم
مرہمے بگذار بر دلہاے ریش

بے خمار ہجر جام وصل نیست
نوشدارو کے رسد نا خوردہ نیش

سجدہ می آریم بر روے بتاں
کافران عشق را اینست کیش

کم نشد فیضی حکایتہاے عشق
گرچہ ما گفتیم از صد بار بیش

چہ پیرے بود از کاخ بلند عشق بنیادش
کہ خاک از وحشت مجنونست سنگ از کوہ فرہادش

چنیں کز نالہ شبہا قرارے نیست مجنوں را
کجا آرام خواہد بود مرغاں را ز فریادش

چہ فرہاد بلاکش کند جوے شیر دانستم
کہ در تعلیم ایں فن غیر شیریں نیست استادش

فراموشی گزید آں شوخ و ہرگز نیاید یاد خود ما را
رفیقے نیست کز خیل فراموشاں دہد یادش

بود ہر بندہ را روے آزادی ولے فیضی
چنیں شد بندہ خوباں کہ نتواں کرد آزادش

جفا پسند باں حسن بیعدیل مباش
بیک نظارہ کہ روزے کنم بخیل مباش

ز خون دیدہ ما آبروے حسن بجوے
بتیاں سوختہ جام سلسبیل مباش

بطعن کار می سرگشتگی ذرہ مجوش
با آفتاب مگو کیں قدر جمیل مباش

چو آبروے حرا بستہ اند بوالہوساں
بر نگذار و گرچہ حسن سبیل مباش

مبر بخانہ خرابان خود گمان ہوس
بایں گداختہ جاناں ازیں قبیل مباش

زمانه مایهٔ آشوب ما بس است تو هم … بکار سازی فتنه را وکیل مباش

سرے بہ تیغ منہ بے نظارۂ فیضی
بدست سنگدلاں بے وجہت قتیل مباش

هر جا سخن طراز عبارت فروش باش … در بزمگاه ما چو سبو خموش باش
مشاطگان ما لگد سرمه میکنند … در شهر از زبان لبشانند گوش باش
بدست رالکاسه سر شیشه بشکنند … از جام ما چو باده بنوشی خموش باش
در روزگار ما ز دورنگی گزیر نیست … مے در پیاله افگن و خونابه نوش باش
ای محتشم حریف رندان نه‌ای درست … جامے بدست گیر و سبو بر دوش باش

فیضی سخن ز نشهٔ تجرید میکند
گوشی بنه براه پیام سروش باش

ای عشق بیا صبری دیدهٔ تر باش … قیمت فزای آب رخ و خوناب جگر باش
چشم است که سرچشمهٔ پاکان نیاز است … خواهی همه تن پاک شوی پاک نظر باش
شاید بعبادت گل سجده تنگ فاقی … شبگیر کن و همنفس باد سحر باش
در آهن و آب آن رخ زیبا نتوان دید … گر عاشقی از شیشهٔ دل آئینه گر باش
کمتر نتوان از نفس سوخته بودن … باشد که بدل راه بری گرم سفر باش

فیضی چه بری حاجت خود بر در کعبه
یک آه ز دل سرده و دنبال اثر باش

آنکه داری سر نظارهٔ سه پیکر خویش … سرمهٔ دیده خود ساز ز خاکستر خویش
آن چه عشق است که یک جلوه پرواز آنجا … نتوانی اگر از برق کنی [illegible] خویش

عمرِ من کشتی امید بساحل نبری
تا بطوفانِ بلا خود نشوی لنگرِ خویش

دیدهٔ بایدت از ابرو و مژگان بکنار
تا بآن دیده شوی صیرفیِ دلبرِ خویش

چند آغوشِ خیالِ تو پریشان گردد
خویش را به که دگر گرد کنی در برِ خویش

آستینها بسلامت نگذاری دامن
گر بدانی قدرِ قیمتِ چشمِ ترِ خویش

فیضی از گوهرِ والاے تو حیرت دارم
که کسے چون تو نشد اینهمه صیقل گرِ خویش

صبحدم پیشِ من آمد صنمے حلقه بگوش
طرهٔ اش عشوه تراش و نگهش غمزه فروش

دور باش نگهِ ترکِ سیاه انگیزش
صف صفا انگیخته در پیش ز مژگان چاوش

تا ز رو چون گل در تازه بهارِ چمنش
گرد بر گردِ طرز زده سرِ هر بنگوش

گوئیا پرده برانداخته از چهره پری
یا مگر طرهٔ بسان آمده از غیب سروش

گفت این دم صبحست درین وقت ترا
غنچه بودن نسزد خیز و به گلگشت بکوش

لاله و گل بچمن خنده زنان لب بر لب
سرو و شمشاد بهم جلوه کنان دوش بدوش

حیف باشد همه مرغانِ چمن نغمه سرا
چون تو جبریلِ منش طائرِ قدسی خاموش

گفتم امروز سرِ خود نتوانم برداشت
که بخارِ مے دوشین سرم آورد بجوش

گفت اے مستِ الٰهی تو و آنگاه خمار
حکمت آموختهٔ باده حکیمانه بنوش

این چه حیفیست که شرمگین شوی از مے روز
غیرِ دودے بنود درسرت از آتشِ دوش

گفتم از مائده ام این طبقِ تازه بگیر
لیک برداشتهٔ از طبقِ من سرپوش

نیم آن مست که در انجمن مغبچگان
بچشم باده و چون باده کنم جوش و خروش

نیست مقصود ز مستی بجز اینم که دمے
رخت بیرون کشدم و غدغهٔ مرگ ز هوش

گفت خواہم دہمت گوہرِ شب تاب بدست
گرت آویز کند گوش دلِ پند نیوش

شاہدِ مرگ نہ شوخیست کہ مستت نکند
خواہ ہشیار شوی از مے و خواہی مدہوش

پہلوے ہوش ازیں نادرہ ہمخوابہ بدزد
کہ بناچار ترا تنگ کشد در آغوش

گفتم از حرفِ تو دیباچۂ فیضی پر شد
بعد ازیں جاے سخن نیست دگر ہیچ بگوش

چنیں کآوردہ در خوابِ سحر گلگشتِ مہتابش
مگر بادِ صبا بیدار سازد از شکر خوابش

امیدم را کنارے نیست پیدا بعد ازیں خواہم
بشویم دست ازیں دریا و گوہرہای نایابش

من و غواصیِ بحرِ محبت گرچہ مے دانم
حبابے ہم نیارم دست بیرون ز گردابش

مگر شد در حریمِ کعبہ ترسازادۂ کامشب
فروغِ شیشۂ مے میدہد قندیلِ محرابش

مرا ناگہ گذر افتادہ در بزمِ قدح نوشی
کہ دارد بوے خونِ مے پرستاں بادۂ نابش

اگر غلطم بخاک و خوں چہ غم نازک نہالی را
کہ در آزار دارد بستر و بالین و سنجابش

قبولِ نظمِ فیضی ایں قدر دانم کہ در مجلس
ز بہرِ گرمیِ ہنگامہ میخوانند احبابش

بگذار نیم کشتہ مرا زیرِ پاے خویش
خونم حلال اگر طلبم خونبہاے خویش

یک دیدنست جاں بہواے تو باختن
از ما دگر چہ میطلبی رونماے خویش

دل را ہمہ بخونِ جگر آب دادہ ام
پروردہ ام بلاے خدا را براے خویش

افسونِ دوستی بلبِ من وبال باد
بیگانہ اگر بکنم آشناے خویش

گفتی ترا بحالتِ مجنوں چہ نسبت است
دارد ز عشق مرتبہ ہر کس بجاے خویش

در سینہ دارم آتشِ عشق از گیا چہ سود
نے تا طبیب ہر چہ سوزی دواے خویش

فیضی رسید کشتی عمرت بموج خیز
از ناخدا امید مبر بر خدای خویش

خوشا نشاط نهادی ببزم خاص الخاص — هوس پیاله کش شوق و آرزو رقاص
نه عشوه راز کند نظر امید نجات — نه غمزه راز فریب هوس مجال خلاص
ز بزم عشرت با غافلند بوالهوسان — عوام را نبود ره به پیشگاه خواص
بهر جفا که دلت میکشد مکن تقصیر — که چین شکوه نباشد بچهرهٔ اخلاص
دلیر باش بقتلم که در شریعت عشق — ز بهر کشته خوبان نگفته اند قصاص
جگر گداخته باید ز آب دیده چه سود — که کیمیای محبت غنی بود ز رصاص

عجب تر از دل فیضی ندیده ام طلسم
که هم گهر بود و هم محیط هم غواص

[illegible]و بخت کز شکنجهٔ گردون شوم خلاص — وز پای بند عقل چو مجنون شوم خلاص
روی نجات نیست گرفتار عشق را — یارا ازین بلای خدا چون شوم خلاص
ای پند گو بعشق ز افسانه ام چه سود — من زین بلا عجب که بافسون شوم خلاص
خونابه چکاندم از دیده دمبدم — وه چون کنم کزین دل پرخون شوم خلاص
خواهم بآن نگاه فسونگر برم پناه — کز سحر آن دو نرگس مفتون شوم خلاص
[illegible] دل نرود از درون من — مشکل که از ملامت بیرون شوم خلاص

فیضی من آن نیم که ز [illegible]
از صوت چنگ و نغمهٔ قانون شوم خلاص

ز چه بهر [illegible] از من [illegible] تراض — بچه سر لب او بین ز خال و خط اعراض

سوادِ خط به بیاضِ رخت چه موزونست | کسے نبرده بدینساں سواد را به بیاض
چنیں که شمع ز تابِ رخِ تو مے لافد | سزد که قطعِ زبانش کنند از مقراض

اگر به پیشِ تو گویم حالِ خویش مرنج
بعرضِ ما نگر و یک زماں مکن اعراض

به بند دیده که در چشمِ عارفِ مرتاض | حجابِ ظلمت و نورست ایں سواد و بیاض
نظر بنقطهٔ دل کن که هیچ نکشاید | ز فلسفی و خیالِ جواهر و اعراض
مباد از همه عالم وصالِ خوباں را | غرض جز اینکه به بندند دیده از اغراض
خوش آں دو یار ز اغیار قطع کرده امید | تہی دو دیدهٔ پیکاں بسینه چوں مقراض
بدردهائے محبت صبور باش و منال | که از مسیح نیاید علاجِ ایں امراض
سموم پرورِ عشقم ز بوستاں فارغ | سیرِ صبا نبود برگِ رنگ و بوئے ریاض

بهر صحیفه که دیدیم شعرِ فیضی را
نوشته اند بعنوانِ او هو الفیّاض

قبله را روئے صفا سوئے تو فرض | کعبه را سجدهٔ ابروئے تو فرض
بردرِ کعبه مسلماناں را | نیتِ طاعتِ هندوئے تو فرض
بگنه ریختنِ خونِ کساں | همه بر گردنِ بازوئے تو فرض
دلِ شهرے بشکنج آوردن | همه در سلسلهٔ موئے تو فرض
سرِ خلقے به کمند آوردن | همه بر غمزهٔ جادوئے تو فرض
بنظر بندیِ صاحب نظراں | سحر بر نرگسِ جادوئے تو فرض
سرِ طاعت بزمین فیضی را | در طوافِ حرمِ کوئے تو فرض

ردیف ط

یارب بیا کبازیِ رندانِ این بساط
کز ششدرِ غمم برهان مهرهٔ نشاط

چندین هزار کاسهٔ سر ذرّه ذرّه شد
در سنگلاخِ عشق قدم نه باحتیاط

اے صد هزار ناله که از تند باد غم
باغِ جهان تهیست ز گلهاے انبساط

گر خونِ دل خورند حریفان بجاے مے
ساقی گرم خون نکند میل اختلاط

بردار صفحهٔ املِ خود که عاقبت
نه دفترِ سپهر بفتید ز ارتباط

مکشا به تنگناے جهان محملِ اُمید
دانا نه ساخت برگِ اقامت درین رباط

فیضی تو پاکباز که از بازیِ قضا
منصوبه عجب بنشیند درین بساط

مگو تراش خط از گردِ روی اوست غلط
که نیست سبزه را احتیاج سبزهٔ خط

ز سرِّ خالِ لبِ او کسے شود آگه
که بهره مند بود از رموزِ علم نقط

شبِ وصال من و دیدنِ رخش کبست
براے روشنیِ روز آفتاب فقط

هوا که جلوهٔ طاؤس داشت عنقا شد
دریغ خونِ کبوتر نخواستیم ز بط

بنامرادیِ خود ساختم که از خوبان
مرا و دل نتوان یافتن بهیچ نمط

بلند و پستِ جهان کرده ام نظاره ولے
کجاست تازه نهالے چو او بجد وسط

تو لے کلکِ تو فیضی ببزمِ خسروِ هند
به از ترانهٔ چنگ ست و نغمهٔ بربط

بر صفحهٔ روے او نگر خط
استاد قضا نوشته سرخط

یاقوتِ لبِ گهر فشانش
آورده برون ز مشکِ تر خط

این تازه رقم که بر رخ اوست | خطیست لطیف تر ز هر خط

هر خط که نوشته ایم فیضی
مضمون وفاے اوست در خط

ردیف ظ

چو روے ساده نباشد زجام باده چه حظ | زباده که ننوشی بروے ساده چه حظ
اگر نهم آنکه لب سلسبیل جاے تو شد | اگر نه می کشی از دست حور زاده چه حظ
اگر عقیق لبے کام جان ماند به | ولے چو گوهر یکتا ز دست داده چه حظ
اگر نه از لب ساقی هوس بکام رسد | حریف را بقدح لب بلب نهاده چه حظ
زدل اگر نگشاید گره گل اندامے | چو غنچه صد گره زرترا گشاده چه حظ
زمانه گو همه ساں شربت اجل بلبم | که زهر نوش بلارا ازیں زیاده چه حظ
بدست دامن گل گر نیایدت فیضی | چو خار بر سر راه چمن فتاده چه حظ
بکام اهل وفا تلخی محنت کم نیست | که تلخکام بلا را ازیں زیاده چه حظ
جهاں چو آینهٔ حسن اوست لے زاهد | سر خیال بزانوے غم نهاده چه حظ
کجاست باد که چوں گردباد برخیزم | چو خاک ایں همه بر آستاں فتاده چه حظ

زقیل و قال چو محظوظ نیستی فیضی
خیال مدرسه کردن باستفاده چه حظ

ما را نبود صومعه و دلق و مرقع | ماییم و مقام طرب و شاهد برقع
مشکل که رود از دل زاهد سیاهی | این دانه کجا سبز شود در همه مزرع
خواهی رسدت مرتبهٔ بے سرو پایاں | از تاج مکلل گذر و تخت مرصع

در دیدهٔ صاحب نظر آن چشمهٔ قیراست
هر دل که نه خورشید ازل را شده مطلع

سر بر زده نور رخ او از دل تنگم
ماهیست برون تافته از چاه مقنع

از عربدهٔ چشم تو برهم شده مجلس
در حلقهٔ زلف تو پریشان شده مجمع

فیضی سخن عشق لبی بود و لیکن
شمشیر زبان تو رسانید بمقطع

شبی بخواب میرسد یار شد طالع
غریب واقعهٔ رو نمود فی الواقع

بجز خیال تو در خواب من نمی آید
خوش آن کسی که بخواب خیال شد قانع

کجاست عارف آگاه تا نظاره کند
ز خط و خال تو چندین صنایع صانع

نتیجهٔ نه دهد پیش یار دعوی عشق
بهر مقدمه چون خصم میشود مانع

بیا بمیکده فیضی رموز عشق آموز
چرا بمدرسه اوقات میکنی ضایع

ردیف غین

ای از فروغ شمع بدور رخت فراغ
روی تو چراغ حسن و خطت سایهٔ چراغ

در دور خط خوشم بنظارهٔ رخت
آری ببو بهار خوش آید هوای باغ

جستم نشانهٔ دل گم گشته از غمت
او خود مرا بکوی تو بلا میدهد سراغ

دود چراغ مدرسه ترکرد چشم من
حاصل نشد ز مدرسه جز خشکی دماغ

فیضی ز عشق لاله عذاران ترا چه غم
گر جام چاک چاک شد و سینه داغ داغ

چرا نشسته سگ او ز حال ما فارغ
که آشنا نه نشیند ز آشنا فارغ

بتاں اگرچه شما فارغید از غم ما ‌‌ — ولے نه ایم دمے از غم شما فارغ
بشکر آنکه تو سلطانِ ملکِ حسن شدی — مشو ز حالِ اسیرانِ بینوا فارغ
تو اے طبیب بآں شوخ جور پیشه بگو — که دردمندِ ترا دیدم از دوا فارغ

نمیرویم بصد جور از درش فیضی
بر آستانِ وفائیم از جفا فارغ

ردیف فاء

زہے بزیرِ لبت صد ہزار حرفِ شکر حرف — لطافتِ لبِ لعلت نموده جوہرِ حرف
خوش است بر رخِ من خطِ خونِ دل ز دیده رواں — چنانکه بر ورقِ زرد جدولِ شنگرف
عجب که زنده دلاں از حیات بشمارند — دو روزه عمر که در عاشقی نکرد صرف
در آبِ دیدهٔ عاشق اگر نظر خواہی — کہ ایں گہر نتواں یافت جز بگنجهٔ ژرف
فکنده شیر دلاں را به تیرِ غمزه و نیست — شکاری که ز فتراکِ او نه بندد طرف
اگر گداخته افتد فلک ز آتشِ آه — بچشمِ مردمِ افسرده دل نماید برف

مگو بتنگدلی رازِ میکشاں فیضی
که ہیچ محتسبِ خم شکن بود بے ظرف

بادهٔ صاف ہست و محتسب ناصاف — دردکش را که میدہد انصاف
با که گویم که میدرد ساقی! — پردهٔ عاکفانِ سترِ عفاف
عقل از کف سپر بیندازد — عشق ہر جا کشد کمانِ مصاف
آہوے مستِ من اگر ز نیستاں — شیرِ نر بر زمیں گذارد ناف
گفتم از حسن دیده بر بندم — چکنم با نگاهِ دیده شگاف

بر سرِ چار سوی رُسوائی گوہرِ عشق را منم صرّاف

فیضی از حرفِ عشق لب بربند
پیشگاہِ ادب رسید ملاف

ردیف ق

بصد جفا چو شدم از تو مبتلاے فراق گہ از جفاے تو نالم گہ از جفاے فراق
کسے بدادِ فراقت نمیرسد ہرگز مگر وصال کہ اومید ہد سزاے فراق
جُدا ز وصلِ تو خوں میرود ز دیدۂ ما بیا کہ با تو بگوئیم ماجراے فراق
غمِ فراق ز ما تا ابد نخواہد رفت کہ بودہ ایم ز روزِ ازل براے فراق

بقصدِ کشتنِ فیضی شدند ہر سہ یکے
جفاے ہجر و غمِ دُوری و بلاے فراق

برکن دل از کتابِ منہ چشم بر سبق تا چند درمیانہ چو دیوار ہر ورق
کے از شگافِ خانہ کشاید درِ حضور از تیغِ عشق پردۂ دل رانکردہ شق
ہر سطر را گمانِ رہِ راست بُردۂ کج رفتۂ ہر و کہ نہ این استادِ حق
تو چشم بر سیاہی و بہر تو کردہ چرخ چندیں ہزار گوہرِ رخشندہ بر طبق
پیوستہ گرم بحث و جدل منیت ولے نبود نتیجۂ تو ز گرمی بجز عرق
دائم دلِ تو چشم نبو شدا زیں رقم تا خوز نیم جانِ تو با قیست یک رمق

فیضی ز من نگارشِ حرف و نقط مپرس
کز ہر کہ سادہ لوح بود بُردہ ام سبق

ردیف کاف

سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ مَا اَظْهَرَ بُرْهَانَكَ	مَا اَبْيَنَ تِبْيَانَكَ مَا اَعْظَمَ سُلْطَانَكَ
مخلوقے برہمت پویاں دیدار ترا جویاں	در ہر نفسے گویاں سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ
اے پرتوِ مہر از تو مہ آئینہ چہر از تو	نہ کاخِ سپہر از تو مَا اَرْفَعَ بُنْيَانَكَ
ذاتت زگماں برتر مدحت ززباں برتر	شکرت زبیاں برتر مَا اَحْسَنَ اِحْسَانَكَ
حرفِ تو کجا خواند وصفِ تو کجا راند	کنہِ تو کجا داند ایں عقل پریشانک
شوقِ تو مرا در دل سوے تو دلم مایل	دریافتنت مشکل مَا اَصْعَبَ وِجْدَانَكَ

فیضی زرہِ وجدان در معرفتے حیراں
وَالْعَجْزُ عَنِ الْعِرْفَانِ قَدْ اَكْمَلَ عِرْفَانَكَ

آمدی اے قبلۂ جانہاے پاک	خیر مقدم مرحبا روحی فداک
تا نہادی پا بہ نعلینِ حرام	صار من خیط البصر حبل الشراک
گر غبار آلودہ گشتی باک نیست	اے ہزاراں دیدہ در راہِ تو خاک
از نظر ہر چند میکردی جدا	انت من قلبی محال الانفکاک
دل بجا آمد کہ با فریادِ شوق	ارتقی عینی علیٰ اوج السماک
چاک پیراہن چہ مے پرسی زمن	دلِ زچاکِ سینہ بنگر چاک چاک

فیضی از ہجراں چہ مے نالی بنال
دلخراش است ایں خروشِ دردناک

اگر در دیدہ مے آئی رہ اینک	وگر دل مے بری بسم اللہ اینک
دلِ من مے طپید از جلوہ ہایش	مکرے آید ندا کہ وہ وہ اینک
شب و روز آہِ من گردوں فشستگا	گواہِ حالِ من مہر و مہ اینک

خیالش چوں تواند رفت بیروں	که چشمم بسته خوں تہ بر تہ اینک
من و محنت سرائے نا امیدی	حریف عشق را خلوتگہ اینک
برائم تا ز دامانِ وصالت	کنم دستِ تمنّا کوتہ اینک

بقصدِ جانِ فیضی اے جفا جو
مکش تیغِ ستم شاہنشہ اینک

اے قدت نازک و میان نازک	کرد تیز ہمچناں نازک
شود آزرده در سخن گفتن	بس که آمد ترا میان نازک
در تبسم شود لبت رنجه	که بود جوہرش چو جان نازک
پیشِ چشمت نمی کنم فریاد	که بود طبع ناتوان نازک
عمرہا شد که عاشقِ اویم	دل ہماں سخت و جاں ہماں نازک
تیز نتواں بسوئے او دیدن	بسکه شد خوئے آں جواں نازک

فیضی اہلِ زمانه را بگذار
پند بشنو که شد زماں نازک

ردیف لام

در مدرسهٔ عشق نخوانند رسائل	ایں مسئله معلوم شد از ذکرِ مسائل
در نفی سوئے کوش که اسرارِ ولایت	اثبات نکردند به تشبیه دلائل
در دیدهٔ ما نیست بجز جلوهٔ معشوق	عاشق نبود مایلِ ہر شکل و شمائل
بس صورتِ مطبوع که خونابهٔ غم شست	تا نقش شد از لوحِ دلم نقش تو زائل
فیضی نبرد سجده بمحرابِ عبادت	تو را چو با بروئے بتاں ساخته مایل

زهی ز تیغ نگاهت جهان جهان مقتول
اجل نکرده ز قربان غمزهٔ تو عدول
چه فتنهٔ تو که در دور غمزهٔ تو شدند
موکلان قیامت ز کار خود معزول
دو چشم مست فزای ترا چه استغناست
که جان خسرو و مسیحا نمیکنند قبول
بروزگار تو خواهی که زنده ماند کس
چه نازکی که شدی از حیات اهل ملول
چه احتیاج بنامه‌بران عشق که نیست
میان عاشق و معشوق غیر شوق رسول
بوصف خط تو صد حرف تازه میگفتم
اگر نه قصهٔ زلف تو میکشید بطول

کجاست روی خلاصی ز دست فیضی را
که بسته پای دل او بطرهٔ مفتول

تا گرفتی بدل و جان منزل
دل ز جان رشک برد جان از دل
عشق دلخواه و ملامت جانکاه
مرگ آسان و جدائی مشکل
عقل و دانائی ملامت فرمای
صبر دیوانه و زنجیر گسل
جان من اینهمه نادانی چیست
در دلم باشی و از دل غافل
شاد بنشین که شهیدان غمت
خون خود را بتو کردند بحل
در گرفت آتش حسن تو بدل
وه چه شمعی که بسوزی محفل

نیم جان مانده ز غم فیضی را
مانده از زندگی خویش خجل

میکشد عشقت عنان از دست دل
می برد تاب و توان از دست دل
روزگاری شد که از دست بشست
دل بجان و من بجان از دست دل
صبر و هوشم رفته در صحرا نهاد
این ز دست دیده آن از دست دل

دہ چہ دانستم کہ افتم عاقبت	دربلاے ناگہاں ازدستِ دل
دل اگر این است خواہد شد خراب	این جہان و آں جہاں ازدستِ دل
دل بفریاد آمد ازدستِ زباں	بس کہ مینالد زباں ازدستِ دل

سیر شد فیضی زعمرِ خود ہنوز
میخورد خوں پنہاں ازدست دل

اَتَانِی رَسُوْلٌ وَاَنِّی الرَّسَائِل	لَقَدْ سَرَّ قَلْبِیْ بِتِلْکَ الْوَسَائِل
زطی ظروفِ حروفش ہویدا	اُلُوْفُ الْمَعَانِیْ صُنُوْفُ الْفَضَائِل
گہے گشتہ تعویذ بر بازوے دل	گہے بُودہ بر گردنِ جاں حمائل
چہ نقشِ بدیعیست کز پردہ سرزد	زہے حسنِ قول و زہے لطف قابل
عباداتِ آں ازمحبت نظائر	اشاراتِ آں بر عنایت دلائل
بنامِ زہے کعبۂ پاکبازاں	کہ دلہاے پاکاں سوے اوست مائل
علیُّ المراتب سنیُّ المناقب	خریُّ المحامد رضیُّ الشمائل
زہے آفتابے کہ باذرّہ قدراں	بآخر رساند عہودِ اوائل

زدریا دلی مستفیض ست فیضی
کہ بردرگہش ہفت دریاست سائل

نسخۂ مشق خیر و شر مائیم	از بد و نیک مختصر مائیم
سربسر پیشِ ما ہنر عیب است	عیب جویانِ بے ہنر مائیم
آفتابے نہفتہ درِ دلِ ماست	شبِ اُمّید را سحر مائیم
درکمینگاہ عشق باختہ سر	فارغ از بیم و دردِ سر مائیم

خرد منکر طلسم ہستی را — کہ آتش عشق را سمندر مائیم
نیست یارا سرے بساغر مے — مست پیمانۂ نظر مائیم
گرچہ داریم کنج تنہائی — محشر عشق را حشر مائیم
تیر باران عشق بر دل ماست — ناوک فتنہ را سپر مائیم

فیضی از جام عشق بے خبریم
ما دریں انجمن اگر مائیم

قصد من بے او اجل میکرد بازش داشتم — نیم جانے از برائے نیم نازش داشتم
ہجر غافل کردہ جانم ہر راز کف رفتہ من — چشم قتل از غمزۂ عاشق نوازش داشتم
وقت جان دادن نہ بستم چشم تا فردائے حشر — بر امید وعدۂ دیدار بازش داشتم
از زبان ہندی چشم او بگفتم پیش کس — داستانہا کز زبان سحر سازش داشتم
وہ چہ دانستم کہ رسوائے جہان سازد مرا — دل کہ عمرے من بجلوہ نگاہ رازش داشتم
گوہر دل نازنینان را نیفتد قبول — ورنہ من صد بار بر راہ نیازش داشتم

داشتم فیضی دل خود بستۂ نخل قدش
درمیان عشقبازاں سرفرازش داشتم

دکان عشق فرو چیدہ گرم بازارم — سر معاملہ با پادشاہ خود دارم
مراست سینہ پُر از گوہر محبت شاہ — بصد ہزار متاع گراں سبکبارم
نقد ایں دل و دیں میدہم بہ نیم نگاہ — بمن معاملہ کن کہ راست گفتارم
بماہتاب خیالم مخواں کہ ذرہ صفت — ستارہ سوختہ آفتاب دیدارم
ترا کہ گوہر دل دادہ ام بہ نیم بہا — اگر مضائقہ در دیں کنم گنہگارم

ز فرق تا بقدم مو بموی من معنیست — گمان مبر که درین خانه نقش دیوارم

بود جواهر اخلاص در دلم **فیضی**
که دارد اینهمه سرمایه که من دارم

تو در بهار حسنی و صد خار در دلم — گل بر سرت گران و سبک کوه بر دلم
آتش بمن مزن که نخواهد شدن جدا — کامیخت با غم تو چو شیر و شکر دلم
دل کاوی و دیده نظر باز چون کنم — سر تا بپای دیده ام و سر بسر دلم
بوی جگر همی شنوم از کباب دل — کاشفته کرد عشق بخون جگر دلم
شبها ز بس که یاد تو دارد در آتشم — چون آفتاب شعله زند هر سحر دلم
گر آتش خیال درو کم نسوختی — از قطرهای خون نشدی پر شرر دلم

آسان نمیتوان دل **فیضی** ز دست برد
عشقست کوه آتش و در وی گهر دلم

ما نیم جان در آن شکن طره داشتیم — نیمی دگر بگوشهٔ ابرو گذاشتیم
خونین کفن بدار محبت بر آمدیم — در عاشقی دگر علمی بر فراشتیم
کشتی ما بورطهٔ گرداب فتنه رفت — صد دیده بان اگرچه بهر سو گماشتیم
جز سودگی خامه نیامد بدست ما — چندین هزار نقش تمنا نگاشتیم
شمع نظر نبود که در سر نسوختیم — تخم هوس نماند که در دل نکاشتیم

فیضی دلی که پهلوی ما بود متصل
از ما چنان ربود که گوئی نداشتیم

تا لب ز نوشداروی سهراب شسته ایم — ساغر بزیر و شیشه بپا شکسته ایم

کاشانهٔ طرب زگل خنده رفته ایم　　پیمانهٔ هوس ز می ناب شسته ایم

ای خاک خواری از رخ ما ننگ بهر چیست　　ما آبروی خویش بصد آب شسته ایم

آسان نکنده ایم دل از بزم بیغمی　　کز خون دیده دست ز احباب شسته ایم

زیبنده باد صندل ثبت بر جبین ما　　کز سر غبار سجدهٔ محراب شسته ایم

مهتاب تار میگسلد از کتان ما　　کامشب بگریه بستر مهتاب شسته ایم

با ما که عاشقیم دم از کیمیا مزن　　آتش مکن که بوته ز سیماب شسته ایم

فیضی امید هست که بر خود کنیم باز
چشمی که از غبار رهِ خواب شسته ایم

منم که عربده انگیز گرم خو باشم +　　ستاره سوختهٔ آفتاب رو باشم

ز نیکوان نرسد غیر نیکویی هرگز　　همین منم که بحال بد از نکو باشم

قدم ز هر سر مو کرده ام براهِ طلب　　بصد هزار قدم راهِ وصل پو باشم

رواست سجدهٔ صد چشم بر آستانهٔ عشق　　چنین که چهره بخوناب دیده شو باشم

فتاده دانهٔ نادیده ام بخاکِ نیاز　　تو ای بهار کرامت دگر برو باشم

بحق میکده ساقی بگو به پیرِ مغان　　که چون بدور تو من از تهی سبو باشم

به هجر ساخته خاموش طوطیم فیضی
بروی آئینه روی سخن بگو باشم

ما چو خورشید در جهان فردیم　　ذره همه دور دور میگردیم

در دل ماست مهر پیغمبران　　زین سفیدان بچهره زردیم

تا بخورشید عشق سرگرمیم　　از هوای بهشت دل سردیم

نیست جز ذوقِ عشق و لذتِ درد　　درجہاں آنچہ باخود آوردیم
شاہبازِ فرشتہ پروازیم　　نہ چو کنجشک خانہ پروردیم
نیست مارا سرے بصحبتِ کس　　ہمدمِ عشق و محرمِ دردیم

فیضی ایں آہ و نالۂ جانسوز
گر نبے بود ما چہ مے کردیم

ما آتشِ درونہ بہفت آب کشتہ ایم　　ویں نفسِ بیقرار چو سیماب کشتہ ایم
دزدِ طمع بدشنۂ جلّاد دادہ ایم　　گاوِ ہوس بخنجرِ قصّاب کشتہ ایم
ما رہزنانِ قافلہ پرداز غفلتیم　　بس کاروانِ فتنہ کہ درخواب کشتہ ایم
اعدا بخونِ ما کمرے بستہ اند ما　　خود را بہ تیغِ غمزۂ احباب کشتہ ایم
مستاں زصرصرِ نفسِ ما حذر کنید　　شبہا چراغِ ماہ جہانتاب کشتہ ایم
جاے کہ ارغنونِ وفا ساز کردہ اند　　خود را بہ نیم زخمۂ مضراب کشتہ ایم

فیضی زکیمیاے قناعت بکنجِ فقر
در بوتۂ گداز زرِ ناب کشتہ ایم

ساقی برہِ میکدہ بے تاب نشستیم　　کو موج کہ ما در رہِ سیلاب نشستیم
خضرے بچکانید نمی در جگرِ ما　　ہرچند دریں دشت جگرتاب نشستیم
خاکسترِ ما بود کہ کوتاہ تصوّر　　پنداشت کہ بر بسترِ سنجاب نشستیم
گر دیر برآئیم زگرداب میندیش　　کاندر طلبِ گوہرِ نایاب نشستیم
دیدیم کہ از کعبہ بجاے نرسیدیم　　رو سوے بت و پشت بمحراب نشستیم
فیضی برہِ دیرِ مغاں خاک نشین باش　　انکار کہ بر مسندِ داراب نشستیم

ما شیشهٔ بفرقِ دلِ بیتاب شکستیم
الماس بزیرِ قدمِ خواب شکستیم

هم کعبه و هم بتکده سنگِ رهِ ما بود
رفتیم و صنم بر سرِ محراب شکستیم

تا راز ز خورشید بود خرقهٔ ما را
کز دلقِ کتان رنگ ز مهتاب شکستیم

از ساحلِ مقصود ندیدیم نشانے
صد کشتیٔ اندیشه بگرداب شکستیم

تو رشته نگهدار که ما فقر نشینان
در کامِ هوس نشترِ قلاب شکستیم

صد خضر وہاں کردہ پُر از آبِ بحسرت
زین تازه خمارے که بخوناب شکستیم

نقدِ دلِ فیضی چو مه دهر روانست
تا قلبِ سیه بر سرِ قلاب شکستیم

بے تو لے ماه چه سازم چه کنم
چه کنم آه چه سازم چه کنم

بختِ برگشته من از عمر ملول
هجرِ جانکاه چه سازم چه کنم

دوست مستغنی و دشمن غالب
وصلِ دلخواه چه سازم چه کنم

آه نادیده رخش گر برسد
مرگ ناگاه چه سازم چه کنم

کنگرِ وصل بلنداست و بلند
دست کوتاه چه سازم چه کنم

سفرِ عشق خطرها دارد
من درین راه چه سازم چه کنم

فیضی از سوختنِ من دلدار
نیست آگاه چه سازم چه کنم

ما آبروے بخت بسلطان فروختیم
بادِ هوس بدستِ سلیمان فروختیم

بستانسراے عیش بزندان برابرست
تا یوسفِ مراد بهجران فروختیم

اے راهرو بچشمه مبر کاروانِ ما
ما خونِ خود بریگِ بیابان فروختیم

ملے نوح رائگاں مشو اینجا که سود نیست
گر نیم قطره اشک بطوفاں فروختیم

دادیم نیم جاں بدو عالم ز دستِ هوش
جنسِ گراں مبیں که چه ارزاں فروختیم

باشد مگر حقیقتِ تقوی شود پدید
رفتیم و می بصومعه پنهاں فروختیم

فیضی حدیثِ ما ز خراباتیاں بپرس
کز مفلسی بمیکده دیواں فروختیم

تیغ زنی و سر دهی ناوکِ فتنه بار هم
کافرِ سنگدل توئی ترکِ ستیزه کار هم

اینکه بناز سرکشی خوی تو استوار شد
وه چه شدی اگر شدی خوی تو استوار هم

پرده هزار دل شدی خانه نشیں که ناز را
حسنِ تو پرده در شد و شرمِ تو پرده دار هم

بود بسنده چشمِ تو بهرِ فریبِ عالمے
خاصه که یار شد باو غمزهٔ سحر کار هم

از تو رسیدے صبا خاکِ درش بفرقِ من
ذرهٔ دیگری که هست دیده امیدوار هم

قاصد ازاں مسافرم نیست خبر خدایرا
نامهٔ من چه میبری نامهٔ او بیار هم

شاهسوارِ من گذر جلوه کناں بروں که شد
خاکِ رهِ تو عالمے فیضیٔ خاکسار هم

ما از وفا بدولتِ سرمد رسیده ایم
وز شاهراهِ عشق بمقصد رسیده ایم

بر آستانِ عشق که شد جاے آستاں
از سرو قامتانِ سهی قد رسیده ایم

دوزخ فسرده باش که ما با همه گناه
در گلشنِ بهشتِ مخلّد رسیده ایم

ما را چه التفات بردّ و قبولِ خلق
گر در زمانه نیک و گر بد رسیده ایم

عنقاے همتیم که از دامگاهِ خاک
بر بامِ نُه رواقِ زبرجد رسیده ایم

بر دوشِ ما ردا سرِ دار نطعِ میکده
کز کسوتِ دو کون مجرّد رسیده ایم

فیضی رسیده ایم بدریا دلی کزو
در هر نفس بفیض مجدد رسیده ایم
فیاض عالمیم که در پیشگاه عشق
از دوستی آل محمد رسیده ایم

هرشب درین همه انتظار بردیم	صبرے ودلے بکار بردیم
صد ناله هوس گسسته ماندیم	صد گریه امیدوار بردیم
افسوس جگر فگار خوردیم	فریاد بجوں نگار بردیم
باخود ز ستیزه که کردیم	رنگ از دل روزگار بردیم
گفتی غم دل شفیع بردی	بردیم و هزار بار بردیم
مارا چه ملامتست در عشق	خود را نه باختیار بردیم

فیضی ازیں جگر فشانی
گلدسته به نوبهار بردیم

هر کجا خاکیست بر باد غرور انداختیم	در محیط محنتش بردیم و غور انداختیم

تا جواهر دانی فراهم کرده بودند انجمن
زود در هنگامهٔ بطلان فتور انداختیم

ولہ

ما صد هزار مرحله از پیش رفته ایم	صد منزل آں طرف ز عدم پیش رفته ایم
مقصد پذیر نیست دریغا وگرنه ما	در هر قدم هزار قدم پیش رفته ایم
راهے که شوق آبله پا گام میزند	همراه صبر مصلحت اندیش رفته ایم

هر خسته را پیام زما کز پی حکیم
خوتا به ریز با جگرِ ریش رفته ایم

بر ما کمان کشیده ملامت گرانِ شهر
کز راستی چو تیر بهر کیش رفته ایم

فیضی چه حکمت است که در بزمگاهِ تو
پیوسته شاه آمده درویش رفته ایم

بیا که روی بمحرابگاهِ نور نهیم
بنای کعبهٔ دیگر ز سنگِ طور نهیم

حطیمِ کعبه شکست و اساسِ قبله بریخت
بتازه طرح یکی قصرِ بی قصور نهیم

علوِّ طاقِ حرم تا بسجده مصلحت است
که داغِ عشق به پیشانیِ غرور نهیم

تو نطعِ دیر فرو چین که با قرابهٔ می
بشهپرِ ملک و طیلسانِ حور نهیم

ز جوشِ جرعه کشان صد قیامت انگیزم
جهان جهان ز صراحیِ باده صور نهیم

بجرعهٔ که بسوزد دماغِ خلوتیان
خفای صومعه در عرصهٔ ظهور نهیم

نفس بگرمیِ این بزم تا یکی فیضی
دگر بمجلسِ روحانیان بجور نهیم

هر نظمِ گوهرین که بیادِ تو گفته ام
دل رخنه کرده و جگرِ خویش سفته ام

از دیدِ صد نگاه فراهم نموده ام
تا گردِ صد نظر ز غبارِ تو رفته ام

بر لبته ام شگافِ دل از پارهٔ جگر
تا بنگری که دردِ تو در دل نهفته ام

دارم هزار پاره دلی وه چه حیرت است
کاندر خزانِ هجرِ تو گلگل شگفته ام

بیداریِ ستاره گواه است کز فراق
شب نگذرانده ام که بر آتش نخفته ام

چون نیست در میانه دوئی هم بیادِ تو
با خود حدیث گفته و از خود شنفته ام

فیضی گمان مبر که غمِ دل نگفته ماند
اسرارِ عشق آنچه توان گفت گفته ام

کو عشق که زنجیر درِ کعبه گدازیم | وز بهر پرستش صنمے چند بسازیم

از پرده درِ کعبه بریشم بستانیم | بر چنگ به بندیم و بمستی بنوازیم

دین کعبه که حجاج برافراخته آن را | انداخته چون بیراسے بفرازیم

از بادهٔ گلرنگ بسجادهٔ طاعت | نقشے بنگاریم و بساطے بطرازیم

وز سنگ سیه مهره بسازیم و محراب | با مغبچگان شعبدهٔ چند بسازیم

پے کردنِ جمازه درین راه ثواب ست | بر قافلهٔ کعبه روان مست بتازیم

برخوردهٔ ما خورده مگیرید حریفان | سرمستِ حقیقت نه ریاکار مجازیم

با هم درِ بتخانه به از صد عرفات ست | ما با همه سازیم و بسالوس نسازیم

زمزم که بریگِ حرم انباشته اولیٰ | لب تشنه بشورابهٔ او دست نیازیم

تحریمهٔ طاعتگهِ ما صبحِ ازل بود | گر مست بخواهیم که در عینِ نمازیم

اے معتکفِ زاویهٔ شهر کجائی | از پرده برون آئی که ما محرمِ رازیم

تا منزلِ مقصود زمانیم قدم نیست | محمل فگن بادیهٔ دور و درازیم

ما کشتهٔ عشق و دگران بختی محمل | آورده به بسمل کده قربان حجازیم

فیضی تو و سالوس که در میکده ما را
عشقست و نیازے که بآن عشق بنازیم

تا چند دل بعشوهٔ خوبان گرو کنم | این دل بسوزم و دلِ دیگر ز نو کنم

سر بر نزد ز باغِ امیدم گلِ نشاط | تا کے هوس بکارم و حسرت درو کنم

خواهم یکے بگوش کشم میلِ آتشیں | آتش بمغزِ عقلِ نصیحت شنو کنم

شاید عنانِ شاهسوارے توان گرفت | گلگونِ اشک را قدرے گرمرو کنم

مرغانِ نامه بر بهوا پر بریخته‌اند | پیکانِ ناله را بر هش تیز دو کنم
اے ابرِ نو بهار گذاری بکشتِ من | تا شرحِ خاکِ بیزیِ خود جو بجو کنم

فیضی کفم تهی در رهِ عاشقی به‌پیش
دیوانِ خود نگر بدو عالم گرو کنم

عارضت بے نقاب مے بینم | شرفِ آفتاب مے بینم
خال و خطِ ترا بر آں عارض | همچو نقشے بر آب مے بینم
کے توانم شمرد غمهایت | که غمت بیحساب مے بینم
لشکرِ عشق تا فرود آمد | ملکِ جاں را خراب مے بینم

دردے خیزد از دلِ فیضی
سوزشے در کتاب مے بینم

هستیم بدامِ زلفِ او رام | با دام که هست بهرِ ما دام
زلفت ز صبا رسد بر آں چشم | بادام که دیده است با دام
آرام کنی بدیده و دل | مثلِ تو ندیده‌ام دلارام
آغازِ خمار شد بیارید | آں جام که هست شوقِ انجام

در بندِ رخت چو گشت فیضی
آزاد شده ز کفر و اسلام

تا ابرویش کماں شد و زلفش کمند هم | آنرا کشیده برمن و ایں را فگنده هم
مارا اگرچه زلفِ وے از پا فگنده است | خواهیم شد ز قامتِ او سر بلند هم
زینسانکه تند میرود آں شهسوارِ حسن | مشکل اگر رسیم بگردِ سمند هم

امروز یار جلوه کنان آمد و گذشت — خوش دلپسند بود عجب دلپسند هم

ناصح گذار پند که **فیضی** ز عشق شد
وارسته از نصیحت و فارغ ز پند هم

کردی اکرام عاشقاں به سلام — وعلیک السلام والاکرام +
آمدی در مقام عشوه و ناز — از کجا آمدی کجاست مقام +
سرو را بین که در چمن کرده — بهر تعظیم قامت تو قیام +

فیضی از عاشقان نکته سراست
میتوان یافت از ادای کلام

خوش آنکه وصف جمال تو روبرو گویم — درازی شب زلف تو موبمو گویم
صبا کجاست که زلف از رخت بر اندازد — روا بود که ترا شوخ تندخو گویم
دمے که یاد کنم همدمان میکده را — گه از پیاله که از خم که از سبو گویم

ازان میان و دهان میکند سخن **فیضی**
بیا که با تو رموز خیال او گویم

زمن گردانده رو آن مه چه سازم — عجب برگشته روزم وه چه سازم
گذشت از پیش من غافل چه گویم — نشد از حال من آگه چه سازم
دلا ایوان وصل او بلند است — کمند همتم کوته چه سازم

چه میپرسی ز من **فیضی** ره زهد
چو از مسجد شدم گمره چه سازم

کوهکن را تیشه دادیم و کار آموختیم — طرح نقش تخته سنگ مزار آموختیم

کارگاہِ چشمِ ما رنگیں بود از خونِ دل
نیست ما را اختیارِ خود بفنِّ عاشقی
ما ز پیرِ عشق ایں نقش و نگار آموختیم
نکتہاے عشق را بے اختیار آموختیم

فیضی از اشعارِ خود خواندیم پیشِ ہر کسے
دوستاں را چند حرفِ یادگار آموختیم

بے تو من زیستن نے خواہم
ہمہ خواہند و من نمے خواہم
ہر کجا زلف و عارضِ تو بود
سنبل و نسترن نمے خواہم
رخصت آں دم کہ مے شود گلگل
سمن و یاسمن نمے خواہم
تا نہ بینند روے تو دگراں
شمع در انجمن نمے خواہم

دلِ صد پارہ بس بود **فیضی**
چاک در پیرہن نمے خواہم

ما بکویش خراب یک نظریم
نظرے میکنیم و مے گذریم
نگرانست دیدۂ دلِ ما
کہ چرا سوے تو نمے نگریم
ناصحا زہد پیشِ تو ہنر است
بگذر از عیبِ ما کہ بے ہنریم
گاہ در مسجدیم و گہ در دیر
بتمناے دوست در بدریم

فیضی از ما مجو طریقِ صلاح
زاہداں دیگرند و ما دگریم

حریفاں رہِ دیر کردند گم
فَوَیْلٌ لَّھُمْ ثُمَّ وَیْلٌ لَّھُمْ
چنیں بیخود از مے کجا میشدیم
گر از خاکِ مجنوں نمے بود خم
بصحراے ہجراں نراندیم رخش
کہ نشگافت از خارِ بیداد سم

دمے باتو بنشینیم آسوده دل — که گردوں ہماندم بگفتا که قم

پے دوست فیضی کساں یافتند
که گردند خود را دریں راه گم

اے دہانِ تو نقطۂ موہوم — ہمہ اسرارِ غیب ازو معلوم
چوں دہانِ تو ہیچ نتواں یافت — زانکه او نادریست کالمعدوم
فہمِ ہرکس بآں میاں نرسد — عقل حیراں بود دریں مفہوم
قصۂ عاشقی مگو اے دل — بگذار ایں خصوص را بعموم

فیضی اسرارِ عشق را ہرگز
نتواں یافتن بہ کسبِ علوم

دوش ماہے را براہے یافتیم — سالہا گشتیم و ماہے یافتیم
از فلک بودیم عمرے دادخواہ — ناگہاں در راہ شاہے یافتیم
سجده آوردیم بر خاکِ رہش — شکر لله قبلہ گاہے یافتیم
سوئے ما یکبار دید از عینِ لطف — صد عنایت از نگاہے یافتیم
سالہا بودیم با غم مبتلا + — از بلائے غم پناہے یافتیم
پیشِ روئے اوکه چوں گلزار بود — خویش را چوں برگِ کاہے یافتیم

فیضی از باغش چساں خندید گل
تا ازیں گلشن گیاہے یافتیم

صحبت از بے اختیاری گر نگاہے کردہ ام — آں چناں رنجیدہ گویا گناہے کردہ ام
جانِ من خوش نیست ایں مقدار رنجیدن ترا — گرمنِ بے صبر و دل پیشِ تو آہے کردہ ام

بود مقصودم که عشق خود نهان دارم ز خویش ‌ ‌ گر گذر بر آستانت گاه گاهی کرده‌ام

بر سر راه خودم بینی و غافل بگذری ‌ ‌ زین روش بگذر که من هم فکر راهی کرده‌ام

فیضی آن رند گدا طبعم که در طرز غزل
عرض حال خود به پیش پادشاهی کرده‌ام

دل نهادی بدل آزاری یاران قدیم ‌ ‌ جان من با دگران خاص بکن لطف عمیم

هر که سر از خط حکم تو چو کاغذ پیچید ‌ ‌ سرش از تیغ جفا همچو قلم باد دو نیم

شب هجران اگر آشفته دماغم چه عجب ‌ ‌ که شمیم سر زلف تو نیاورد نسیم

نیست جز سینهٔ تو خورشید رخت در عالم ‌ ‌ که گهی نار خلیل است گهی نور کلیم

ساقیا قول حکیم است بنوشیدن می ‌ ‌ بود آیا که در آید بعمل قول حکیم

کرم و مرحمت پیر مغان می آید ‌ ‌ باده در ده که خداوند کریمست و رحیم

فیضی از پیر مغان فیض اگر میخواهی
توبه از زهد ریا کن که گناهیست عظیم

با این دل نا عاقبت اندیش چه سازم ‌ ‌ با چشم سخن ناشنو خویش چه سازم

خونابه تراوش کند از هر بن مویم ‌ ‌ با این نمکینان و دل ریش چه سازم

از گل بدنان منفعلم خار چه نالم ‌ ‌ از نوش لبان میرسدم نیش چه سازم

آنجا که تو ساغرکشی به سر عاشق ‌ ‌ مستانه سر خود ننهم پیش چه سازم

من خود سپر انداختم از عجز و لیکن
با عربده جویان جفاکیش چه سازم

با هیچ امید از گل اندیشه کشیده‌ایم ‌ ‌ در سینه دل خود برگ و ریشه کشیده‌ایم

از سرد دلی بوی دم گرم نه آمد — بس نعرهٔ مستانه درین بیشه کشیدیم
انجم ز ستمگاری ما باز نماندند — هر چند برین سنگدلان تیشه کشیدیم
آهن جگران تاب نیارند نیارند — جورے کہ ز دوران جفا پیشه کشیدیم

فیضی همه چون موج پدید آمد و گم شد
هر نقش که بر صفحهٔ اندیشه کشیدیم

دوش از فروغ می ره مهتاب میزدم — تا صبحدم بر آتش خود آب میزدم
از من کمند طرهٔ ساقی نبود دور — دستے اگر بعالم اسباب میزدم
مقصود جام باده و ابروے یار بود — کاول سر نیاز به محراب میزدم
هر که ہم بدور لب جام میرسید — کوئے سر بخنجر قصاب میزدم
تاثیر دام راه قدس داشت ساز من — راه هزار عقل بمضراب میزدم

فیضی شگفته بود من از باغ خاطرش
بوی بمغز عشرت احباب میزدم

شب بر امید وصل در خواب میزدم — وز خون تازه بر در دل آب میزدم
می در قدح لبالب و خون در گلو گره — تا صبحدم خروش جگرتاب میزدم
بختم با آسمان و زمین روے جنگ داشت — ناوک بماه و دشنه به مهتاب میزدم
برروے دولتم در گنجینه باز بود — من هر زبان بگوهر شب تاب میزدم
گل زیر پای فتنه بر اقبال میشدم — ساغر بدست خنده به سیماب میزدم

فیضی سحر ز سینهٔ من رخت بسته بود
گر ناگهان چو فتنه در خواب میزدم

خط سبز لب جانان دیدیم | طوطئی در شکرستان دیدیم
گرد باغ رخت آغاز بهار | سبزه بر طرف گلستان دیدیم
خوان حسن تو چو آراسته شد | سبزئی گرد نمکدان دیدیم
لب تو چشمهٔ حیوان بود است | خضر بر چشمهٔ حیوان دیدیم
سایهٔ خط چو بر آن لب افتاد | کفر همسایهٔ ایمان دیدیم
فتنه شد خط تو در دور لبت | بوالعجب فتنهٔ دوران دیدیم

فیضی از خط لب او در دل
زنگ بر آئینهٔ جان دیدیم

ز چشم خواب بندش فتنه را بیدار می بینم | بلا معزول می یابم اجل بیکار می بینم
شدم محو تماشای رخش گو جلوه کمتر کن | قیامت گو مشو قایم که من دیدار می بینم
ز بیدادش چنان شد زندگانی تلخ در عالم | که دیگر خضر را از عمر خود بیزار می بینم
مده کو پرده دار کعبه هرگز در حرم راهم | که من دیدار بیرون از در و دیوار می بینم
مگر بر شاخ گل بانگ اناالحق می زند بلبل | که چون منصور آن سرمست را بر دار می بینم
سبو خالی شد و افتاد دست از کار ساقی را | هنوز آن مست را در کار خود هشیار می بینم
مرا در پیش آن بت سجده کردن کی روا باشد | که از ایمان گره در رشتهٔ زنار می بینم
ملامت را بکویش گرمی هنگامه می یابم | قیامت را ز نقش گرمئی بازار می بینم

خدارا نامهٔ بستهٔ **فیضی** مخوان قاصد
که افسون جنون در طی این طومار می بینم

من دفتر کون و مکان یک یک مفصل دیده‌ام | اوراق تقویم فلک جدول بجدول دیده‌ام

لوحِ ازل بخشاده ام سرِّ ابد دانسته ام
تفسیرِ هستی کرده ام آیاتِ منزل دیده ام

نقشِ هیولی بسته ام تکمیلِ صورت داده ام
پا به پایه گشته ام اعلیٰ و اسفل دیده ام

در چشمِ عارف از ازل فرقے نباشد تا ابد
اول در آخر خوانده ام آخر در اول دیده ام

یک نقطهٔ وحدت بود بر تختهٔ هستی عیان
نقاشِ معنی بوده ام خطِ مسلسل دیده ام

زنگارِ هستی کے بود در گوهرِ والاے من
آئینه روشن دلم کز عشق صیقل دیده ام

فیضی بلوحِ نیستی بر عقل خط درکش که من
درکارگاهِ عاشقی دانش معطل دیده ام

در عشق بجز راهِ تمنّا نکشودیم
یک عقده بجز آبلهٔ پا نکشودیم

از کوه بجز نالهٔ پنهان نگذشتیم
تا چشمهٔ خون از دلِ خارا نکشودیم

خون بست گره در دلِ سودا زده لیکن
هرگز گره از زلفِ چلیپا نکشودیم

آن غنچهٔ لب بستهٔ گلزارِ حیاتیم
کز بادِ روان بخشِ مسیحا نکشودیم

از عرصهٔ امید نظر بسته گذشتیم
چشمِ هوس از بهرِ تماشا نکشودیم

ابنای زمان قابلِ پیوند نبودند
بر خلق درِ خلق و مدارا نکشودیم

فیضی ز ازل دست ادب بستهٔ عشقیم
یعنی کمرِ شاهدِ رعنا نکشودیم

مسلمانان ز خوے نازکِ دلدار میترسم
همه ترسند از اغیار و من از یار میترسم

میرا اے همنشین شبهاے مهتاب بکوے او
که من دیوانه ام از سایهٔ دیوار میترسم

مبادا ز اضطرابِ من دلِ تو آشناے من
ازین بے طاقتی میترسم و بسیار میترسم

دلم جمعست از مردم فریبی هاے ابرویش
ولے از فتنهٔ آن غمزهٔ خونخوار میترسم

ندانم چون برآید کارِ من با چشم و زلفِ او — ازآن عیاره می لرزم وزان طراره می ترسم

ندارم زهرهٔ دیدن بسوی ناتوان چشمش — رفیقان خنده زن بر من که از بیماره می ترسم

خدارا طعنه بر دمهای سردِ من مزن فیضی — که من مشتِ خسم از آهِ آتشباره می ترسم

ردیف نون

عید است عالم را دگر از جلوه بی آرام کن — در میلِ قربان باشدت از غمزه قتلِ عام کن

با چشمِ کافر دل گذر بر صف نشینانِ حرم — گر بشنوی تکبیر او دعا صد دره هر او دشنام کن

قندیل سوزِ کعبه را صد شعله در خرمن بکن — محراب سازِ قبله را صد رخنه در اسلام کن

برقِ جمالت بس بود از بهرِ عالم سوختن — گر زان نسوزد از دلم یک شعله آتش وام کن

چون عاملانِ ناز را سازی بهر جا نامزد — آن غمزهٔ بیباک را سر فتنهٔ ایام کن

خورشید روی من بگه بگذر بسوی عیدگه — همراه و از تیغ نگه صد قتل در هر گام کن

عید است فیضی تا بکی خونابه چشم در کشی — امروز در بزمِ طرب بنشین و می در جام کن

ترکِ ستمگارِ من عربده سازی مکن — از پی تاراجِ دل دست درازی مکن

طفلی و ناکرده کار در صفِ مردان مرو — پرده نشینی هنوز معرکه تازی مکن

پایهٔ خوبی نگر سوی رقیبان مبین — خسرویت داده اند سفله نوازی مکن

طالبِ نظاره ایم پرده افگن ز روی — پیشِ صفِ راستان شعبده بازی مکن

زاهد ازین شست و شو پاک شدن مشکل است — تا دلت آلوده است خرقه نمازی مکن

غمزهٔ جادوگری بسته لبم از فسون — ای نفسِ آتشین سینه گدازی مکن

فیضی اگر عاشقی حرف تکلف گذار
تا سخن ساده هست نقش طرازی مکن

ای بجوی غرق تیغ نکهت غمزه زنان — سپر انداخته چشم تو ناوک فگنان
نازم آن تنگ قبا را که ز رشک قد او — پیرهن گشته کفن در بر گل پیرهنان
آرمیدند شهیدان تو بر بستر خاک — چه غم از حلهٔ فردوس باین بی کفنان
پند گو منع من از عشق نکویان چه کنی — نقش بت محو نگردد ز دل برهمنان
از اسیران تو کس نیست بجان کندن من — سنگ فرهاد فزون آمده از کوهکنان
سیر دیدم بتماشاگه گلزار که من — غنچه سان تنگدلم از غم نسرین بدنان

بعد ازین شب همه شب فیضی و زهر آشامی
نوش جان بادمی نوش بشیرین دهنان

چنین که اشک جگرگون رود ز چشم تر من — جگر گداخته شد از تف درون جگر من
تو نازکی نتوانی نشست در دل گرمم — بیا بدیده و بنشین چو نور در نظر من
غریب و بیکسم افتاده دور از سر کویش — بغیر جان که برآید که میبرد خبر من
سحر گهان چه عجب گر زند در دار نباله — که خواب میبرد از مرغ ناله سحر من
بتلخ عیشی من در زمانه نیست حریفی — چه زهر بود که آمیخت بخت در شکر من
همای زلف تو بر اوج حسن بال زنان شد — مباد سایهٔ اقبال او جدا ز سر من

نمیشوند بتان نرم دل ز گریهٔ فیضی
دریغ سنگدلان غافلند از گهر من

زهی طراوت بنا مشکین غزالان — بسرو تو پیوند نازک نهالان

بغیر از اسیران زلفت که داند	پریشانی حال آشفته حالان
بسامان من در جهان کس نبودے	اگر ترک چشمت نے کرد نالان
از آن سرکشند از تو سرو و صنوبر	که کوته بود فکر بے اعتدالان
بچشم عزیزان مرا خوار دارد	به پیرانه سالی غم خورد سالان
ببانگ درا گوش لیلے چو پر شد	چه داند که چونست مجنون نالان

بتان گرم رقصند بر شعر فیضی
زہے جادو آموز جادو خیالان

اے چشم تو شهرتیت پرستان	زلف تو سواد کافرستان
در فتنه گری دو چشم شوخت	ابروے ترا ز زیر دستان
در چشم تو صد هزار غمزه	هر غمزه بصد هزار دستان
دیدیم ز قامت بلندت	آن فتنه که میکند به پستان
در زلف دلے که مانده بودے	ہمچو سر زلف تو شکست آن
مائیم و هزار گریهٔ خون	نے گریه که سر دهند مستان

اے طالب دوست ہمچو فیضی
گر سر دو جہان دہند مستان

بیا در رونق بازار بشکن	بچشم باغبانان خار بشکن
ز حد بگذشت ناز کج کلاهان	بشوخی گوشهٔ دستار بشکن
که باشد یوسف از خلوت برون آے	غرور شاهد بازار بشکن
قدح نوشان ز بیش کعبه بگذرد	ز بد مستی در و دیوار بشکن

اگر خواہی شکستِ عالمے را
دلم را بشکن و بسیار بشکن

گرہ از زلف عنبر بوے بکشاے
بہوے طبلۂ عطار بشکن

بہار آمد بیا فیضی چمن را
بنوکِ خامہ رنگِ کار بشکن

ہر کس کہ داد دل بتو خوں در دلش مکن
صیدے کہ رام ساختۂ بسملش مکن

در بزمِ او کہ کاسۂ سر میکشند مے
اے بوالہوس برو ہوسِ محفلش مکن

اے رہ نورد بادیۂ کعبۂ اُمید
رہ دور میشود سخن از منزلش مکن

مجنوں ببوے لیلے اگر میکشد دلت
جز جذبِ شوق ناقہ کشِ محملش مکن

گرداب فتنہ است دریں بحرِ موجِ خوں
گوہر نچیدہ آرزوے ساحلش مکن

طاؤس چشمِ بستت سزاوار اوجِ قدس
دریاے نغز عالمِ آب و گلش مکن

فیضی چنیں کہ جرعہ کشِ مجلسِ تو شد
عقل از سرش ربا و ز خود غافلش مکن

شرطست جاں بیادِ رخِ یار باختن
شطرنج غائبانہ بدلدار باختن

کاریست عشق بر سرم افتادہ بیتواں
نقدِ حیات در سرِ ایں کار باختن

سودائیانِ عشق تو دارند آرزو
صد خانماں بہر سرِ بازار باختن

تا خود کدام نقش ازیں پردہ رو دہد
بائیم و عشق با در و دیوار باختن

منصوبۂ کجاست کہ خواہم دریں بساط
گنجینۂ دو کون بیکبار باختن

خوشوقتِ پاکباز حریفے کہ ہمچو من
رندِ بساط گشتہ ز بسیار باختن

فیضی حریف شعبدہ بازی گرفتۂ
سر طشت با حریفِ تہیتیار باختن

مطرب از سازے دلم خرسند کن / ناخنے گر میتوانی بند کن

گر ز قانون تو تارے بگسلد / رشتهٔ جانم باو پیوند کن

ساقی از می چند باشم تلخکام / خندهٔ زان لعل شکر خند کن

از تمنا خنده ئی بهر هوش مرا / بیخودم زان بادهٔ گلقند کن

ترک من سنگرانهٔ چشم سیاه / جانب عاشق نگاهے چند کن

گرچه میدانم نگردی آشنا / یک نگاهے آشنا مانند کن

چوں به فیضی نقش رسوائی نشست
پندگو برخیز و ترک پند کن

مستانه قدم نه بگل و لاله خرامان / کز شرم تو طاوس کشد پای بدامان

دوش سینه زدی بر سر ما جام نگردی / اندیشه ز بدمستی خونابه بجانان

ما ئیم و تهی دستی کونین که عشقت / هم بیدل و دین خواهد و هم بی سر و سامان

از ما گسل سلسلهٔ مهر که بستند / پای دل ابدال بزنجیر سلامان

خونابه گره میشود امشب بگلویم / این بادهٔ گوارا بلب سوخته کامان

آن کز نفسش بوے دل سوخته آید / دل سوختگانش بشمارند ز خامان

تو از دل ناکام طلب باش که فیضی
کام دو جهان یافت ز نایافته کامان

جوشیده و ناغم چه گل تازه رس است این / گل کرد جنونم چه بهار هوس است این

زنهار دلا برگ و نوایت نفریبد / اے مرغ نه هش باش که گلگون قفس است این

تنها ز سر جوشش هوس من نخروشم / نه جرعهٔ بدمستی بسیار کس است این

یک جلوه بفرو افگن امروز بس است این | از شهپر عنقا است نه بال مگس است این

صحبت بدریوزه گری نفس تو +
فیضی نفست گرم چه فیض نفس است این

ایکه لب زیر چه سد میکردی و لب پر کین | کرشمه در جیب داری مارها اندر آستین

از فسون سازی بے ترکیب معجون نفاق
داده جلاب هلاهل را قوام انگبین

رخسار تست مصحف فرخنده فال من
صورت نبسته از قلم صنع در ازل
هر لحظه از تو مهر و وفا میکنم طمع +
سالے گذشت و ماه من امشب گذر نکرد

کلک قضا نوشته در وجه جمال من
جز نقش عارض تو بلوح خیال من
بنگر خیال باطل و فکر محال من
اے واے گر چنیں گذرد ماه و سال من

فیضی مرا بدر سر رفتن دگر چه شود
چوں قلقل شراب بود قیل و قال من

از مے کهنه یافت پیرهن
چوں خط دور جام نیست خطے
جام بر دست نه که بنماید
ساقی ما که عقل ازو نیست است
همه حیران طلعت اویند
حیرتے دارم این که در دهنش
فیضی از غیب میکند سخنے

سر و بن زین جهان بے سر و بن
که نوشتند بر صحیفه کن
نجم افلاک چوں سیر ناخن
کل شی فی وصف ذاته الالسن
حار فی نور وجهه الاعین +
صد سخن هست و غیب جا سخن
سخن نارسیده غیب کن

ای ماهِ رخت قبلهٔ خورشید جبینان
ابروی تو محرابِ دلِ گوشه نشینان

بس گوشه گزیدیم ولی چشمِ تو آخر
شد باعثِ آوارگیِ گوشه گزینان

در خواب کسی حالِ مرا یاد ندارد
این واقعه نشنیده‌ام از واقعه بینان

عشاق بمیخانه و زهاد بمسجد
در عشرتِ آنان نگر و محنتِ اینان

ای دوست مجو جز غم و اندوه ز فیضی
از شادیِ ایّام چه دانند حزینان

ای بیخبر بورطهٔ عالم نظاره کن
او را کناره نیست تو از وی کناره کن

خواهی که آفتابِ سعادت کند طلوع
هر شب زگریه دامنِ خود پرستاره کن

رخشِ فلک خوش است بنه پای در رکاب
بشتاب و سیرِ عرصهٔ عالم سواره کن

میخواهی از طبیب ترا چاره رسد
بیچاره باش و ترکِ تمنای چاره کن

زاهد همیشه سر بگریبان چه میبری
بهرِ خدا که خرقهٔ سالوس پاره کن

گر میشوی مریدِ خراباتیانِ عشق
بر آستانِ پیرِ مغان استخاره کن

فیضی اگرچه وصل بیکباره بیش نیست
باری تو آرزوی دلِ خود دوباره کن

خاست طوفانِ بلا رو بیکتائی کن
کشتیِ باده درین حادثه دریائی کن

خاست طوفانِ غم ازمی طرب افزائی کن
کشتیِ باده بموج افگن و دریائی کن

آتش است آتشِ طوفان که تو حسنش خوانی
دیده را بانگهِ دور تماشائی کن

همدمی نیست کزو بوی وفا میشنوند
روی از بزم کش و خوی به تنهائی کن

چه کنم ز گریه نتوان دمِ وصل چاره کردن
که نشسته چشم نتوان بخشش نظاره کردن

منِ کوی بی‌نیازی که بود طریقِ عاشق
ز هوا جدا نشستن نه هوس کناره کردن

ره و رسمِ پاکبازان نبود بعشوه سازان
هوسِ نظاره پختن نظرِ دوباره کردن

سپردم زقیدِ دلها در کمندِ عنبرین مویان
که من همچو سلیمانان به زنجیرِ پریرویان

تو میدانی که آتش در من افتاد است میسوزم
کدام آتش که خاکستر شدم زین آتشین خوبان

بخندد ای روزگار امروز بر حالم چه می‌بینی
بناکامی ز خود کامانِ عالم کامِ دل خوبان

خوش آن گلگشت کز هستی بگیرد گلستان گردم
حریفان مست از بوی گل و من مست گل بویان

ملامت بر زلیخا چون پسندم وه چه خوش بودی
بجای کف بریدی گر زبانِ طعنِ بدگویان

غبار آلوده می‌آیم ز گردِ راهِ رسوائی +
دلم گم گشته را جویان رهِ گم کرده را پویان

بپای خود نمی‌کردم گرفتارِ هوس لیکن
جنون انگیز میکرد این ز زنجیرِ گیسویان

مترسان ای ملامت گر ز حرفِ عشق فیضی را
که من این حرف میگویم بجوشِ خود زبان‌شویان

ساقی بیک دو جرعه مرا تر دماغ کن
وز لاله گون پیاله دلم باغ باغ کن

عهدِ بهار و عهدِ جوانی غنیمت است
گل در شراب افگن و مَی در ایاغ کن

مهمانِ ماست حور و شذا مشبای نسیم
فردوس را ازین خبرِ تازه داغ کن

شمع ایستاده پا به شبستانِ عیش نه
شاهد نشست روی به مهدِ فراغ کن

ای آنکه از دلم طلبِ صبر می‌کنی
امروز در زمانه که دارد سراغ کن

آوازه بلند درین باغ می‌خرند
ای عندلیبِ نغمه‌سرا بانگِ زاغ کن

فیضی چه شد که از دلِ گم گشته فارغی
هان جست و جوی این گهرِ شب چراغ کن

امروز نیست همچو تو مستی ز دستِ حسن
مستِ شرابِ مستیِ جوانی و مستِ حسن

می زیبدت در انجمن دلبران سری
بنشین چو پادشاه بصدرِ نشستِ حسن

زلفِ تو می کشید دلِ عالمی بخود
زان پیشتر که عشق شود پای بستِ حسن

تا دلبران کمانِ ستم کرده اند زه
چون غمزه ات نجسته خدنگی ز شستِ حسن

بگذر بباغ جلوه کنان سروِ نازِ من
تا شاخِ گل ز دستِ تو یابد شکستِ حسن

فرقست در پرستشِ ما و امامِ شهر
او خود پرستِ صومعه ما بت پرستِ حسن

فیضی فتادهٔ قدِ شوخیست کز غرور
خورشید را بجلوه کند زیر دستِ حسن

دگر عید آمد ای ترکِ پریوش عزمِ میدان کن
کمیتِ باده را چون رخشِ رستم گرم جولان کن

اگر ناگه ز سربازانِ میدان گرد برخیزد
سمندِ گرم را در جلوهٔ مستی خوی افشان کن

ز کشتِ آرزو یک سبزهٔ شادی نمی روید
سمومِ خشکسالی گرم شد از باده طوفان کن

بروزِ عید چندین چیست با من چینِ پیشانی
بدشنامم لبی بگشا و عالم را گلستان کن

مرا گو خار در دل بشکن و خاشاک در دیده
تو با هر بوالهوس ریحان بجیب و گل بدامان کن

برافروزان رخ و خنجر برغمِ غیر بر من زن
بیارا بزم و دشمن را بخونِ دوست مهمان کن

هوای رقص دارد در میانِ خاک و خون فیضی
چه حالست قربانت شوم برخیز و قربان کن

ردیف واو

چناں تنگست از شیریں لباں تنگیِ دہانِ او
کہ از تنگی نمے آید بروں حرفا ز زبانِ او

بزورِ قامت و اندازی آں ابرو کماں نازم
کہ جز تیرِ قضا ننہاد گردوں بر کمانِ او

نگاہش بر زمیں افگند خلقے را چہ سحر است ایں
کہ کارِ صد توانا کرد چشمِ ناتوانِ او

گمانش اینکہ دارم طاقتِ فریاد و خاموشم
مسلماناں چہ سازم با نگاہِ بدگمانِ او

تصور چوں توانم کرد حسنِ او ز سر تا پا
کہ مو سی گشتم از اندیشۂ موی میانِ او

بود چشمش چناں گلگوں کز آں خوں میچکد گوئی
ہمیں از مجمعِ عاشق کشاں باشد نشانِ او

بگفتم جاہلے وہ یکدو روزے قبلِ **فیضی** را
بگفتا بازنامم گر اجل گردد زمانِ او

خوش آں زماں کہ یکے بود خانۂ من و تو
نبود راہِ جدائی میانۂ من و تو

تو تیغ بر کف و من سر بکف ہمیں باشد
میانِ اہلِ محبت نشانۂ من و تو

اگر وفاے من و بیوفائیت اینست
بیادگار بماند فسانۂ من و تو

تراست شعلۂ حسن و مراست آتشِ عشق
بہم بلند بر آمد زبانۂ من و تو

حدیثِ لیلی و مجنوں شنیدہ میگویم
کہ فتنہ خیز تر آمد زمانۂ من و تو

دلا من و تو بہم زار زار بنالیم
ببزمِ عشق خوش است ایں ترانۂ من و تو

جوابِ ایں غزلِ تازہ ام بگو **فیضی**
ہمیں بود جدلِ شاعرانۂ من و تو

من در طلبِ دل شدہ دل در طلبِ تو
آوارۂ عالم شدہ ایم از سببِ تو

بر سدرہ و طوبی بہمہ پاے و لیکن
کوتہ بودم دست ز شیریں رطبِ تو

مستیِ حریفاں ہمہ از بادۂ تلخ است
من مستم ز تلخی کہ بر آید ز لبِ تو

ای ناقه دلت سوخته بر نالهٔ مجنون
دائم نبود بیهده شور و شغب تو

نی مرده مرا خواهی و نی زنده گذاری
درمانده ام ای شوخ بخوی عجب تو

شد تیره جهان در نظرم روز جدائی
این روز سیه دیدهٔ بینا و شب تو

فیضی نگه و سبد مت چیست بر ویش
ترسم که برنجد ز طلب بر طلب تو

شهسوار عشق آمد ای سرم پامال او
صد بلا در پیش و صد آشوب در دنبال او

شمع در فانوس از آن باشد که شبهای وصال
پر زنان پروانه چون آید بسوزد بال او

گر نگوید حال خود عاشق ز حیرت پیش یار
خامشی گاه تمنا بس زبان حال او

محمل عمرم بملک نیستی نزدیک شد
ای اجل وقت است اگر آئی باستقبال او

این که از خال رخش داغ دل من تازه شد
جز سیاهی دیده ام رنگی دگر از خال او

نی همین مجنون بپا افگند زنجیر جنون
پای لیلی هم بزنجیر است از خلخال او

ای ملک در خاک از فیضی چه میپرسی که نیست
غیر حرف نوخطان در نامهٔ اعمال او

ای عقل بجو وهم برو ای من فدای تو
جا نیست این که من نیم اینجا چه جای تو

داری هوای جلوهٔ گم گشتگان دل
سر میدهد بباد فنا نقش پای تو

در دشت آرزو نبود هیچ دام و دد
راهیست این که هم ز تو خیزد بلای تو

مشکل که سیل دیده بگردش در آورد
طوفان نوح می طلبد آسیای تو

ای عشق رخصت است که از دوش آسمان
بر دوش خود نهیم علم کبریای تو

با آشنای خود نبود آشنائیم
بیگانه شور من که شوم آشنای تو

گر در گلیم مے طلبی معنیٔ فنا | رو رو که هست هر سر موے فدائے تو

احسنت فیضی این گل خلوت شگفته باش
تو در هوائے خود و جهاں در هوائے تو

اے بلا بر جانم از بالاے تو | در سویداے دلم سوداے تو
تیغ بر کف چند مستغنی روی | عالمے را کشت استغناے تو
از همه بیگانه مے سازد مرا | با رقیباں آشنائیهاے تو
جاے آں دارد که آئی جانِ من | در حریم دل که آمد جاے تو

زاهدا امروز چوں فیضی شدم
فارغ از اندیشهٔ فرداے تو

بزم نشاط دوراں چوں نیست جاودانه | ساقی بده پیاله مطرب بزن ترانه
صراف ذات عشقیم از ذاتِ ما چه پرسی | پیداست گوهرِ ما از اشک دانه دانه
زاهد بدورِ چشمت بیمار ساخت خودرا | تا بهرِ باده خوردن پیدا شود بهانه
گاهے ز سوے لیلےٰ تا نامه بیارند | مرغاں بفرقِ مجنوں کردند آشیانه

فیضی صریرِ کلکت بسیار دلنواز است
گردوں بچرخ آمد زیں صوتِ عاشقانه

خطت برآمده اے ماه چارده ساله | ندیده است کسے آفتاب در هاله
بدورِ خطِ تو اے نوبهارِ حسن دریغ | که گشت دیدهٔ نجم سفینه چوں ژاله
فتاده اند بصحراے غم شهیدانت | بچاک سینه و داغ فراق چوں لاله
اگر نه دردِ دلم در سگِ تو کرده اثر | چراست این که مرا بیند و کند ناله

چه باک فیضی اگر جامهٔ تو چاک نمود
چو دل ز تیغ بلا شد هزار پرکاله

تا ز خط لعل لب خود عنبر افشان کردهٔ — آبحیوان را بخاک تیره یکسان کردهٔ
داده برباد زلف خود بمستی هر زمان — خاطر جمع گرفتاران پریشان کردهٔ
صد دل عشاق را از یک نمودن بردهٔ — آفرین بر تو عجب کاری نمایان کردهٔ
کشور دل جلوه گاه تست ای سلطان حسن — گرچه این معموره از بیداد ویران کردهٔ
خرقه پوشان را که بر چرخ آستین افشانده اند — پیرهن چاک از گریبان تا بدامان کردهٔ
نیست گر طبع ترا نسبت بحیوان ای رقیب — نسبت آن لب چرا با آبحیوان کردهٔ

فیضی از هندوستان جای دگر کم میروی
همچو طوطی جای خود در شکرستان کردهٔ

گره زلف را گشاد مده — دل در او بسته ام بباد مده
بینوائی ما بغمزه مگو — مست ما را سرود یاد مده
لب گشودی و بیخودم کردی — ساقیا می ازین زیاد مده
بتو ای پادشاه حسن که گفت — که مرادی بنا مراد مده
با رقیبان که گر بهند ز عشق — راه بیداد گیرو داد مده
واعظا رند بی سرو پائیم — یادم از مبدا و معاد مده

طوطی هند چون توئی فیضی
زاغ را ره درین سواد مده

ای آنکه چون زمانه بما مهربان نهٔ — برعکس آرزو چه روی آسمان نهٔ

خوش دور دور میگذری از کنار ما
این دوری از کجاست بہ تو امان نہ

ز مدح شاہ بود خامہ را زبان کوتاہ | فغاں کہ قصر بلند است و ریسماں کوتاہ

ز کنگر شرف و پیش طاق اجلالش
کمند دانش ما سست و ریسماں کوتاہ

بیا ساقی ز خود آگاہیم دہ | شراب بزم اکبر شاہیم دہ
شراب گرم و رخشاں ہمچو خورشید | بپای تخت ظل اللّٰہیم دہ
نوید بخت کز شوقش بر قصیم | ز عشرتگاہ شاہنشاہیم دہ
مے کآمد حبابش خرگہ شوق | بروے شاہد خرگاہیم دہ
دلم تاریک و من سرگشتہ در خود | چراغ می درین گمراہیم دہ
خرد جان مرا میکاہد از غم | نجات دل ازین جانکاہیم دہ

فسون عقل فیضی بس دراز است
ازین دستان زبان کوتاہیم دہ

صنمے در دل ما یافتہ راہ | نقش لا نفیتہ الا اثباہ
روے او مومن زنار پرست | زلف او کافر اسلام پناہ
طاق ابروے بلندش بنظر | صوفیاں را ز سر افگندہ کلاہ
ہندوے چشم وے از نیم نگہ | روے اسلام مرا کردہ سیاہ
ہرکجا باد غرورش جنبید | خرمن کعبہ پرستاں برکاہ
روے سفیدی اید در گیتیش | برخ طاعت ما نیل گناہ

فیضی از بت نشکیبد ہرگز
وَھُوَ مَا اٰمَنَ اِلَّا بِاللّٰہ

خوے عتاب آمیز را با مہر پیوندے بدہ
ہم عشوہ را منعے بکن ہم غمزہ را پندے بدہ

خوناب جوش سینہ را از پستہ عنابے رساں
شورابہ نوش دیدہ را از غنچہ گلقندے بدہ

تا کے ز بادام ترت عیشم بتلخی بگذرد
آں پستہ سربستہ را راہ شکرخندے بدہ

چشمت نہانی ریخت خوں وز رانکہ منکر میشود
آں ترک کافر کیش را با تیغ سوگندے بدہ

خواہی من دیوانہ را غیریں شود شور جنوں
سنگ ستم تنہا مزن دشنام ہم چندے بدہ

زیں آہنیں کوہ بلا بردار یارب از دلم
با ناتواں جان مرا صبر تنومندے بدہ

اے بخت ناساز اندکے بر حال فیضی رحم کن
ویں تیرہ روز عشق را خورشید مانندے بدہ

ماہ رمضاں رفتہ و شوال رسیدہ
رنداں بدر میکدہ خوش حال رسیدہ

در ہر چمنے جوش و خروش شدہ پیدا
وز ہر طرفے ساقی و قوال رسیدہ

خوبان گل اندام خرامندہ بگلشن
چوں گل ہمہ با پیرہن آل رسیدہ

بکشادہ در میکدہ و دست جواناں
مے بر کف پیران کہن سال رسیدہ

در عید کہ ایں گرد کہ برخاستہ کوہے
شاہ است کہ با دولت و اقبال رسیدہ

کیخسرو اورنگ نشیں اکبر غازی
کز دولت او بخت با جلال رسیدہ

ہم بہر مددگاریش اقطاب نشستہ
ہم بہر ہواداریش ابدال رسیدہ

عاجز شدہ فیضی ز شمار نعم او
ہرچند ز تفصیل باجمال رسیدہ

ما بدل سادہ ایم حسن پرست آمدہ | آئینۂ وحدتیم دست بدست آمدہ
جام نیالودہ ایم از مے و بیخود شدہ | بادہ نہ پیمودہ ایم ہرگز و مست آمدہ
خیز کہ در بزمِ شوق پائے بکوبیم مست | ما نہ دریں مجلسیم بہرِ نشست آمدہ
سنگدلاں را گنہ نیست کہ از دورِ چرخ | شیشۂ ناموسِ ما بہرِ شکست آمدہ
لے کہ بمعراجِ عقل آمدۂ بس بلند | رو کہ در ایوانِ عشق جائے تو پست آمدہ
ذوقِ شرابِ صبوح نیست بمدہوشِ عشق | کز دمِ صبحِ ازل مست الست آمدہ

محتسباں خود پرست برہمناں بت پرست
فیضی ما زآں میاں بادہ پرست آمدہ

بجز عشق در ملکِ دل رَہ مدہ | عناں در کفِ عقل کوتہ مدہ
دلِ خود مبر در تمنّا فرو | چناں یوسفی سر دریں چہ مدہ
سہیلِ سعادت گرت آرزو است | دگر تن بخوابِ سحرگہ مدہ
ازاں مے کہ نہ جرعہ نوشاں خورند | ببالا نشینانِ بے تہ مدہ
خرد در نیابد فروغِ نظر | نشانِ تجلّی باکمہ مدہ
نزیبد دولت در کفِ اہرمن | نگیں جز بدستِ شہنشہ مدہ

دلِ خویش فیضی مکن جائے غیر
صنم را درونِ حرم رہ مدہ

آں پری دست گریزاں ز منِ دیوانہ | شمع لرزاں بود از پرزدنِ پروانہ
صبر و آرام کجا گرد دلِ من گردد | آشنائی نتواں کرد بہر بیگانہ
مردمی ہا زسگِ کوئے تو دیدیم کہ یار | آزمودن نتواں تا نشود ہمخانہ

دل نخواهم که نزد پنجه به پیچش دلبر جان نگویم که نشد صرف ره میخانه
شیشهٔ چرخ از آن ماند درین بزم تهی که می عشق نگنجید درین پیمانه
در ره عشق زلیخا نه کم از مجنون است ای بسا زن که نهد گام وفا مردانه

فیضی از شورش طوفان غم آزرده مباش
قطره بی تلخی دریا نشود دُر دانه

امشب درآمد از در من ماه پارهٔ در خانه ام فتاد چو آتش ستارهٔ
هیهات این فروغ به ماه و ستاره نیست سر برزد آفتاب مگر از کنارهٔ
با چشم هندوی که نشیند بر آتشی با روی آتشی که ندارد شرارهٔ
در جلوه همچو سرو قدش سرکشیدهٔ در خنده همچو باده لبش مست کارهٔ
رخشنده گوهریست ز سر تا قدم چه عیب در گوش او اگر نبود گوشوارهٔ
خون شد دلم چو برزده از ساعد آستین میکرد کشتگان ستم را شمارهٔ

فیضی چو چاره ساز تو امشب نگشت یار
دیگر بغیر صبر ترا نیست چارهٔ

ای ترک غمزه زن که مقابل نشستهٔ در دیده ام خلیده و در دل نشستهٔ
آرام کردهٔ بنهانخانهٔ دلم خلقے درین گمان که به محفل نشستهٔ
من خون گرفته نیستم امروز ورنه تو خنجر بدست و تیغ حمایل نشستهٔ
کس را کجاست زهره که در دیده بیندت بدمستی و بعربده مایل نشستهٔ
خوبان شکسته رنگ خجل ایستاده اند هر جا تو آفتاب شمایل نشستهٔ
ای برق زهرخنده بکشتی نشستگان معذور دارمت که بساحل نشستهٔ

فیضی توئی عجب که باین گام آرزو
طی کرده راهِ هجر بمنزل نشسته

غمزه زنان ترکِ من روی بعشاق نه / از دیر گرمی در آ عربده بر طاق نه
صبح صفا دید کرد پرده ز رخ برکشا / منتِ صد آفتاب بر سرِ آفاق نه
حسن تو بے پرده به پرده منه در میاں / پرده اگر میکنی پردهٔ عشاق نه
ساغرِ زرین ناز بر سرِ محتاج زن / تازه ترنجِ هوس در کفِ مشتاق نه
نیست خطِ دورِ جام جز رقمِ سرنوشت / باده دمادم بیار قسمتِ میثاق نه
اے دل اگر عاشقی سلسله بر پا فگن / خانهٔ تقیید بگیر در رهِ اطلاق نه
شب شد و راهِ نیاز پُر ز نشیب و فراز / ناقهٔ امید را سلسله بر ساق نه
شربت آبِ حیات نیست گوارا اے دل / چاشنئ زهرِ مرگ در دلِ تریاق نه

فیضی ازین گفت و گو کم نشود جست و جو
معنی دل در دلست حرف در اوراق نه

چو افروخت لیلی چراغِ قبیله / شد از رشتهٔ جانِ مجنون فتیله
جهانے شود پُر ز مجنون و لیکن / جمالِ وفا نیست در هر جمیله
بزلفِ تو بستم دلِ پُر هوس را / که دولت نیاید بکف بے وسیله
مبیں خوار در گوهرِ اشک عاشق / که با جوهرِ جاں بود هم طویله
دلم گشت خوں از غزالانِ چشمت / زهے شیر چنگانِ روباه حیله
بپاے نظر کے رود ره نوردے / که از رشتهٔ عقل دارد عقیله
ز صبر و خرد رست در عشق فیضی! / چو مجنون که بیگانه شد از قبیله

چناں تاب مے روشنت ساختہ | کہ خورشید با روزنت ساختہ
چو دامن کشاں بگذری پا کشش | ز دستے کہ با دامنت ساختہ
قضا کرد از حسن آئینہ ات | چہ شد گر دل از آہنت ساختہ
عنانت بدستِ رقیبان و من | بگردِ رہ توسنت ساختہ
نہ از آب و خاکے بنازم بصنع | کہ از شکّر و مے تنت ساختہ
کسے بستہ مارا بفتراک تو | کہ آہوے شیر افگنت ساختہ

بہ فیضی کسے دادہ افسونِ طبع
کہ در غمزہ جادو فنت ساختہ

دردل آتش زدن از جانِ من آموختۂ | گرمی از آتشِ پنہانِ من آموختۂ
کار برہم زنی و عالمے آشفتہ کنی | گوئی از بختِ پریشانِ من آموختۂ
بینوائے غمِ دگراں با طرب آموختہ اند | بس کہ با کلبۂ احزانِ من آموختۂ
برق ریز است شکرخندۂ تو پندارم | کہ ز آہِ شررافشانِ من آموختۂ
غمزہ بدنام شد از غمزۂ شوخ تو ولے | رخنہ کردن دل از افغانِ من آموختۂ
سر و سامانِ خودت نیست زبس معذوری | کز دلِ بے سر و سامانِ من آموختۂ

فیضی ایں طرزِ دلاویز کہ داری بسخن
مگر از شوخ سخندانِ من آموختۂ

فصلِ بہار است و مرا در سر جنونِ تازۂ | گو مطربے نادر دمد در من فسونِ تازۂ
یارب دلست ایں یا جگر کز آتشم بگداختہ | کا مروز مے آید بروں از دیدہ خونِ تازۂ
ایں عشق مجنوں کش نزد تو سرکردہ راہیم | دانم کہ رہ گم کردہ ام زیں رہنمونِ تازۂ

گر شد فراہم ریش دل طعنم بہ بیدردی مزن | بشگافت کیں ریش کہن و اردورن تازہ

بزم مست و رندان نکتہ دان دیوان فیضی در بیان
مطرب غزل خواں ہر زماں بار غنون تازہ

بیا ساقی و جام مے بکف نہ | ز بزم تکلف بر طرف نہ
تہی از بادہ نتواں داشت ساغر | بیا اے ابر و گوہر در صدف نہ
حریفاں منتظر در بزم تا چند | قدح برکف گذار و رو بصف نہ
تو اے مطرب چو برخوانم غزل را | بصد آہستگی دستے بدف نہ
چہ شد گر بزم ما را شمع نبود | نظر بر بادۂ خورشید تف نہ
کمان فتنہ بر روئے دلم کش | خدنگ غمزہ را سوئے ہدف نہ

نماند یا تو نقد دہر فیضی
بدل چوں عشق گنجے بے تلف نہ

تو اے پروانہ ایں گرمی ز شمع محفلے داری | چو من در آتش خود سوز اگر سوز دلے داری
برو اے آشنا خود را سبک از بار ہستی کن | نہ دریائے محبت گر امید ساحلے داری
درون قدسیان خوں شد تعالی اللہ چہ صیادی | کہ چوں جبریل از ہر غمزہ مرغ بسملے داری
سفر با غمزہ را خوں ریختن تیغ از میاں برکش | کہ جا بکدست خونریزی و دست قاتلے داری
عجب نبود اگر خار مغیلاں دامنت گیرد | براہ کعبہ وصل ار بہ رہ اے منزلے داری
نہ مجنونی نہ مستے عاقل اے سر گشتہ ہجراں | کہ ہر دم گوش بر بانگ درائے محملے داری

شدی فیضی شہید یار شرمت باد اگر نالی
بمحشر ایں خونبہا بس کہ چوں او قاتلے داری

اینچنین بر سر یغما که توئی — فتنه آنجاست بهرجا که توئی

میتوانی شکنی صد صف حشر — اینچنین معرکه آرا که توئی

چه غم از روز قیامت داری — با همه فتنه و غوغا که توئی

آنکه خون ریخته پنهان ز همه — هست در چشم تو پیدا که توئی

آتش من نه فشانی هرگز — شعله افروز تمنا که توئی

نیست در معرکهٔ غمزه زنان — اینچنین در نظر ما که توئی

فیضی ارباب ملامت هستند
نه چنین عاشق و رسوا که توئی

تا سرمه بچشم ستم آلوده کشیدی — در دیدهٔ عاشق نمک سوده کشیدی

امروز باندازه قدح نوش که فردا — پرسند از آن می که نه بیهوده کشیدی

رفتی بسر خاک شهیدان محبت — دامان بسی مردم آسوده کشیدی

من در رهِ امید تو بر خاک نشستم — تو دامن ناز از من فرسوده کشیدی

ای دیده شدی شیفتهٔ عشوهٔ خوبان — هشدار که زهر شکر اندوده کشیدی

ای حلقه زن کعبه ز دست تو چه نالم — دستم ز در بتکده بیهوده کشیدی

فیضی ز غم دنیا و عقبی شدی آزاد
دست هوس از بوده و نابوده کشیدی

ملک میخوانندت خونخواره بودی — گلت میگفتم آتشپاره بودی

تو می خوردن ز خون خوردن ندانی — نفیست در جام خوش میخواره بودی

بیادت باد گر جور تو مردم + — تو ظالم پیشه در نظاره بودی

دلت مهر و وفا میخواست لیکن ‌‌ ‌ پرستِ خوے بد بیچاره بودی

تو بی آں آفتابِ آسماں سوز ‌ ‌ که عمرے پیش ازیں سیّاره بودی

بسے دل بردی و کس را خبر نیست ‌ ‌ چه ساحر شیوهٔ عیاره بودی

ترا در خانه می جستیم فیضی !

تو خود از خان و ماں آواره بودی

دارم هوس که جانِ شکیبا بمن دهی ‌ ‌ صبرے همه بگیری و تنها بمن دهی

جان و دلم گرفتی و میگوئیم برو ‌ ‌ منّت بجانِ دل اگر اینها بمن دهی

خوش نیست دل ربوده تغافل نمودنت ‌ ‌ یا پیش ازیں غمش بخوری یا بمن دهی

اے باهزار عشوه ز حسنت چه کم شود ‌ ‌ گر رخصتی نه بهرِ تماشا بمن دهی

در کامِ آرزو بطبرزد برابر است ‌ ‌ دشنام ہائے تلخ که عمداً بمن دهی

فیضی طفیلِ عشق خیالت بلند شد ‌ ‌ خواهم خبر ز عالمِ بالا بمن دهی

سرخوشاں غمزه زناں عشوه نمائے آئی ‌ ‌ چه کسی وز کجائی و کجائے آئی

گرم می آئی و دل میطپد از آمدنت ‌ ‌ غالباً از پے دل بردنِ ما مے آئی

در سرت تا چه خیالست ندانم که چنیں ‌ ‌ کج کله بسته کمر تنگ قبائے آئی

صبرِ من رفت دگر تند چرا میرانی ‌ ‌ جانِ من سوخت دگر گرم چرا مے آئی

وه چه جادوگری ایشوخ که اندک اندک ‌ ‌ میرود هوشِ من و دل شده تا مے آئی

کس نه بینم که ترا بیند و از خود نرود ‌ ‌ تا تو در دیدهٔ هر دم چه بلا مے آئی

میدهد جاں بتماشای جمالت فیضی

گرچه در دیدهٔ او روح فزا مے آئی

چو در مستی عتابے کرده باشی / چه با جان خرابی کرده باشی
نه خندی بر دلِ پُر آتشِ من / بمستی گر کبابے کرده باشی
نخواهم گل در آغوشِ تو از رشک / بر آں بستر که خوابے کرده باشی
دمِ قتل اضطراب از من عجب نیست / تو خود هم اضطرابے کرده باشی
مبیں بسیار در آئینه آں به / که از خود هم حجابے کرده باشی
منجم کے شود آں ماه طالع / خبر ده گر حسابے کرده باشی
مرا اے مے فروش آں بیخودی نیست / مگر در باده آبے کرده باشی

مرادت گرچه فیضی دیر یاب است
تو در جستن شتابے کرده باشی

عشق در نازک دلاں آتش زند یکبارگی / مرغِ شکر خواره را آرد بآتش خوارگی +
عشق سرکش صبر غالب دل فراهم بردوں / ترکِ من سپرده سپاهِ غمزه را یکبارگی
من بتے را قبلهٔ خود کرده‌ام کز شوقِ آں / ساکنانِ کعبه را باشد سرِ آوارگی
میکند فرهاد کوه امّا نظر چوں شد بلند / کوه نتواند که گردد مانعِ نظّارگی
در محبت پاے گرد آلود مجنوں عیب نیست / رهروانِ عشق را نبود چو همت بارگی
کاروانِ کعبه را تنها نگردد راه گم / گر کند ریگِ بیابانِ حرم سیّارگی

دردِ روز افزونِ او بے مهر فیضی بیقرار
خود اجل را رحم مے آید بریں بیچارگی

بجعد آفاق سرتاسر شکستی / بقدِ هنگامهٔ محشر شکستی
تو اے طفلِ بهشتی رو چه شوخی / که در بازی ملک را پر شکستی

بشوخی حلقهٔ کعبه کشیدی   به بدمستی حرم را در شکستی
بلب میخانهٔ عیسی فگندی   بزرخ بتخانهٔ آذر شکستی
بمیدان راه بر دلها گرفتی   بجولاں قلب صد لشکر شکستی
ز بهر رخنهٔ دل غمزه بس بود   تو بی پروا چرا خنجر شکستی
کدامین کیش داری ایکه هردم   دل صد مومن و کافر شکستی
زبی مهری دگر آن طره مشکن   که دلها را بیکدیگر شکستی

نی کلک تو فیضی آن شکر ریخت
کز آن نی قدر نیشکر شکستی

ساقی دوران گذر ز شعبده سازی   ساغر می ده بدور اکبر غازی
نی می دانش ربا که محتشمان را   همچو سپهر آورد بسفله نوازی
نی می بدخو که در دماغ رعونت   باد تهور دمد بمعرکه تازی
نی می آتش منش که در صف مستان   شهره بود گرمیش بشعله گدازی
نی می بیباک دل که بر خرد آرد   ترک هوس را هوای دست درازی
زان می یکرنگ کز تصرف باطن   توبه دهد چرخ را ز شعبده بازی
زان می صافی که عاکفان صوامع   خرقهٔ دل ازو کنند نمازی
زان می روشن نظر که باز نماید   راه حقیقت بعاشقان مجازی
زان می دریا گهر که پاک بشوید   از دل عارف خیال نقش طرازی

فیضی اگر در کشی از آن می بیغش
دور نباشد که بر دو کون بنازی

غنیمتست حریفان هوای موسم وی
بجای خرگه آتش بس است شیشهٔ می

خوشا کسی که درین خشک سال برگ نشاط
به نیم جرعه کند زنده نام حاتم طی

شبی ز چنگ شنیدم بارغنون میگفت
که ما در از نفس تر ندیده ایم ز نی

بگوش نی چو رسید این ترانه گفت بچنگ
چراست کین همه برباد میکشی رگ و پی

کسی که سینهٔ او شد چو من شگاف شگاف
اگر بناله درآید مکن ملامت وی

پیاله گیر و مکن بر بهار رفته دریغ
برآر نعرهٔ هوهو چه سود ازین هی هی

کنون تهی مکن از باده جام جمشیدی
که پر ز خاک فناوست کاسهٔ سر کی

نوشته اند بطاق رواق میخانه
کتابه و من الماء کل شیء حی
واز آب هرچیز زنده است

کدام آب که گر پرتوش فتد به سپهر
ز انفعال کند آفتاب را در خوی

بهوش باش درین راه پرخطر فیضی
که رفته اند رفیقان و میروی از پی

شستند پاک از دل ما نقش رنگ و بوی
پیران ساده لوح و جوانان ساده روی

از باده زنده ام که در آغاز فطرتم
چون خون گرم رگ بر گم رفت و مو بموی

تندی مکن که با همه نرمی و نازکی
چون شیشه سخت رویم و چون باده گرم خوی

شبتاب گوهری که دلش نام کرده اند
زنهار گم مکن که نیابی بجست و جوی

در عشق آبرو که شود گم دگر مخواه
کین آب باز رفته نیاید دگر بجوی

از عشق ما مگوی که رازیست کس مدان
در حال ما مپرس که حرفیست کس مگوی

فیضی چه سود ازین همه خونابه دولت
داغ فراق محو نگردد بشست و شوی

امشب چه بخون من شتابی	شبگیر مکن که آفتابی
از دست مده دلم که آخر	بسیار بجوئی و نیابی
بیداد تو گر چنین نبودے	عالم نشدے بدین خرابی
سر رشته بدست خود نگه دار	چوں رشته جان من نیابی
در دور لب تو پارسایان	دارند همه تنک شرابی
مشکل که رسد بدیده ام خواب	در دیدهٔ من نگر بخوابی +

فیضی زتو یار میبرد دل
بے درد چرا در اضطرابی

خوں ریختن بچشم ستمگاره تا بکے	آهوے شیر مست تو خونخواره تا بکے
از آتشین نگاه جهانسوز دمبدم	بر دیده بستن رهٔ نظاره تا بکے
اے کرده در فریب بیکبارگی غلط	صد عهد بر شکستن یکپاره تا بکے
بکره بیا گلاب فشاں آفتاب من	آتش زدن از آں گل رخساره تا بکے
بیمارِ عشق بشنود از تو اے حکیم	کوشش بچارهٔ من بیچاره تا بکے
هاں اے قضا وگر قدری نقش تازه کش	این آسمان و گردش سیاره تا بکے
از وعدهٔ تو کار بسختی کشیده باز	آخر زباں ز موم و دل ز خاره تا بکے

فیضی برو به بیدلی خود قرار ده
بیهوده جستن دل آواره تا بکے

بصندل تا بدن آلوده کردی	بگل خورشید را اندوده کردی
تو خود داری پری چوں خرمن گل	چرا گل در بغل بیهوده کردی

عبیر انگیختی از جیب و داماں
نمکساز بہرِ چشم سودہ کردی

بچشمِ کم مبیں دُودِ دلم را
کہ مژگانہا سیہ زاں دودہ کردی

مِن بے صبر را کشتی عفا اللہ
کہ خود را و مرا آسودہ کردی

دلت فرسود قتلِ بے گناہاں
گناہت نیست چوں فرمودہ کردی

زخوباں خواستی فیضی وفا را
چہ اندیشہ نابودہ کردی

دوشینہ بکو شمعِ شبِ تار کہ بودے
یارِ تو کہ بود است تو ہم یار کہ بودے

مارا ہمہ شب خواب نیامد بخیالت
تا روشنئ دیدۂ بیدار کہ بودے

ما سوختہ بودیم متاعِ دلِ خود را
تو گرمئ ہنگامۂ بازار کہ بودے

آہوے کہ گشتی و لبِ بوے کہ گذشتی
در دام کہ رفتی و گرفتار کہ بودے

شب تا بسحر فیضی دلخستہ فغاں کرد
تا مرہمِ داغِ دلِ افگار کہ بودے

زاہد بجا اداے تصوّف چہ میکنی
ما بے تکلفیم تکلف چہ میکنی

چوں از خواصِ عشق ترا نیست بہرۂ
در قالبِ عوام تصرف چہ میکنی

ساقی بہار آمد و دورِ پیالہ شد
زاں وعدۂ کہ بود تخلّف چہ میکنی

ایامِ خوشدلی گذرانست ہیچو باد
فرصت غنیمت است توقف چہ میکنی

فیضی گذشت یار تو از خویش بیخبر
اکنوں زعمرِ رفتہ تاسّف چہ میکنی

گرچہ از اہلِ وفا سیند کسے
چوں سگِ یار ندیدیم کسے

بهرِ بیدادِ رقیباں نبود
گمرهیم که از منزلِ وصل
دل که وابستهٔ خالِ تو بود

جز سگِ کوے تو فریاد رسے
نشنیدیم صدائے جرسے
شاهبازیست اسیرِ مگسے

فیضی از شوقِ توجاں مے سوزد
مے پرد بهرِ دلِ خود هوسے

اے رخت در نهایتِ خوبی
جابجا مصحفِ جمال ترا
هر نفس میکند مسیح لبت

خطِ خوبِ تو غایتِ خوبی
زیبد از خال آیتِ خوبی
از زبانت روایتِ خوبی

فیضی از عشق فتنها خیزد
هر زماں در ولایتِ خوبی +

پیداست زماه تا بماهی
دریافته ام ازآں رخ و زلف
من عاشقِ پاک و طفلِ اشکم
از خال و خطِ تو تیز بیناں
گفتی ز تو صبر و عقل خواهم
سلطان سریرِ ملکِ عشقیم
فیضی من و صحبتِ جواناں

ماهیتِ حسن او کماهی
اسرار سفیدی و سیاهی
بر پاکیٔ من دهد گواهی
دیدند صنائعِ الٰهی
ماپیشِ تو ایم هرچه خواهی
داریم نفیرِ صبحگاهی +
زاهد تو و پیرِ خانقاهی

فیضی و سوادِ هند باشد
چوں آبِ حیات در سیاهی

بستۂ سلسلۂ عشق نشد ہر پائے | کم تواں یافت دریں سلسلہ پا برجائے
منم آں رند جہانگرد کہ ہمراہم نیست | اندریں بادیہ جز باد جہان پیمائے
نتواند کہ رسد در حرم کعبۂ وصل | رہ روِ عشق اگر طے نکند صحرائے
اینچنیں کاں بتِ ترسا رہِ دینم زدہ است | نتواں یافت دریں دیر چو من رسوائے
چہ غم از شور و زیانم چو بیازار خیال | دل سودا زدہ ام راست بجز سودائے
آخر اے تشنہ لبِ وادیِ ہجراں مخروش | کہ رسید آنکہ رسد موج زناں دریائے

فیضی احسنت ازیں نکتۂ شیریں کہ بہند
نتواں یافت چنیں طوطی شکرخائے

از چمن می رسد بخوش جمالی | سرو من مد ظلہ العالی
خط و خالش بر آں رخِ زیبا | کردہ تفصیل حسن اجمالی
غم خود تا فرو نمی ریزم | ایں دل پر نمیشود خالی
بہرہ از پیر عشق جز کہ بود | ہمچو می شہرہ در کہن سالی
منطق الطیر منطقِ عجب است | کہ ندارد مقدم و تالی
اے خوش آں طایرے کہ خو کردہ | ہمچو عنقا بفارغ البالی

طوطی خوش نوا توئی فیضی
چند چوں عندلیب بے نالی

شد صحبت و گشت یار ساقی | صحبت باقی و یار باقی
امشب شب عشرتست و دارند | یاراں ہمہ عیش اتفاقی
اے ماہ بسوز شمع مجلس ما | زیں گونہ چرا در احتراقی

دمی زہرہ چو شد گزین ترنّم | بے ساز نشستہ در رواقی

فیضی چو وصال شد میسّر
تا کے گلہ مند از فراقی

خوش آں بزمے کہ مہمانش تو باشی | نمک بخشی سر خوانش تو باشی
طبیبِ نبض وا نزادست نبود | برآں دردی کہ درمانش تو باشی
بگردم گرد آں خوانے کہ یکرہ | نمک ریزِ نمکدانش تو باشی

بروز آئینہ صبحش تو کردی
بشب شمعِ شبستانش تو باشی

دلا نہاز کہ دلدار نازنیں داری | اگر ستیزہ کند صبر آہنین داری
فریب سادہ نگاہم مدہ کہ میدانم | بزیر ہر مژہ تیغ نہانے چنیں داری
سپند چشم تو گردم کہ زغمزۂ خویش | ہزار فتنۂ بیدار در کمیں داری
ہجوم کج نظرانست گرد حسن بناز | بیا سپاہی چینے کہ در جبیں داری
تراشۂ ز جگر یا سفینۂ غزلست | شنیدہ ام کہ بہشتے در آستیں داری
گلت شگفتہ چنیں فیضی از کدام صبا | کہ از بہار گل فشان آفریں داری

فرستادہ ام گل بدست نگاہے | نہ بر ہر کلہ گوشۂ کج کلاہے
نفس ریزۂ بستہ بر بالِ شوقے | جگر پارۂ ماندہ بر نوک آہے
گرہ دادہ دل در کفِ تیرہ شامے | گرہ کردہ دم با دمِ صبح گاہے
مژہ بند بر موکب شہریارے | نظر باز بر جلوۂ شاہ راہے
بایں نیم آہے کہ تا لب بجنبد | تسلّی دہ آرزو گاہ گاہے

هزاران غم آورده رو با که گویم — که بر نیم جان کس نزاند سپاہے
چرا مینزند شعله سرتا بپایم — اگر مو بمویم ندارد گناہے
گنہ بخت دارد که دارم طفیلش — دلِ غم فزاے غمِ عمر کاہے
زخونابِ مژگان چه بیرون تراوم — چه گلها که سر زد ز منتِ گیاہے
مبادا کسے چون من از تیره بختان — زخورشید رویان بروزِ سیاہے

چه پرسی که در خاک وخون کیست فیضی
بیفتاده صیدے ز فتراک شاہے

بازم آتش زده مهر مه روز افزونے — خرمن صبر مرا سوخته گندم گونے
دیدهٔ نیست که نگداخت بنظاره هنوز — خیزد از هر نگهش شعله زنان افسونے
چشمش انگیخته از هر بنِ مژگان مستی — زلفش آویخته از هر سر مو مجنونے
مو بمو هر بنِ مویم بملامت برخاست — که ترا دید زناسور درونم خونے
عشقِ بیمار شد اندیشه برآن میدارد — کز نیاز خود و نازِ تو کنم معجونے
دیده گریم همه سوداے جنون دریابد — هست هر ذرهٔ از ریگِ روان مجنونے

فیضی از خامهٔ غم دل نتراود بیرون
که بهر نقطه ودیعت ننهد مضمونے

اگر بدیده کشم سرمهٔ سلیمانی — پری رخان دلِ من میبرند پنهانی
فداے گردشِ چشمے شوم که مستانه — کند به پیشِ درِ کعبه قبله گردانی
من آن برهمن بت قبله ام که میمالم — بجاے صندلِ تر خونِ دل به پیشانی
صراحیم که کشش از جیب بهرِ عبرتِ خلق — که همچو کعبه نشستم به پاک دامانی

نظارهٔ رخ یوسف وشان شیوهٔ عجبیست
که می برند ز کف آرزو به قربانی

نظر بخاک نیازم اگر گرو نبرد
سواد کفر ز خال رخ سلیمانی

بزیر دلق ریا می شناسمت فیضی
صنم مپوش که با سومناتیان مانی

قصهٔ عشق که ماند این همه ناگفته بسی
با تو گویم بشرطی که نگویی به کسی

کس بمنزلگه مقصود نرفت آبله پا
بو الفضولی دو سه قدم بره بوالهوسی

آستان حرم عشق مقام ادبست
دست بگشای درین پرده بهر ملتمسی

اگر اینست تجمل تا نازکم [illegible]
بلبلان را ز پر و بال گران تر قفسی

[illegible]
صوت تکبیر و ناقوس به بانگ جرسی

[illegible]
که باین طاق بلند است نبود دسترسی

فیضی از [illegible]
بایدت گریه [illegible] قیامت نفسی

دلا گدازشی پروانه آرزو کردی
وی در آتش خود سوختی نکو کردی

هر کی به نزم کامیاب عافیت است
ترا که گفت که با درد عشق خو کردی

روا بود که ز دست تو پیرهن بدرم
که چاکهای گریبان من رفو کردی

شگفتنی از دم باد بهار شرمت باد
که دل فریفتهٔ نقش رنگ و بو کردی

چه گویم از نفس دلنوازش تو فیضی
مگر که شیوهٔ الماس در گلو کردی

نسیم صبح که دیوانه وار میگذری
ندانمت ز کجا این بهار میگذری

بنکهتِ تو که صد مستیٔ بهار در وست | ز خود شدم مگر از کوی یار میگذری
بجلوهٔ تو چه نیرنگهاست حیرانم | که فتنه خیز تر از روزگار میگذری
که تا گسسته عنان ماند از تماشایت | بعرصهٔ که تو چابک سوار میگذری
کدام شیر و چه آهو که بسملت نشود | بجلوهٔ تو که هردم شکار میگذری
روا امید به بیمروی چه بے ادبیست | ز سرگذر چو ازیں رهگذار میگذری

رسید فیضی من والپسیں نفس خوشباش
که مست آمدی و هوشیار میگذری

زاں بت که تو در نقاب داری | صد بتکده را خراب داری
بوے برساں بما که از زلف | صد قافلهٔ مشکناب داری
تو ساقیٔ بزم شو که از لب | هم ساغر و هم شراب داری
فردوس بود در آب و آتش | زاں گل که تو در گلاب داری
خونریز تو چوں بگاه مستی است | گر باده کشی ثواب داری
بربود عنانِ دل ز دستم | آں پائے که در رکاب داری

آں نیست که بگذرد ز خوبت
فیضی تو چه اضطراب داری

بنامرادیٔ خود گر قرار داشتمے | مراد هر دو جهاں در کنار داشتمے
سر حدیث ندارم بکس وگرنه منم | که لب ز تیز زبانی فگار داشتمے
شکوهٔ ناز تو زد بر دهانِ من ورنه | هزار نالهٔ بے اختیار داشتمے
بخاک و خون تطپیدمے ولم اگر نفسے | تحمل خلشِ انتظار داشتمے

بحسن دست نیالوده ام چو بوالهوسان
وگرنه در سر ازین مے خمار داشتمے

بکار عشق چنین گر نبودمی سرگرم
میان خلق دل هرزه کار داشتمے

گذشت آنکه بامید وعده فیضی را
فریب خوردهٔ صبر و قرار داشتمے

اگر بدست دل بیقرار داشتمے
بوعدهاے تو امیدوار داشتمے

اگر نه مردم چشمم شدی ز گریه سفید
نشان تیر تو مردم شکار داشتمے

بیکدل اینهمه سوداست در سرم ایواے
چه کردمے گر ازین صد هزار داشتمے

بحسن اینهمه چشم هوس ندوختمے
اگر بدست نظر اختیار داشتمے

ز آفتاب رخان روز من سیه نشدے
اگر تحمل شبهاے تار داشتمے

اسیر سلسلهٔ مهویان نمیشدی دل من
اگر نه دیدهٔ آشفته کار داشتمے

دریغ مستی فیضی بجاے مے اے کاش
چو مرگ شربت ناخوشگوار داشتمے

گذشت آنکه دل بردبار داشتمے
بزیر کوه ملامت قرار داشتمے

گذشت آنکه تو گلگل شگفته بودی و من
ز هر گلے بجگر خار خار داشتمے

گذشت آنکه چو شمعت ز شام و تا بسحر
به پیش دیده شب انتظار داشتمے

گذشت آنکه چو پیمان وصل می بستی
بشاهراه وفا انتظار داشتمے

گذشت ز غمخواری سگان درت
میان اهل وفا اعتبار داشتمے

گذشت آنکه چو دل از شکوه سر کردی
بوعدهاے تو اش شرمسار داشتمے

گذشت آنکه چو فیضی ز خط و خال بتان
نظر مقید نقش و نگار داشتمے

مدعی از من خبرے داشتے — گر چو تو بیدادگرے داشتے

از تو ستمگاره بجان آمدم — کاش دل من دگرے داشتے

پیش تو وز دل خود گفتمے — گر نفس من اثرے داشتے

کے بدعا خواستمے مرگ خود — گر شب هجران سحرے داشتے

آنکه ندارد ز جفا هیچ کم — کاش وفا هم قدرے داشتے

چرخ کشیدے بدل آزاریم — گر ز تو بیرحم ترے داشتے

فیضی آواره چه میگردد آه
گر نه درین ره خطرے داشتے

خاک چمن شد ز ابر مشک تتاری — آتش گل تیز کرد باد بهاری

قرصهٔ کافور ریخت شاخ شگوفه — سنبل مشکین بسوخت عود قماری

بر سر هر شاخ جلوه گر شده گلها — کرده چو طفلان باسپ چوب سواری

از پی دوشیزگان حجلهٔ گلشن — آب صفت خاک کرد آئینه داری

دور نظر بازیست و حسن پرستی — وقت گل افشانی ست باده گساری

غنچه و نرگس رسیده اند فراهم — گوش که دل را بدست دیده سپاری

جام مے لاله گون و طرهٔ ساقی
فیضی اگر عاقلی ز کف نگذاری

تمت

تمام شد غزلیات ابو الفیض فیضی فیاضی و بقیه اقسام قطعیات و رباعیات
وغیرهم بدین اوراق ملحق نموده آید

مقطعات

بوستانِ خیالِ فیضی را
از نمِ فیض تازه و تر بین

هرچه یابی بلند و پست درو
همه بالاتر و فروتر بین

نخلها تا فلک کشیده نگر
سبزها با زمین برابر بین

من آن غواصم اشعارم که عمری
بدریای سخن کردم شناها

اگر پست و بلند افتاد شعرم
بقدرِ شعر خواهم ثناها

بود دیوانِ من شهری و در شهر
بلند و پست مے افتد بناها

ایا مسافرِ اقطارِ نظم و نثر ببین
که تا کجا بود اندازهٔ مساعی ما

هزارگونه سخن از زبانِ ما سرزد
هنوز تا بکجاها کشد دواعی ما

بآفتاب شود منتهی بوقتِ نظر
چو امتداد پذیرد خطِ شعاعی ما

ز هر تذکرهٔ ازل دیده منتخبے است
که شد رقم زدهٔ کلکِ اختراعی ما

وگرنه در عدد از نظمِ همگنان کم نیست
قصیده و غزل و قطعه و رباعی ما

فیضیم کز دلِ دقیقه شناس
نقشِ سرّ و علن شناخته‌ام

آنچه باید شناخت دانا را
بیقین نے بظن شناخته‌ام

از الٰهی بعقلِ دور اندیش
ملک از اهرمن شناخته‌ام

ونز طبیبے بطبع دانش سنج | داروی جان و تن شناختہ ام
در ریاضی بچشمِ چرخ نورد | نظمِ عقدِ پرن شناختہ ام
زانچہ گفتم اگر بپرسی راست | سخنست این کہ من شناختہ ام
نثر را موبمو نکافتہ ام | نظم را فن بفن شناختہ ام

اعتدالِ معانی از من پرس
کہ مزاجِ سخن شناختہ ام

ایا حریف دریں بزمگاہِ فیضی را | گماں مبر کہ زخیلِ تہی سبو یانست
کشیدہ بادہ تحقیق در حدایقِ علم | زشاخسارِ خرد دستہ دستہ بو یانست
بکوہ و دشتِ معانی کہ مرغ پر نزند | بجا بجی تعقّل دو اسپہ پو یانست
مگر مسایلِ فقہ مقلدانِ ہوا | کہ علم حیلہ گران و بہانہ جو یانست
مشاجراتِ فرایض کہ کس نخواناوش | ازو مپرس کہ آں علم مردہ شو یانست
در خلاف و جدل ہم بجو نشیتن نہ کشود | کہ آں مقدمۂ جنگ تندخو یانست
سیاہ نامۂ اہلِ سیاق ہم نہ نوشت | کہ کارِ خیرہ دروتان و سخت رو یانست
مدارِ حرف بتاریخ ہم نماند کہ آں | فسانہاے ملالِ دروغگو یانست

شنیدم در خراساں فیضے بود | کہ گفتی بلبلِ ایں بوستانم

اگر او بود بلبل در خراساں
کنوں من طوطیِ ہندوستانم

فیضیم عاشقِ جمالِ سخن | کز دو عالم مرادِ من سخنست
از ہمہ روی در سخن دارم | قبلۂ اعتقادِ من سخنست

هیچ گاه از سخن گریزم نیست
پیرِ من اوستادِ من سخنست

طبعِ مشکل پسندِ من اکثر	مشکلاتِ بدیع ملتزمست
سلکهای بلاغت از کِلکم	باسالیبِ خاص منتظمست

گر دلیلی بدین سخن طلبی
در کتابِ مواردِ الکلمست

اگر از شاهِ من خبر پرسی	اکبرِ عهد و اعدلِ زمن است
وگر از علمِ من سخن طلبی	برتر بنامم جهان جهانِ سخن است
واگر از پیرِ من نظر جوئی	مدیحِ فیاضِ خسرو و حسن است
وگر از شعرِ من اثر خواهی	از حدیثم هزار انجمن است
وگر از کِلکِ من قلم رانی	نقطه‌ام رونقِ گهرشکن است
وگر از مولدم نشان جوئی	همچو فولادِ هند کانِ من است

در باسلافِ من نظر فگنی
گوهرم چون عقیق از یمن است

امروز در شناختنِ گوهرِ وفا	صرّافِ عالمیم و زرِ ماست ده دهی
افسانهٔ مکارمِ اخلاق میرود	معنی نگر که میکندش لفظ کوتهی
دانی کدام طایفه اهلِ محبت اند	آنانکه هم رهینِ وفا بند و هم رهی
بر سر قدم نهند سبکتر ز برگِ گل	بر دیده بگذرند چو بادِ سحرگهی
گفتارِشان ملبّ چو جوانانِ پرده در	اسرارِشان بدل چو نگارانِ خرگهی

جائے کہ دامنِ مژہ نتوان بلند کرد　　　با صد ہزار دیدہ نمایند آگہی
لئے آں گروہِ خیرہ کہ در پیشگاہِ عقل　　　ابلہ فریب ساختہ خود را ز ابلہی
در سینہ جہرئے و تمنائے بدرے　　　در کیسہ ناکئے و گزاف شہنشہی
از روزگار غافل و آنگاہ کردہ مست　　　بر روزگار قہقہہ با طنز قہقہی
دل بر درِ صنمکدۂ جرم بُت پرست　　　لب در ادائے سبحہ استغفر اللّٰہی
با قطرۂ حدث نطراز د مقدسے　　　با ذرۂ حدوث نزیبد منزّہی
گو عندلیب نالہ مکش از جنونِ عشق　　　در گلشنے کہ بید نماید مولّہی
بیرون تراود از دلِ شاں تلخی مزاج　　　زالسنا نگ مست شبانہ بادہ بر ہر و ر بیجی ہی
کوتہ کنیم قصہ کہ فرضِ محبت است　　　با این گروہ سلسلۂ مہر منتہی
زیں ہم گذر کہ سالکِ شارت شکند　　　ہمتائگی برای قدس بلکہ بیہی

فیضی چو شنیدی ازینہا بد　　　ز آنسان کہ چہ نکوئی و سنہ را
رو گوش یقیں کشا و بشنو　　　ظنّوا بالمؤمنین خیرا

دوش در خلوتسرائے فکر با دستورِ عقل　　　گفتم اے گنجینہ بخشِ علم و گنجورِ عمل
ہم توئی طغرا کشِ عنوانِ منشورِ ابد　　　ہم توئی قانون ہدیوان سلطانِ ازل
از تو منتہا بود بر من کہ گشت از ہمت　　　خاطرم مشکلکشائی عقدۂ دین و دول
چیست سر آنکہ چندیں بیشیدستی میکند　　　سفلگانِ روزگار از من بمقدار و محل
گفت فیضی خاموشی بگزیں ازیں حرفِ شگرف　　　ہم تو خود دانی کہ بر من نشد ایں عقدہ حل

بر زمیں تنہا نہ کیں بر آسماں ہم رفتہ است
بر عطارد زہرہ و بر مشتری بنگر زحل

گر حلاوت ز عمر میخواہی	تا بود عمر باش خاک نشین
کہ ز نیشکر است شیریں تر	انچہ نزدیکتر بود بہ زمیں

ولہ

یاد کن کز فلکِ عربدہ جو	بر سفالیں بدنت سنگ افتد
چشمِ مستت ز نظر باز آید	عقل شوخ تو ز نیرنگ افتد
دل بفرمانِ تو تن در ندھد	جاں ز ہجرانِ تو دلتنگ افتد
زلف معشوق ز دستِ تو رہد	بربطِ عیش تو از چنگ افتد

ساز عمرِ تو ز قانوں ماند
تارِ نبضِ تو ز آہنگ افتد

فیضی اگر راست روی کار تست	باید ت از کج منشاں انزوا

معتدل از راستی ست ایں ہمہ
فطرتِ سکان خطِ استوا

بآں شبے کہ چو پروانہ جبرئیل نمود	بگرد شمع نبوت بلند پروازی

کہ تا سفیدہ دم صبحِ حشر روشن باد
چراغ انجمن شاہ اکبرِ غازی

حریر باف سخن محتشم کہ در کاشاں	بطرز تازہ طراز سخنوری دارد
یکے ز رشتہ گسستہ دراں گفت دیدم اشعارش	عبارتیست کہ معنی سراسری دارد

بگفتمش سخن او عبارتیست و لے
عبارتے کہ بمعنی برابری دارد

مراست خامه بران شست نظم پیچ خیال — که ساخت قصر سخن از کلوخ چین ابیات
بوصف روشنی طبع خود قلم راند — سیه دلے که دلش تیره از دوات بود

به پیش خلق کند دعوی سخندانی
کسے که قافیه سازد رباط را بحیات

سلطان جهان شاه مراد آنکه نوشتند — بر ناصیه اش طوّله الله حیاتا
در سلک وجود آمد و ارباب همم را — شد ورد زبان ثبّته الله ثباتا

تاریخ سرافرازی این نخل سعادت
کردند رقم انبته الله نباتا

حبذا حوضے که شاهنشاه ساخت — آن خدیو کامیار یم و دین
وندران قصری نمود از سنگ سرخ — همچو قصر لعل در خلد برین
خواند رضوان هذه جنات عدن — تحتها الانهار فیها خالدین

بهر اتمامش دو تاریخ شگرف
چشمهٔ خلد است و حوض نازنین

امام زمان شاه اکبر که هست — از و بازوی ملک و ملت قوی
بنا کرد این مسجد فیض بخش — که با عرش شد کرسیش مستوی

ملایک نوشتند بر طاق عرشش
که تاریخ شد مسجد خسروی

ستوی عالم عمارت افسوس — که سر آمد اجلش را وعده
عقل تاریخ سه و سالش را — زد رقم نوزده ذی قعده

فیضی بکارخانهٔ ایام عمرها — از تار و پود خیط بصر حله بافتم
سربسته عقدهای ضمیر هنروران — همچون دقیقهای معما شگافتم
چشمم نداشت قبلهٔ همت بجز هنر — از هرچه عیب روی توجه بتافتم
مانند چین شکفته بهارے بچشم من — هرچند چون صبا بتگاپو شتافتم

چون یافت این مرقع بمثیل انتظام
تاریخش از مرقع بے مثل یافتم

شَیخُنَا وَالِدُنَا مَولَانَا — خَصَّهُ اللّٰهُ بِعِلمٍ وَعَمَل
اَلَّذِی افتَخَرَ الکَونُ بِہٖ — حَبَّذَا عُنصُرُہُ المُشتَکَل
عِلمُہُ الاَشمَلُ اَسنٰی وَاَتَمّ — اِسمُہُ الاَقدَسُ اَعلٰی وَاَجَل
لَا تَقُل مَاتَ بِمَوتِ الاَجسَاد — بَل مِنَ الدَّارِ اِلَی الدَّارِ رَحَل
اِنطَوٰی ظَاهِرُہُ فِی البَاطِن — اِختَفٰی آخِرُہُ فِی الاَوَّل

قُلتُ فِی رِحلَتِہٖ تَارِیخَین
اَفضَلُ الہِندِ وَ فَخرُ الکُمَّل

همین نه آدمی از دین و داد تاجوران — بامن و عیش گراید بزیب و فر گردد
بنوبهار عدالت دمد ز سنگ گیاه — گیاه نخل شود نخل بارور گردد

فروغ عدل دهد آن اثر بروے زمین
که خاک سنگ شود سنگ سیم و زر گردد

هرچند بچشم اهل ظاهر — از تاج بود رواج خسرو
از روے حساب نیست فرقے — در تاج خروس و تاج خسرو

شاعران زمانہ را دیدم ۔ نہ درایشاں حیا ونے تمکیں
ہرچہ گویند و ہرچہ فرمایند
یا توارد کنند یا تضمیں

فیضیم شاعرِ توانگر دل ۔ ہمت از خاک برکشیدۂ من
گستہ در آستین ہمت کم ۔ طرح پیرہن دریدۂ من
ایں سوادِ سخن کہ مے نگری ۔ ہست خونابۂ چکیدۂ من
آفرینندہ شاہد است کہ ہست ۔ معنیٔ خاص آفریدۂ من
بردہ ہوشِ دلِ نظارگیاں ۔ جلوۂ طبع شوخ دیدۂ من
بود در کوچہاے تنگ خیال ۔ جنبشِ کلکِ سر بریدۂ من
باشد اکنوں ز جنسہاے سخن ۔ غزل و مثنوی گزیدۂ من
ہرچہ گفتم بمدحِ اہلِ دول ۔ عشق لبستر د از جریدۂ من
ورنہ ہیند شگرف دیوانے
از غزلہاے سر قصیدۂ من

فیضی منم کہ باخردِ آسماں نورد ۔ ہیچند سیر عالمِ انصاف کردہ ام
باگونہ گونہ مردم عالم نشستہ ام ۔ سیرِ بہشت و دوزخ و اعراف کردہ ام
ہم در زباں متابع اخلاف بودہ ام ۔ ہم در سخن تتبع اسلاف کردہ ام
گر ذرد نیست در سخن من عجب مدار ۔ کیں بادہ را بپردۂ دل صاف کردہ ام

شہنشاہ دریادلِ گنج بخش ۔ کہ حکمش روانست بالاے دل
جہاں راکند غرق طوفانِ جود ۔ بہر ہیچ خیزی ز دریاے دل

برآورده از کیمیاے کرم
درایں سقف قالب جز او نیست کس
مراکز جہاں گردی عشق بود
دل از فکر ہر کار پرداختم
زہے گنج بخش سعادت کہ ہست
فروغ ضمیر جہانتاب اوست

اُمیدِ گدایانِ درہاے دل
دلِ عالم و عالم آراے دل
نہ سامانِ عقل و نہ پرواے دل
چو شد لطف او کار فرماے دل
نگاہش کلید تمناے دل
سیاہی زداے سویداے دل

نہ زرین کمر بر میانم بہ بست
کہ زنجیر زر ماند بر پاے دل

فیضیم من کہ دریں خمکدۂ عقل فریب
از خود و ہمت خود ایں قدر امید نبود
نظمِ من معنی بخشندہ بہ انسان آرد
دل نہ سنجانم و دانم کہ زکوتہ نظر است
شعلۂ طبع مرا تیز نیابی ہر چند
خزف شکوہ مجو ئید زبحر سخنم
من و اندیشہ بد دہر میسر مکناد

نیستم ہیچو تنک بادہ حریفاں بے ظرف
کہ ز گنجینۂ غیب ایں ہمہ بر بندم طرف
کز سیاہی بنویسند و نماید شنگرف
گر شنگرفی ننمایند ظریفانِ شگرف
در تموز از نفسِ عیباں بارد برف
کہ ہمہ گوہر شکر است دریں لجہ ژرف
حیف از آں وقت کہ در ہیچو خساں گردد صرف

گر سخن گرم ترا فتد مکنش عیب کہ ہست
چین پیشانی معنی گرہ ابروے حرف

مرد طامع نہد دست چو گل پیش خساں
گرچہ با افسر یاقوت سرافراز شود

غرق دریاست صدف لیک ز بسیاری حرص

بهر یکقطرهٔ نیساں دهنش باز شود

قطب ربانی فریدالدین شکرگنج آنکه خلق — در مقام او بصد رنج سفرها برده اند

قطع راه عشق آساں نیست کار با نیاز — در حریم دل بصد خون جگرها برده اند

دهها بات طلب دل را بجا کافگنده اند — تا نه پنداری که با شمع نظرها برده اند

طوطیاں دیدیم در پرواز گرد مرقدش
کوے اینها هم بآں گنج شکرها برده اند

شها بسیط زمیں لفریب مائده ایست — درو ست هم نعم دنیوی و هم دینی

نهاده اند بریں گرد خواں ز عالم غیب — هزار نعمت حق تا کدام بر چینی

سفر گزیده تریں نعمتی است در عالم — ز بهر ذوق خدا دانی و خدا بینی

دریں سفر ز پے طوف اولیاے عظام — که بوده اند شهاں در لباس مسکینی

رسیدهٔ بطواف مزار گنج شکر — که کرده زیر سرش شه سپهر بالینی

بلی چو اهل کرم خوانِ نعمت آرایند
بروئے مائده آخر کشند شیرینی

ایا محیط مواعظ کمال ملت و دیں — دریغ گوهر وعظ ترا مصارف نیست

به پیش من سخن از دوزخ و بهشت مگو — که گوش هوش حریفان بدیں خارف نیست

خداے را ز من احوال حشر و نشر مپرس — که ساده لوح محبت ابوالمعارف نیست

غلام صوفی صافی شوم که مے گوید
بهشت و دوزخ جز بسط و قبض عارف نیست

الا اے منعم در شعر وافی — که داری راحتے با صد عقوبت

سخن گفتن ز خود هر چند صعب است — سخندانی بود با صد صعوبت
مزاج شعر داند آنکه در شعر — یبوست را شناسد از رطوبت

سخن آلیت در معنی که آنرا
سلاست باید و دیگر عذوبت

در تواضع بود بعالمیان — هر کرا علم دلنشین افتد
سربلندی و سرکشی طلبد — هر کرا جهل در کمین افتد
هر دو در کار خویش معذورند — عالم و جاهل اینچنین افتد

میوهٔ خام سرکشیده بود
چون شود پخته بر زمین افتد

کاتب کج رقم که تیره شود — دل ز کاغذ سیاه کردن او
گردنش زن که در قلمرو خط — هست خون قلم بگردن او

ای بسا دل چه بیخودیست مگر — خون خود میخوری بعالم شرب
خلق را میکشی ز قرب بعید — خویش را می بری ز نیمه بقرب

سر که مفروش اینهمه که توئی
انیم غیر منهضم چون ترب

زهی عقد در پاش سلطان سلیم — که چو تو دهد سال امید را

ز پروردن آفتاب دول
قراضه شده ماه و ناهید را

قدوهٔ نظم غزالی که سخن — همه از طبع خداداد نوشت

خامہ چو در کف اندیشہ نہاد — نکتہ پے بر پے استاد نوشت
نامۂ زندگی او ناگاہ — آسماں بر ورق باد نوشت

عقل تاریخ وفاتش بدو طور
سنہ نہصد و ہشتاد نوشت

خدیوِ ملک اکبر شاہ غازی — کہ باد از دولتِ او چشم بد دور
ہنگامے کہ والا کوکب بخت — بانظارِ سعادت بود منظور
سپہ انگیخت بہرِ فتح گجرات — بر آں کشور مظفر گشت و منصور
عجب ملکے کہ باشد شہر بندش — کشایش بخش طبع مست و مستور
شہِ آں ملک را معدوم کردہ — فریبِ یک دو نا فرزانہ دستور
بزور کز لک افسون و نیرنگ — ز لوح چیں سترده نقش فغفور
باقبالِ شہنشاہی در آں ملک — نوشتند از نوید فتح منشور
بفرمانِ شہنشاہی سپردند — کلیدِ گنج شاہاں را بگنجور
یکے افگند بر سر چادرِ امن — یکے شد از لباس زندگی عور

الٰہی باد معمور از عدالت
کہ شد تاریخ ہم گجرات معمور

شہنشاہ جہاں چوں سوے اجمیر — بطوفِ کعبۂ ثانی گذر کرد

بپا میرفت ناگہ درد سر شد
مگر در راہ معنی باز سر کرد

تبارک اللہ ازیں صفحہ ہاے سحر نگار — کہ از تلونِ ایام مے برد ناموس

مگر ز دستِ مسیحاست ایں شگرف ایواں
کہ بر مجالیٔ اوراق سدرہ شد معکوس
زپیشِ طاقِ تخیل نظارہ مے کردم
روانہ کرد نظر التمش جہت جاسوس

بہارِ زلزلہ مے برد بر سرِ فردش
تدرو قہقہہ میریخت بر پرِ طاؤس

شبے با دودگفتم کاے سیہ وز پریشاں دل
کہ چوں پروانہ جانباز با آتش ہم آغوشی
بسوزِ سینہ چندیں پیچ و تابت چیست میدانی
چہ غم داری سیہ پوشیدہ بر آتش چہ میجوشی
بگفتا من بآتش زندہ ام اکنوں بصد حسرت
ز آتش دور میگردم از آں دارم سیہ پوشی

ایں بیاضی است پُر از نکتۂ صوفیہ بیں
در معانیش کہ دارد بصفا موصوفی
نکتہ سنجان نہانخانۂ دانائی را
از سوادش کند اسرار ازل مکشوفی
صوفی خرقہ کبود است بایں نیلی جلد
متحلی شدہ با عارفی و معروفی
ہم بہمرازی او عقل کند مشغولی
ہم بدمسازی او روح کند مشغوفی
نکتبش پردگیانند کہ در عین ظہور
ہمہ دارند بجلبابِ خفا مخفوفی
دیدن و خواندنِ آں نامہ گوارا بادش
آنکہ دارد بمعانی فنا مالوفی
وقت نظارہ صاحب نظرانش کردم
خاتم دیدہ زدم بر سجل موقوفی

نام ایں نامہ و تاریخ تمامش پیداست
از بیاضیہ صافی و بیاض صوفی

تخلص بشرکت بود اکثرے را
شد ایں نکتہ معلوم بعد از تفحص

مرا گر بنامم و تخلص بخوانی
ابوالفیض نام است و فیضی تخلص

یا سفنی الاسلام دام بقائوک — نبیّنا العربی خیر نبیه

اسمع دعاوی الشوق عن کلماتی
فاستفت قلبک وہو خیر فقیہ

سقطت لنسخۃ مقدسۃ — بسواد کلیلۃ المعراج
او تدلت جمیلۃ الملکوت — وجہا للنقاط لایحتاج

او بدت لجۃ لا لیما
سحقت من تلاطم الامواج

چیست آں ہمنفس کہ ہرساعت — بازگوید ز علم غیب اسرار
آگہ از حالِ مہر و کارِ سپہر — واقف از سیرِ لیل و رازِ نہار
گر بپرسی بگویدت حالے — حالِ خشکی و رازِ دریا بار
ہر دو گیسو ہمیشہ بافتہ است — وز خط و خال دادہ زینِ عذار
خالش از مشک و خدش از کافور — خطاز شنگرف ابروئی زنگار
چار جامِ مثلث است درو — ہفت ساقی سیمتن دوّار
برہ چوں شد بسایۂ خورشید — یکے از وے بود بصد دینار
در فتاد آفتاب برماھی — رایگانت دہند یک خروار

نقو — یم

نام وے قلب وقت وعکس می است
عمر او از بہار تا بہ بہار

رباعیات

اللہ اکبر زہے خدائے متعال — خورشید جالش ایمن از بیم زوال

حرفش ز خطِ عقل بروں عزّ و جل
گنہش ز حدِ فکر بروں جلّ جلال

سبحان الله ز فرطِ بے تمثالی — ذاتش بود از ساحتِ دانش عالی
یکقطره ز فیض او نیابم محروم — یکذرّه ز نور او نیابم خالی

رباعی

یارب قدمے براهِ توحیدم ده — شوقے بنہاں خانهٔ تجریدم ده
وابستگی بسر تحقیقم بخش — آزادگیٔ ز قید تقلیدم ده

رباعی

یارب ز کرم امیدِ بے بیمم ده — علمے که رضائے تست تعلیمم ده
تاریکیٔ عقل در کشاکش دارد — از شمع رضا فروغ تسلیمم ده

رباعی

یارب من اگر مست وگر ہشیارم — گر خفتهٔ غفلتم وگر بیدارم
ہنگامِ جزا چو با تو افتد کارم — بر نیتِ من مبیں نه بر کردارم

رباعی

یارب ز عنایت نظرِ خاصم بخش — جائے بحریم شوق رقّاصم بخش
جلشے ز چہار سوے احسانم ده — بوئے ز چہار باغ اخلاصم بخش

رباعی

یارب ز کمالِ معرفت مہجورم — در راهِ مجاز از حقیقت دورم
چوں طاعتِ تو نتیجهٔ معرفت است — گر جمله گناه کرده ام معذورم

یارب بسعادت الٰهم ده — بیداری دولت سحرگاهم ده
روشن دلی از خویشتن آگاهم ده — یک لمعه ز طلعت شهنشاهم ده

رباعی

ای خرده هزار عالم از شوق تو مست — سر در رهِ آرزو و جان برکف دست
بس نامه سیاه گشت وپس خامه شکست — حرفی نه نوشتند بدانگونه که هست

رباعی

آن ذات که عقل از نشان دیده نه — وان نور که دیده گمان دیده نه
جز نور نه ولی چو نیکو نگرم — نوری که بدین دیده توان دیده نه

رباعی

خواهم بتو عرض بینوائی کردن — نالیدن و بخت آزمائی کردن
هرچند که شاه بی طلب می بخشد — شرطست درین راه گدائی کردن

رباعی

ای حرف نگار لوح پیشانی من — وی پرده کشای رازِ پنهانی من
دانم که ز نادانی خود نادانم — دانی بچه حد رسیده نادانی من

رباعی

آن نیست که ما ارض و سما نشناسیم — سرّ قدر و رازِ قضا نشناسیم
این خرده هزار عالم وانچه درو ست — نشناخته به اگر ترا نشناسیم

رباعی

ای گفته قدم گاهِ ادب را لبیک — گر نشناسی مقام فانعم علیک

زنہار قدم ز نطع کونین بکش		گروا قفی از بساط فاخلع نعلیک

رباعی

از جان و دل و دماغ خون رگ و پے		وز شہد و گلاب و شربت و شکر و مے
ہر ذرہ کہ بنگری ز خورشید ازل		فیضی است بقدرِ قابلیت در وے

رباعی

اے ہمنفساں رو بسموات کنید		رہ در حرم قبلۂ حاجات کنید
از شوق تجلیات خورشید ازل		بر طور فلک شبے مناجات کنید

رباعی

یارب بصفائی صبح عیسے نفساں		یارب بفروغ شام موسی قبساں
ابر کرمت چو فیض بخشد بجساں		یک قطرہ ازاں فیض بفیضی برساں

رباعی

سلطان رسل سپاہ شاہِ قرشی		ماہِ علمش شہرہ بخورشید وشی
ہر چند نبود سایۂ اورا لیکن		چوں سایہ باو بود بلالِ حبشی
آں منتخب رسالۂ علمِ قدم	دیگر	دیباچۂ دلکشائے فہرستِ کرم
تا خواندہ سواد غیب را روشن کرد		زاں پیش کہ بر لوح نہادند قلم
آنہا کہ بدل نورِ قدم یافتہ اند	دیگر	از سنگِ سیہ فیض حرم یافتہ اند
گمراہ مشو کہ رہ نوردانِ حرم		منزل بہ نشانۂ قدم یافتہ اند

رباعی

ہناہے کہ بسر بر عرش ہمایش باشد		اقبال بپاے عرش سایش باشد

چون کعبه نزد قبلهٔ اصحاب صفا | سنگی که برو نشان پایش باشد

رباعی

شاهی که درش قبلهٔ عالم دانند | گرد قدمش سپهر اعظم دانند
هر دل که اثر پذیر نبود از وی | حقا که ز سنگ خاره اش کم دانند

رباعی

سلطان رسل ماه عجم شاه عرب | سنگ در او قبله گه اهل طرب
از تابش قهر او که دشمن سوزست | گر سنگ شود موم عجب نیست عجب

رباعی

صد شکر که آمد بهزاران اکرام | نقش قدم مقدس خیر انام
فرخنده شد از مقدم خیرش ایام | تاریخ قدوم اوست خیر الاقدام

رباعی

ای عرش مجید در طواف حرمت | دریای محیط تشنهٔ نیم نمت
مشکل که ز جست و جوی تو بنشینم | زین گونه که یافتم نشان قدمت

رباعی

آنها که نشسته‌اند ظل علمش | بستند طراز زین ذیل کرمش
بودند مقیم آستان حرمش | رفتند ره صدق قدم بر قدمش

رباعی

شیرین قلمان نسخهٔ کون و مکان | رنگین رقمان جدول نطق و بیان
یاران رضی الله تعالی عنهم + | لازال علیهم صلوات الرحمان

آنروز که مهد هفت طارم بستند	وین هژده هزار نقش عالم بستند
والا گهر و عنصر شاهنشاهی	در نور بآفتاب توام بستند

رباعی

نورے که ز مهر عالم آرا پیدا است	از جبههٔ شاهنشه والا پیدا است
اکبر که بآفتاب دارد نسبت	این نکته ز بیّنات اسما پیدا است

رباعی

چون شاه فلک قدر بهنگام سحر	از صدق کند بسوئی خورشید نظر
رو مصحف توحید کشا در اخلاص	هذا ربّی بخوان و هذا اکبر

رباعی

از خطبهٔ شاه رفعت منبر شد	وز سکهٔ عدل کارها چون زر شد
بنشست بتخت سلطنت اکبر شاه	تاریخ جلوس نصرت اکبر شد

رباعی

آن شاهِ خدا پرست خورشید شناس	کایام بروز تارِ خود دوخت لباس
هرگاه نهاد تاجِ زرّین بر سر	قد اشرقت الشمس علی سمتِ الرّاس

رباعی

اے دیده لباس خسرو والا بین	در خلعتِ یکتائی آن یکتا بین
در جلوه بخلعتِ سفیدش بنگر	خورشید و سفیدهٔ سحر یکجا بین

رباعی

مائیم بلب سخن فروش افتاده	هرسو ز زبانِ ما خروش افتاده

آسودہ کسے کہ ہمچو خنجر بمیاں … با تیغ زبانی ہست خموشش افتادہ

رباعی

ایں تیغ کہ صد حکمتِ فرزانہ دروست … یک قطرہ و صد گوہرِ یکدانہ دروست
صفہاے مخالفِ تن تنہا بدرد … ہندیست ولے عادتِ ترکانہ دروست

رباعی

درباغ بعرد زودزن آئیں بستند … وانگاہ ترازوے نگاریں بستند
شاہیں پے آں زشاخ گل آوردند … وز ہر طرفش پلہ نسریں بستند

رباعی

امروز کہ وزن شاہ اکبر کردند … در میزانش برابر زر کردند
از زر چو مراد خلق حاصل میشد … زاں روز زر را بشر برابر کردند

رباعی

ایں قصر دل افروز ببیں جلوہ کناں … ہر روز نہ اش بر آسماں خندہ زناں
بنمود گچی تازہ بہر دیوارش … چوں صندل تر بر بدنِ سیمتناں

رباعی

ایں قصر کہ یافت بر لب بحر مدار … ابریست سفید بر لب دریا بار
نے نے غلطم اگر زمن میپرسی … دُریست کہ انداختہ دریا بکنار

رباعی

ایں قصر فریبندہ بتعمیر رسید … یا مملکتِ حسن بہ تسخیر رسید
با عیش و طرب بناشد ایں قصر شگرف … سالے کہ نوید فتح کشمیر رسید

این حوض که از زلال رحمت شده پُر	کم نیست ز آب و تاب از چشمهٔ خور
پر نادره جوهریست آبش که نمود	بر سبزه زمردوش و بر سنگ چو در

رباعی

چون شاه بشرق کرد آهنگ سفر	گردید فضائے بحر و بر پر لشکر
در بر چو نداشت لشکرش گنجایش	نیمے رہ بحر رفت و نیمے رہ بر

رباعی

عید است و حریف تا زنیم ہوس است	رندانه وداع دل دو نیم ہوس است
زاں مے که بشوئیم سینهٔ زہد	یکجرعه بعید و بید نیم ہوس است

رباعی

ہر صبح دل فیض طلب مے باید	دریوزهٔ نور از دل شب مے باید
اے ذره چرا بے سر و پا میگردی	در حضرت خورشید ادب مے باید

رباعی

صبح است و دلم چو مرغ زاری دارد	چشمم چو سفیده اشکباری دارد
اے دل ز سیه گلیمی شب مخروش	کایام سر سفیده کاری دارد

رباعی

صبح است و برافروخته بین طارم را	وز پرتو مهر نور ده مردم را
خواهی بودت رشتهٔ تسبیح بدست	در رشتهٔ خورشید بکش انجم را

رباعی

صبح است و خور از دور افق پرده شگافت	دامان فلک ز گرد انجم شده صاف

برخیز و ببیں بروے فرخندۂ دہر — کآئینۂ خورشید بر آمد ز غلاف

رباعی

صبحست و زدیدہ خواب برخاستہ است — وز روی جہاں نقاب برخاستہ است
آں خط شعاع نیست کز دیدنِ شاہ — مُو بر تنِ آفتاب برخاستہ است

رباعی

سلطانِ قضا کہ ہفت منشور نوشت — طغرائی سحر بر شبِ دیجور نوشت
روزے کہ قلم نہاد بر لوحِ ازل — بر جبہۂ خورشید ہو النّور نوشت

رباعی

در باب کہ صبح عیش رخ بنمود است — خورشید دیر نور بدل بکشود است
بنگر بسفیدہ دم کہ پیشانیِ چرخ — در سجدۂ خورشید غبار آلود است

رباعی

آنم کہ بگورۂ طمع دم نکنم — شاہینِ ترازوے نظر دم نکنم
کلکم کہ درست کارمن چوں زر از وست — زخش زگیاہِ کیمیا کم نکنم

رباعی

افسونگری حسن تو ہاروت نکرد — مفتونِ تو جز بادِ ہوس قوت نکرد
درعشق تو نالہ میکند باد لِ من — آں شیوہ کہ الماس بیا قوت نکرد

رباعی

فسّرت کمّا تعالی التّوصیف — لا یقبل وجہہ نقاط التّوصیف
حرّرت بغیر نقطۃ حتّے کان — لا یدخل فی حروفہ للتصحیف

معراج صعود خویشتن باید بود	محراب سجود خویشتن باید بود
بوّاب حریم خویشتن باید گشت	فراش وجود خویشتن باید بود

رباعی

ای نقد کجائی که فریدون گشت	گر خاک نشینی مهِ گردون گشت
هر نقد که اندر گره همت تست	بر خاک فرو ریز که قارون گشت

رباعی

مائیم درین دائرهٔ وهم و خیال	پرکار گشائی جدول نقص و کمال
دل را گرهِ عشق و صطرلاب شهود	وندر نظرِ مختصران سنگ و سفال

رباعی

فیضی ز خودی و خود پرستی بگسل	زین کوتهی و ورانه و ستی بگسل
زان پیش که بند بندت گسلد	دستے زن و مو بموئی هستی بگسل

رباعی

زین باد که پر لجهٔ اسرار وزید	موجے زد و گوهر همه بر اوج گزید
هان ظن نبری که خطِ من بے نقطه است	زانبوهی رمز نقطه در حرف خزید

رباعی

این لوحِ مقدس بدل آگه بین	از نقطه زبان قلمش کوته بین
دیباجهٔ لا اله الا الله خوان	عنوان محمد رسول الله بین

رباعی

سلام بروح من نشر طیه	و یهدی فؤاد الصب فے فرط غینه

رباعی

آوخ کہ فلک زہر تیر پاک نہفت | واندر گل وریحان خس و خاشاک نہفت
اے مرغ بہر دانہ مبر کیں صیاد | از بہر فریب دام در خاک نہفت

رباعی

آنکس کہ بنالہ ہودج دلبند ببست | شبگیر کنان رخت بمنزل بربست
فیضی چہ نشستۂ دریں مرحلہ گاہ | جمازہ بران کہ کعبۂ محمل بربست

رباعی

اے آنکہ توئی مایل انشا ہمہ گاہ | خواہی کہ شوی بعلم انشا آگاہ
از خامۂ اختراع مکتوبے چند | انشا کنم از بہر تو انشاء اللہ

رباعی

اے شور دلم از لب چوں شکر تو | سرگشتگیم ز کاکل ابتر تو
خواہم کہ ہمیشہ از سر ناز و نیاز | تو در بر من آئی و من بر در تو

رباعی

یا عالم اسرار بطون و غیوب | یا دافع اسباب ہموم و کروب
استعبد من کل خطاء واعوذ | استغفر من کل ذنب واتوب

رباعی

اے ہمنفساں ملال دارید شما | یا شوقے در خیال دارید شما
دیر است کہ از شما ندارم خبرے | چونید شما چہ حال دارید شما

رباعی

آنانکہ سخن بسجادوئی میگویند | ہر یک سخن از ترک دوئی میگویند
از گل تو خبر پرسی و مرغان چمن | فریاد کناں توئی توئی میگویند

رباعی

از بعد زماں شاہ ارباب سلوک | صد شکر کہ شد راہِ شریعت مسلوک
مردم ہمہ روے بشرع آوردند | زاں روے کہ الناس علیٰ دینِ ملوک

رباعی

چندانکہ بعقل گیرودار است مرا | صد گونہ گرہ بکار و بار است مرا
اے عقل برو کہ از تو کارم نکشود | وے بخت بیا کہ با تو کار است مرا

رباعی

صد شکر کہ تفسیر من از علم بعین | بنمود جمال و مختتمش شد بہ [illegible]
دو شنبہ عاشر ربیع الثانی | از سال سنہ الف و الیقین

رباعی

فردا کہ حساب ماجرا خواہد بود | نیک و بد خلق برملا خواہد بود
بر قدرِ عمل اگر جزا خواہد بود | در معدۂ دوزخ امتلا خواہد بود

رباعی

آں روز کہ کردند شمارِ من و تو | بردند ز دست اختیار من و تو
فارغ بنشیں کہ کارسازِ دو جہاں | پیش از من و تو ساختہ کارِ من و تو

رباعی

در گریہ حسرت از سرم آب گذشتہ | کیں عمر چو ن[illegible] ناب گذشتہ

یک چشم زدن نبود بیدار دلم — افسوس که روزگار در خواب گذشت

دیگر

آمد شب عید رو بخمار کنیم + — وز باده علاج دل بیمار کنیم
تاکی سوزد گلوی ما شربت قند — امروز بآب تلخ افطار کنیم

این خانقهی که سوده با چرخ سرش — فرموده بنا پادشه بحر و برش
تاریخ بنااست خانقاهی اکبر — دروازه خانقاه تاریخ درش

رباعی

العیش که باد صبح گلبو آمد — دولت زنشاط تهنیت گو آمد
خوش باش که بخت خفته سر بالا کرد — می نوش که آب رفته در جو آمد

رباعی

این خانه که از درش رسد بانگ درا — جا کرده درو طایفهٔ نکته سرا
از بسکه بمیزان نظر موزونست — تاریخ بنای اوست بیت شعرا

رباعی

فیضی سخن از افعل و نفعل چه کنی — ناقص نه از صحیح و معتل چه کنی
چون نکتهٔ ارباب یقین مختصر است — تدقیق مباحث مطوّل چه کنی

رباعی

ای سوج تو بیخبر ز اسرار نفوس — تا کی سخن از ارسطو و بطلیموس
آنرا که اجل معدهٔ او فاسد کرد — مصلح نبود جوارش جالینوس

رباعی

این نامه که غیرت سخن پیرانست — از رشته معنیش دل آویزانست

ہر تازہ دو بیتیم اگر در نگری	بہتر ز دو گانۂ سحر خیز الست

رباعی

صد شکر کہ ایں نسخہ دانش پیوند	آساں گفتم بطبع دشوار پسند
بے ہمت آسماں زمیں مشکل بود	انگیختن اینہمہ مضمون بلند

رباعی

ایں نامہ کہ از غیب فراہم آمد	در حلقۂ چرخ نقش خاتم آمد
در خواندن ہر رباعی دلکش من	احسنت ز چار رکن عالم آمد

رباعی

ایں سکہ کہ دست بخت از و خاتم یافت	ہر دم نظرے ز نیّر اعظم یافت
شد نقش پذیر نام اکبر شاہی	زانرو ست کہ سرخ روے عالم یافت

رباعی

الحمد حمداً کاملاً للہ عمّ عطاؤہ	بح الاکارم سرمداً لمبرہ و نکرہ
حسم الکلام معولاً حصل المرام مکملاً	ماحررہ ساہما للہ درّہ محررہ

رباعی

وردالبرید مہنیا بقدومہ	ومنوراً بعیوننا برقومہ
بشری لاہل الہند ان سوادہ	قد یجتلی من بارقات علومہ

مفردات

نیست قیچم کہ سر کنم بادیۂ فراق را	نامہ ہمال بستہام طایر اشتیاق را

نوشته‌اند بدیباچهٔ شمائل ما — [illegible] تیغ شهادت شود حمائل ما

از اوجِ محبت چه خبر بوالهوسان را — پرواز ملایک نبود سنگ مگسان را

امروز کسے نیست بدلدادگی ما — اے خاک جہاں بر سرِ افتادگی ما

خطش از دایرهٔ عقل بدر کرد مرا — حرکاتِ خوشِ او زیر و زبر کرد مرا

در عشق بتاں چوں برود جان تن ما — از رشتهٔ زنار بدوزی کفن ما

ببیں دریاے اشک من چه رو گم گشته طوفانها — وارکب فیه بسم الله مجریها و مرسیها

ز هر سو دوزباں فارغ بخود دارند سوداها — شربت الراح بالاقداح احلها واصفها

[illegible]که یابقیم بکف زلفِ یار را — برهم زدیم سلسلهٔ روزگار را

نهادی از سرِ یاری قدم بر فرقِ ما یارا — بتشریفِ قدومِ خود مشرف ساختی ما را

ببیرسد خواب اجل مشکل که بینم یار را — دیدهٔ بیدار باید دولتِ بیدار را

ببیں [illegible] جهاں این کبودِ طارم را — مگر به نیل فرو برده اند عالم را

[illegible] شد خانهٔ عمرم ز دل و دیده خراب — گرچه معموری منزل بود از آتش و آب

اے دو چشمت دزدی دل کرده خوب — خیلِ مژگانت جواسیس القلوب

برُخِ خود مکن از زلف نقاب — که نخواهم سر یکموے حجاب

در میکده امروز نه جام و نه شراب است — اینها همه از محتسبِ خانه خراب است

امشب بخودم خیالِ جنگ است — من از دل و دل ز من بتنگ است

هیچکس در گلشنِ عالم دلِ خرم نیافت — درد را درماں ندید و زخم را مرهم نیافت

یا سیدی ارسل الیه کتابه — واسئل عن الله المجیب اجابه

خطے که ترا بر آں عذار است — چوں خطِ معدل النهار است

زلف او ویدیم اشک از چشم غ [illegible]
آبے آید از آں چشمے کہ در وے دود رفت

آشفتگی از زلف پریشان تو پیدا است
خوں ریختن از خنجر مژگان تو پیدا است

زعاشق مجو جز ملامت علامت
کہ در عشق آمد علامت ملامت

ز بدمستی دگر آں غمزۂ خود کام لبریز است
گریبان تبسم از گل دشنام لبریز است

شب است و باد شبگیری فراق آمیز مے آید
تو لے بیخودی از قمری شب خیز مے آید

آمد بہار و بوے گل و لالہ شد بلند
وز بلبل دریدہ دہن نالہ شد بلند

از دو چشم تو خواب مے بارد
وز دو چشم من آب مے بارد

بضرورت شدم از کوے تو دور
الضرورات تبیح المحذور

صوفی بتکلف زنی دم بتصوف
از بادہ دمے درکش و بگذار تکلف

زلف بر روے تو اے سیم اندام
کافرے ہست مطیع الاسلام

بیاد [illegible] لوایم
تو آفتابی و ما ذرۂ حقیر تو ایم

سلام [illegible] بام
علے شیخ انوری ترین [illegible]

برق چہ [illegible] اختیم
طیلسان صفوت و جلباب نور انداختیم

دل بتا [illegible] کنم
راہ باریک ست شب تاریک یارب چوں کنم

پیش [illegible] ہماں
غلغل ذکر ہماں نعرہ مستانہ ہماں

آں پیک [illegible] ل او
یا لغز ملایک بود از آب و گل او

اے بدل [illegible] م تو
ہادی وادی شادی غم تو

زہے زچشم [illegible] سیاہ
چہ کافر عجبی لا الہ الا اللہ

اے سفر کردہ [illegible] بگذری
ہیچ دانی کہ کجائی و کجا میگذری

دوشینه بگو شمع شب تار که بود | ... که بودے
شدی با مدعی همراز قدر من ندانستی | ... دشمن ندانستی
زاهد سخن ز مشرب توحید میکنی | تحقیق کرده ایم که تقلید میکنی
صبا اگر گذری جانب حبیب کنی | غریب نیست که یادِ من غریب کنی
به بیگانگاں آشنائی نمائی | زہے آشنائی زہے آشنائی
گہے عشاق را غم گاہ شادی | اَلَم تر انّھم فی کلّ وادی
سحرگہ که از شبنم صبحگاهی | فلک شست از دامن شب سیاہی
بساطِ اَمل از جہاں چیدہ اولے | بزیرِ قدم در نوردیدہ اولے
اے شورِ محشر از شب ہجرت ترشّحے | صبح قیامت از لبِ صلت تبسّمے

اشعارِ سکه

ہماں فروغ که از آفتاب یافته ماه | گرفته سکهٔ کابل بنام اکبر شاه
ہمیشه باد زدار العیار لطفِ اله | رواجِ سکهٔ کابل بنام اکبر شاه
ہمیشه باد طرازِ نشانِ حشمت وجاه | نگین خسروِ سلطاں سلیم اکبر شاه
نگین فتح که اقبال از و رسد بمراد | بنام شاه مراد ابن شاه اکبر باد
دعائے دولتِ جاوید شاه اکبر باد | نشانِ خاتمِ نقشِ نگین شاه مراد
مے درخشد بنور ظلّ الله | خاتمِ دانیال اکبر شاه
بانوارِ ازل بادا منوّر | نگین دانیالِ ابن اکبر
درخشنده بادا بنورِ جلال | نگین دل و دیدهٔ دانیال
باد گوہر فروز خاتم جاه | نامِ سلطاں مراد اکبر شاه

[illegible]	از شاه مراد شاهِ اکبر
[illegible]	نقشِ نگینِ شاهِ مراد ابن اکبر است
[illegible]	نقشِ اخلاص شاهِ اکبر باد

متفرقات افراد

ز آستانۂ او چند دور خواہم بود	بسانِ دولت و نعمت ز اہلِ استحقاق
العقل یعجز عن ادنیٰ مناقبہ	فکیف یشرع فی اعلیٰ مناصبہ
انّی اردت لہ التمدّح قیل لی	ہیہات انّ البحر لا یستنفد
وکل قمیص خط من نسخ نسجہ	وغیرت حرفاً عن مبالیہ قاصر
فیضی اگر نظر کنی عالم ملک عشق را	ہست زمین و آسمان شعر بلند و پست ما
کے بجنبند چنیں کہ بنہادند	بر دلِ ما ستون خانۂ عشق
زہے نویدِ شبِ عیدِ نظمِ ما فیضی	کہ دست و پاے نگہ را بخوں حنا بستند
ایں چہ آشوب نگاہست کہ یک چشم زدن	فتنہ بر بسترِ مژگاں نکند پاے دراز
زنداں غمِ ما را دو جہاں نرخ نہادند	ہاں دست مبر تا ندہی نیم بہاے
آوارہ شدم کہ یوسفِ من	در محملِ کارواں بگنجد
آنچناں حسرتِ مژگانِ تو در دل دارم	کہ مگر در دلِ من تیرِ نگہ داشتہ اند
ایام نہاں بودنِ زہاد گذشتہ	ہنگام رہا کردنِ اطفال رسیدہ

مصرعہاے علیحدہ

چراغ نظرِ مشعلِ آں شبستاں	کہ بخت زیں ہمہ عشاق برگزید مرا +
صد ہزار سیہ بخت برگزید مرا	کے راست تواں کردن ایں بختِ نگونم را

صد عقده ز ناله در نفس مے افتد	در کفِ پاے تو [illegible] ادیه خارے دارد
از آبلهٔ پر خوں صد لاله ستاں دارم	واز آبله [illegible] له زار بیں
از آبله زیر قدمم لاله ستانی است	در مذهب با لذتِ نظاره گناه است
طوفاں ز تنورِ خانه برخاست +	که عالم تازه از خورشیدِ عالمتاب مے بینم
بدل تخیّلِ آں سرو جلوه ناک نشست	بدیده جلوهٔ آں نخلِ جلوه ناک نشست
دیده را سیراب خواهم کرد از آں طوفانِ حسن	عنقاے قافِ قدس گرفتارِ دامِ ماست
خورشید صفت زر بسر مے بخشد	تا بتواں بخواب بدل کن خیال را
هر آنچه با دلِ من خواستی همان کردی	بنازمت که عجب تر که گفت و گو کردی
من بنازم نخلبندے را که ایں گلدسته بست	سفینهٔ غزلِ من تراشهٔ جگر است
عشقبازاں شهره و بوالهوساں دو بدو	که پاے بر فلاک و روے بزمیں داری
لعل و گهر ز تنگی بر یکدگر فتاده	موے سرِ ما در خمِ دستار نگنجد
آرے سرِ دیوانه بدستار نگنجد	تا شکیلے بسته رهوارش کنند
حیراں شده دائرهٔ خورشیدم	کز بهرِ ید الله ایں نگیں مے زیبد

قطعهٔ رباعیهٔ تاریخیه بهرِ اتمامِ دیوان از مصنف

بحمد الله که سلکِ ایں جواهر	شد از کلکِ گهر افشانِ فیضی
خرد در دفترِ عالم رقم کرد	که شد تاریخ آں دیوانِ فیضی

خاتمة الطبع

بهار پیرایه چار چمنِ گیتی را ستایش که ایں گلدستهٔ معانیِ رنگین که از گلزارِ طبعِ سند متقدمین و فخرِ متاخرین یکتاے زمان فریدِ عصر آواره طوطیِ هند شیخ ابو الفیض فیضی همین برادرِ شیخ ابو الفضل مبارک نشو و نما یافته بدستیاریِ کارپردازانِ مطبع افتخار دهلی آب و رنگِ تازه گرفته بسم افزاے اهلِ مذاق شد امید از گلچینانِ ایں اوراق آنکه اگر جائے خطاے بینند بچشم پوشی نمایند ●